

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у пятніцы

Алімпіяда ў эпоху тэрарызму

Генэрал, якому ня вераць

Нібы менавіта экс-міністра ўнутраных справаў лічаць слабым месцам сьстэмы, нібы ў ягоную ідэалогічную вытрыманасьць і эмацыйную ўраўнаважанасьць ня вераць. Нібы нехта баіцца, каб ён не загаварыў іншым голасам...

старонка 3

КУЛЬТУРА

Начныя кашмары Беларусі

Прышоў час аддаць належнае жахам, апрануць іх на прыстойнай магільнай модзе — і паставіць на службу вызваленьню і беларушчыне. Пантэон найлепшых кашмараў, жахі на службу Беларусі ў эсэ Андрэя Расінскага — **старонкі 14—15.**

КАЛЯНДАР

Усяславава навука

Да 975-годзьдзя полацкага князя

Калі прыйдзе час ствараць праўдзівы нацыянальны Пантэон, дык мусім пачаць з Усяслава Чарадзея. Як хрысьціянства пачалося з нараджэньня Хрыста, так і Беларусь (як бы пры тым краіна ні называлася ў часе, між людзей і ў прасторы) пачалася з нараджэньня Усяслава. Нават міг пра зьяўленьне на сьвет полацкага князя падобны да міту Хрыстовага: мільчынасьць нараджэньня (ад чарадзеяства), да калыскі прыйшлі вешчунны, прырода падавала знакі — на небе зьявілася зьзяньне ў выглядзе зьмея. Так сьведчаць летапісы.

Вядома, не было б Рагвалода, полацкіх Ізяслава і Брачыслава — не было б і Усяслава Чарадзея. Гэтаксама, як перад Янкам Купалам былі Дунін-Марцінкевіч, Багушэвіч, Лучына.

Няпроста будавалася Полацкая дзяржава: няма-ла было ахвотнікаў на тутэйшыя багацьці. Шмат хто хацеў уладарыць на гэтых прыбытковых «транзытных» землях, кантраляваць шлях «з варагаў у грэк». Менавіта Дзьвіна была той «трубой», за якую змагаліся валадары Ўсходняе Эўропы. Улічваючы тагачасныя транзытныя жарсьці, зразумела, чаму так часта ваяваў Чарадзеі супраць Кіева і Ноўгарду — галоўных канкурэнтаў на «варакім шляху». Моцнай краіны не бывае бяз моцнай эканомікі.

Працяг на старонцы 2.

Гіпнатычны фільм

пра беларускі народ і Васіля Быкава.

старонка 6

Нарач даражэйшая за Крым

Дзе адпачываюць беларусы.

старонка 9

Прэм'ер росту

За прэм'ерам Сяргеем Сідорскім эканамічны рост у краіне дасягнуў 10 працэнтаў за год

Сідорскі задаволены сабой, сваёй пасадай і вынікамі працы. Прамысловасьць і сфера паслуг растуць яшчэ хутчэй, чым ВУП. Даходы людзей перавысілі апошнія савецкія паказчыкі на 30%. Можна доўга спрачацца, чыя ў гэтым заслуга, параўноўваць з посьпехамі Украіны й Польшчы, адсочваць цэны на нафту і каньютуру расейскага рынку. Рост усё адно пачынае асацыявацца з напорыстым каржакаватым прэм'ерам. Сідорскі розьніцца ад сваіх папярэднікаў. Ён яшчэ ня вырас у палітычную фігуру першага шэрагу, але надзвычай хутка апанаваў рычагі і нітачкі, якія прыводзяць у дзеянне ня дужа развартліваю беларускую гаспадарку. Яму нават удаецца павялічваць колькасьць ідэалогічна блізкіх яму людзей ва ўрадзе. Ён амбітны і выпраменьвае аптымізм.

Вага Сідорскага ня большая, чым вага старшыні Саўміну ў савецкі час у параўнаньні зь першым сакратаром ЦК. Ён займаецца выкананьнем, але ня мае ўлады. Але... Цьвёрды — правяў сябе прыхільнікам жорсткага адстойваньня нацыянальных эканамічных інтарэсаў на перамовах з Расеяй. Адкрыты — пабываў у Брытаніі, Італіі, Аўстрыі, шукае кантактаў у эўрапейскіх бізнэс-колах. Камусьці спатрэбілася нават перашкодзіць ягонаму польскаму візиту. Удачлівы — ня толькі ў эканамічным росьце, а нават у надвор'і для сельскай гаспадаркі. Дзе не ў мадэрнізацыі эканомікі, для чаго патрэбна палітычная воля.

Насуперак Лукашэнкаваму выхвальнянню, доля Расеі ў замежным гандлі Беларусі працягвае толькі расьці, а зь ёю — і залежнасьць, і пагроза нацыянальнай бясьпэцы. Экспарт у Расею ў гэтым паўгодзьдзі вырас на 35,7%, у краіны за межамі СНД — толькі на 27,2%. Імпарт з Расеі павялічыўся на 32,7%, з краін за межамі СНД — толькі на 29,2%. Гіганцкія лічбы росту нават палюхаюць. Шалёныя грошы сыходзяць гэтак жа лёгка, як прыйшлі. Аднак пра гэта людзі думваюць, толькі калі застаюцца з парожнімі кішэнямі.

Яшчэ трохі такога росту — і Сідорскага запомняць выбарцы, і палітолягам у самы час будзе задумацца: хто ён, прэм'ер Сідорскі?

Сяргей Сідорскі нарадзіўся ў 1954 у Гомелі. Скончыў Інстытут інжынераў чыгункі. Працаваў у Гомелі. Ва ўрадзе з 2001.

На фота: Сяргей Сідорскі на 60-годзьдзі МАЗУ.

Апазыцыю штурхаюць да байкоту

Пачатак выбарчай кампаніі азначаўся масавым ціскам на незалежных кандыдатаў

Паводле звестак незарэгістраванага правабарончага цэнтру «Вясна», кандыдаты ад апазыцыйных партыяў складаюць толькі 2% сяброў аркуговых выбарчых камісій. Большасьць у камісіях трымае вяртыкаль. Самыя дэмакратычныя называюць сяброў «Вясны» выбарчую камісію на Глыбоччыне. У яе ўвайшлі па адным прадстаўніку з ПКБ, На-

роднай грамады і БНФ: 3 дэмакраты з 13 сяброў. На думку «Вясны», выбары пакуль не праходзяць пад азначэньне «свабодных» ні па адным параметры.

Першы ціск адчулі дэмакратычныя кандыдаты, якія падалі зьпісы сваіх ініцыятыўных групаў. Робіцца ўсё, каб не дапусьціць нават іх рэгістрацыі.

Настаўніцы Бершталёўскай базавай школы (Штучынскі раён) Марыні Будзько загадчык адзелу адукацыі Ўладзімер Дубок прыгрозіў зьвальненьнем за ўдзел у групе Аляксандра Мілінкевіча.

Татальная «зачыстка» прайшла ў Барысаве,

Працяг на старонцы 3.

Усяславава навука

Працяг са старонкі 1.

Чарадзей быў мудрым палітыкам. Ён разумей, што ізаляцыянізм — гэта шлях у нікуды. Таму, не руйнуючы паганства на сваіх землях, ён будзе ў Полацку хрысціянскі храм Св. Сафіі, трэці на землях Усходняе Эўропы — пасля Кіева і Ноў-гараду. Чарадзей ніколі б не сказаў: «Не павяду свой народ за цывілізаваным светам».

Культура і навука — гэтакі ж падмурак дзяржаўнасці, як і эканоміка. Нават полацкія муляры, якія будавалі Сафію, былі пісьменнымі — яны пакінулі свае імёны на камені, умураваным у сьцяну храму: Давыд, Таўма, Мікула, Капес... Вынікам палітыкі Усяслава — а нярэдка вынікі асобных дзеянняў праяўляюцца праз стагоддзі

— і стала нараджэньне ў Полацку Эўфрасіньі і Скарыны — людзей надзвычай высокай культуры і адкрытых сьвету, глыбока інтэграваных у яго, але пры гэтым вельмі патрыятычных.

Летась я паспрабаваў высветліць: дзе ж мог быць пахаваны полацкі валадар? Некаторыя гісторыкі сьцьвярджаюць, што парэшткі Усяслава знайшлі спакой у галоўнай катэдры краіны — Сьвятой Сафіі, маўляў, гэтакім чынам нашчадкі мусілі адзначыць ягоныя заслугі перад Полаччынай. Але ж мне бліжэй гіпотэза маладога полацкага гісторыка і археолага Дзяніса Дука. Ён лічыць, што хутчэй за ўсё саркафаг Усяслава знаходзіўся ў храме на стрэльцы Ніжняга замку. Менавіта калі падмуркаў гэтай бажніцы былі знойдзены аскепкі

багата аздобленага саркафага з шыфернага сланцу, які быў прывезены з-за тысячы кілямэтраў для вельмі знакамітай асобы. Ведаючы, як ненавідзелі Усяслава яго ворагі, зразумела, чаму храм на стрэльцы Ніжняга замку праіснаваў толькі да XVI ст., само ж пахаваньне, магчыма, было зьнішчана яшчэ раней — падчас цяжкіх выпрабаваньняў XII ст., калі на Полацк хадзілі вайной каліціцы старажытных славянскіх князёў.

Але дух Усяслава Чарадзея немагчыма знішчыць. Ён усё адно застаўся ў Полацку. Сапраўднае адраджэньне Беларусі пачнецца з аднаўленьня храму-пахавальні слаўтага князя, працаўкі беларускага сьвету.

Алесь Аркуш

А Д Р Э Д А К Ц Ы

Памажыце «Нашай Ніве»

Фонд выдання газэты «Наша Ніва» зьявляецца да чытачоў «НН», суродзічаў, беларускіх арганізацый з просьбай аб фінансавай дапамозе. Крызыс, што паўтараецца штолета праз сэзоннае паніжэньне продажу, сёлета асабліва цяжкі — прычыны ў незвычайнай фінансавай дыскрымінацыі газэты дзяржаўнымі манапалістамі.

Газэта патрабуе Вашай тэрміновай падтрымкі, каб застацца якаснаю. Т.: 284-73-29, 613-32-32, 707-73-29. E-mail: nn@promedia.by. Адрас: 220050. Менск, а/с 537.

Кнігі, якіх ня купіш

Наталка Бабіна

Што творацца зь беларускімі пісьменьнікамі? Ці сьпеюць пад гэтым дахам, бы ананасы ў аранжарэі, таленты, як на гэта спадзяваўся Кароўеў у дачыненні да расейскіх пісьменьнікаў? Без сумневу.

Але паставім пытаньне другім бокам: ці ёсьць магчымасьць у беларускага чытача прачытаць створаныя ананасамі шэдэўры? Без сумневу — але калі чытач будзе ганяць

за шэдэўрамі, высалапіўшы язык, як супрацоўнік Скотланд Ярдэ за пэрсанажам Грэма Грына.

Ня ведаю, ці справядлівыя нараканьні на тое, што беларусы ня хочуць чытаць па-беларуску. Можна, і не: аказалася ж паводле перапісу, што больш за сорак працэнтаў беларусаў карыстаюцца беларускай у побыце, — а хто б рашыўся такое сьцьвярджаць?

Працяг на старонцы 7.

Пяць дзён у рэальным сьвеце

«На Акрэсьціна я, наймаладзейшая ў камэры, мела і самы паважаны статус — палітычны. Да мяне з аднолькавай павагай ставіліся і рэчыдывісткі, і бамжы. А гошья амонаўцы — гэта ўвогуле асобная песня», — піша Наста Азарка, арыштаваная за ўдзел у акцыі 21 ліпеня.

Працяг на старонцы 12.

З УСЕЙ КРАІНЫ

Суіцыд з мужчынскім тварам

Толькі за ліпень на Аршаншчыне пайшлі з жыцця па ўласным жаданьні тры мужчыны. У вёсцы Савішчына павесіўся 50-гадовы калгаснік, які, паводле слоў сваякоў, стаўся ад беспрацоўя. Хоць не працуе там амаль палова вёскі, дый тыя, хто робіць у гаспадарцы, зарабляюць па 20—60 тыс. рублёў. Яшчэ адзін 40-гадовы самагубца пакінуў запіску родзічам: «Прабачце, але не магу так жыць далей, калі ня ў стане забясьпечыць сям'ю». 30-гадовы вясковец застрэліўся, а ў перадсьмяротнай запісцы напісаў: «Не магу жыць у галечы, ня бачу будучыні». У сьледдзючых арганізацый з гэтай нагоды значнае, што самазабойцы з кожным годам маладзюць. Яшчэ гадоў 5—7 таму суіцыд быў пашыраны сярод адзіночкіх пэнсіянераў зь мінімальнай пэнсіяй, у якіх не хапала сродкаў на жыцьцё. А вась за апошнія гады пачасьціліся выпадкі суіцыду сярод працаздольных мужчын. Прычын доўга шукаць ня трэба — высокі ўзровень беспрацоўя, беднасьць, пагалоўнае п'яньства.

Яўген Жарнасек, Ворша

Іншыя паведамленьні з усёй краіны — старонка 5.

Т Э Н Д Э Н Ц Ы

Людзям лепей — моваў меней

На міжнароднай канфэрэнцыі лінгвістаў у Ляйпцыгу (Нямеччына) было абвешчана, што за 20—30 гадоў 60% моваў Зямлі стануць мёртвымі. Прычыны — глабалізацыя, разбурэньне традыцыйных ладаў жыцця і наступ ангельскай мовы. Сёньня пад пагарзай зьнікненьня — каля 4000 моваў і гаворак.

Людзі жывуць усё даўжэй і зручней. А мовы і лады жыцця штотдзённа зьнікаюць. Справа ў выгодах і грошак: у пагоні за імі людзі забываюцца пра ўсё на сьвеце. Трэба дасягнуць пэўнага ўзроўню сытасьці, каб думаць пра духоўнае? Хіба так. Якраз на багатым захадзе Эўропы працэс зьвужэньня кола носьбітаў малых моваў безьдзяржаўных народаў замадураўдзіў, а сям-там яго нават удалося адварнуць назад.

Мікола Бугай

«Калевала» па-беларуску

Перакладчык Якуб Лапатка ўзяўся за пераклад сьляннага фінскага эпосу «Калевала». На сёньня Лапатка — адзіны перакладчык, які пераставрае тэксты зь фінскай на беларускую бяз моў-пасярэдніц.

Іншыя навіны культуры — старонка 13.

П Р А Ў Д А

«Комсомольская правда в Белоруссии» пра эпизод чачэнскае вайны:

«На шум запусканнага рухавіка ў двор выбеглі бацькі Рамзана, і нехта з бандытаў адным высьвяткам зьбіў з ног 70-гадовага старога, вэтэрана Вялікай Айчыннай вайны». Выходзіць, старога прызвалі на фронт ваяваць з фашыстамі ў 10 гадоў?! У справе дыскрэдытацыі чачэнскіх партызанаў трэба быць танчэйшаю, «Камсамолка».

Ніўскі

Увазе распаўсюднікаў

Прыватныя распаўсюднікі могуць купляць «НН» па мінімальнай цане 550 рублёў у краме УП «Марат». Менск, вуліца Інтэрнацыянальная, 11А, 2-гі паверх. Ад 9 да 17, перапынак ад 13 да 14, тэл. 226-87-99.

Райс прыняла Красоўскую

Дарадца прэзыдэнта ЗША па нацыянальнай бясьпечыні Кандаліза Райс 6 жніўня сустрэлася ў Вашынгтоне з Ірынай Красоўскай, жонкай бізнэсоўца Анатоля Красоўскага, які зьнік у 1999. І.Красоўская пайнфармавала К.Райс пра сытуацыю ў Беларусі.

Charter97.org

Кніга пра нераскрытыя злачынствы

Кніга «Беларусь: нераскрытыя злачынствы найноўшай гісторыі» — дакумэнтальны аповед пра зьніклых у нашай краіне. На 30 старонках ані ўспамінаў, ані вэрсіяў. Толькі дакумэнты: мэмарандум Хрыстае Пургурьдэса «Зьніклія асобы ў Беларусі», рапарты міністру

ўнутраных спраў Навумаву, напісаньня генэрал-маёрам Лапацікам і палкоўнікам Алкаевым, ды яшчэ пастанова аб затрыманні Паўлічэнка і падпісаны старымі КДБ Мацкевіча і з канцыяй генпракурора Бажжлі. Брашура выйшла без выхадных зьвестак.

А П Ы Т А Н Ь Н Е « Н Н »

Вы за Грузію

У апошні тыдзень адносіны паміж Грузіяй і Абхазіяй сталі яшчэ больш напружанымі. Падчас сваёй паездкі ў ЗША прэзыдэнт Грузіі Міхаіл Саакашвілі чарговы раз папярэдзіў расейцаў устрымацца ад вандровак у Абхазію і загадаў страляць па ўсіх суднах, што будуць намагацца бяз санкцыі Тбілісі па трапіць на абхаскае ўзьбярэжжа. «Расейцы мусяць зразу-

мець, што гэта ня месца адпачынку, а зона ваенных дзеяньняў, дзе на пляжы гулялі ў футбол галоўамі грузінаў». Масква — а 70% жыхароў Абхазіі прынятыя ў расейскае грамадзянства — адгукнула-ся адразу ж: Дзярждума зрабіла заяву, у якой папярэдзіла, што падобныя дзеянні будуць расцэньвацца як «варожы акт з усімі наступнымі вынікамі». Кіраўнік МУС не-

прызнаў рэспублікі Ігар Ахба ў чацьвер заявіў аб жаданьні Абхазіі яшчэ больш шчыльна супрацоўнічаць з Расеяй, асабліва ў пытаньнях абарончай палітыкі і валюты. Саакашвілі ж пабаяццаў, што праз 3—4 гады, калі абхаская сытуацыя залагодзіцца, на тэрыторыі Сакартвэла ня будзе ніводнага расейскага вайскоўца. На чым баку беларускія палітыкі?

Большасьць з апытаных намі мяркуюць, што ўрад Саакашвілі мае рацыю. «Прэзыдэнт Грузіі дзейнічае паводле Канстытуцыі сваёй краіны, дзе яна запісана, што Грузія — адзіная, непадзельная і суверэнная дзяржава, абхазцы — сьпартаргэты, і супраць іх трэба весці барацьбу», — лічыць былы намеснік кіраўніка Адміністрацыі прэзыдэнта, дэпутат палаты прад-

Генэрал, якому ня вераць

Само прызначэньне танкіста і міліцыянта Юр'я Сівакоў міністрам спорту выглядала дзіўна. Як бы гэтага чалавека баяцца пакінуць без пасады, але ўдвай баяцца выпусціць з краіны паслом у які-небудзь Узьбікістан.

Старшыню КДБ Мацкевіча, убытаннага ў тую ж гісторыю, але з іншага боку, такі выправілі ў Сэрбію паназіраць за непазбежным хаосам першых гадоў дэмакратыі. Сівакоў жа — не. Так, нібы менавіта экс-міністра ўнутраных справаў лічаць слабым месцам сьстэмы, нібы ў ягоную ідэалігічную вытрыманасьць і эмацыйную ўраўнаважанасьць ня вераць. Нібы нехта байца, каб ён не загарыў іншым голасам.

Апэляцыя Сівакова да Расеі і славянаў выдала лёгкае замыханьне. Сівакоў адчувае сябе ў гэтай гісторыі падстаўленым. Выпраўляючы ў

Атэны міністра спорту, не маглі ж ня ведаць, якую рэакцыю гэта выкліка цяпер, пасля спецыяльнага дакладу Пургурыдэса.

«Мы, славяне, на чале з Расеяй, павінны працягваць больш актыўнасьці ў абароне ўстаноўленых міжнародных нормаў і правілаў, а не заставацца пасіўнымі лабачнымі назіральнікамі», — напісаў міністар у сваёй заяве. «З пункту гледжаньня прэзюмпцыі невінватасьці і сутнасьці праблемы, вакол якой узнікла ўся гэтая шура-бура, магу сказаць толькі адно, — працягвае міністар Юры Сівакоў, — ніхто ня мае права называць чалавека зьлічэнцам і выносіць яму прысуд без рашэньня суду».

Грошныя ня ўпусьціць на Алімпіяду таксама міністар спорту Бэрмы і Зымбабвэ. «У аднаведнасьці з рашэньнямі ЭЗ адносна краінаў, дзе

парушаюцца правы чалавека», — заявіў прадстаўнік грэцкага ўраду.

Камэнтуючы рашэньне, міністар Сівакоў адзначыў, што з маральна-псыхалогічнага гледзішча гэта сур'ёзная траўма, і ня толькі асабіста для яго. Сівакоў спадзяецца, што спартоўцы і трэйнеры «зразумеюць усё правільна». Сам Сівакоў будзе кіраваць дэлегацыяй зь Менску, у Атэнах жа знаходзіцца ягоная намесьніца па міністэрстве Галіна Забураўнава.

У адрозьненне ад украінскага прэм'ера Віктара Янукевіча, вышэйшья асобы Беларусі на Алімпіяду не зьбіраюцца. У мінулым на кожны дыпламатычны ўдар Эўропы ўрад адыгрываўся на незалежным грамадзтве.

Мікола Бугай

Казку «Выпадак у лес» чытай на старонкі 16.

Юры Сівакоў (зьлева) і Аляксандар Мядзведзь напярэдадні выправы спартоўцаў у Атэны.

ДАВЕДКА

58-гадовы генэрал Юры Сівакоў нарадзіўся на Далёкім Усходзе Расеі. Афіцэр-танкіст. Кіраўнік Міністэрства ўнутраных справаў, пасля намесьнік кіраўніка Адміністрацыі прэзідэнта, міністар спорту. Праваабаронцы і семі ахвяраў даводзіць, што Сівакоў у бытнасьць міністрам меў дачыненьне да зьнішчэньня палітычных апанэнтаў. Тое самае вынікае з рэпартаў генэрала-маёра міліцыі Мікалая Лапацка.

Сьвяты Паўлічэнка

Падпалкоўнік Дзьмітры Паўлічэнка атрымаў ордэн Расейскай праваслаўнай царквы сьвятога роўнаапостальнага князя Ўладзімера Трэцяй ступені — за актыўны ўдзел у будаўніцтве храму на тэрыторыі вайсковай часткі, камандзірам якой ён зьяўляецца. За Паўлічэнку перад Аляксіем ІІ хадайнічаў асабіста мітрапаліт Філарэт. Праваабаронцы вінавацяць падп. Паўлічэнку ў дачынасьці да ліквідаваных палітычных апанэнтаў рэжыму ў 1999—2000.

Маккейн не атрымаў візы

Чатыры амэрыканскія сэнатары, сярод якіх Джон Маккейн, ініцыятар «Акту аб дэмакратыі ў Беларусі», не атрымалі беларускіх візаў. МЗС заўважыла, што кіраўніцтва краіны не задаволілі прапанаваныя тэрміны візыту.

МБ, радзё «Свабода»

Апазыцыю штурхаюць да байкоту

Працяг са старонкі 1.

дэ вылучаецца Сяргей Салаш (ПБНФ). Сяброўку ініцыятыўнай групы Салаша пэнсіянэрку Тамару Садчанку змусілі пісьмова адмовіцца ад удзелу ў групе. Пазьней жанчына напісала ў акруговава камісію новую заяву, у якой указала на ціск з боку выбарчай камісіі і пацьвердзіла сваё жаданьне быць у ініцыятыўнай групе. Да яшчэ адной удзельніцы групы, Галіны Башковай, прадстаўнік выбарчай камісіі і кіраўнік яе падпрэміства прыхэлілі на лейшчы і прымулілі падпісаць заяву аб выхадзе з групы, прыгрозіўшы не працягваць кантракт. Гэтыя заявы далі акруговавай выбарчай камісіі падставу не рэгістраваць групу. Салаш, каб не губляць час, падаў для рэгістрацыі новы сьпіс ініцыятыўнай групы. У яе ўвайшлі толькі 15 чалавек (у першай было 80), на якіх вэртыкальшчыкам уплывае цяжэй.

Лідэр ПКБ Сяргей Калякін бялятуецца ў Гомельскай-Навабеліцкай акрузе. У Менску па месцы жыхарства вылучаюцца Вінуцк Вячорка (Зьляна Луг) і Анаголь Лябедзька (Сухарэва). Зрэшты, А.Лябедзька не выключэе, што можа адправіцца выбірацца ў Гарадзенскую вобласьць, «калі будзе рашэньне партыі». У Серабранцы маюць бялятавацца кіраўнік Таварыства беларускай мовы Алег Трусаў і іншы лідэр АГП Аляксандар Дабравольскі. Па сваёй старой акрузе ідзе Станіслаў Шушкэвіч. Валер Фралюў зьбіраецца бялятавацца ў Фрунзэнскім раёне сталіцы, У.Парфяновіч — у Кастрычніцкім раёне, Сяргей Скрабен — у Лідзе.

Алег Раявец
Аркадзь Шанскі

Алімпіяда ў эпоху тэрарызму

13 жніўня, у пятніцу, у Атэнах адкрыюцца XXVIII Летнія алімпійскія гульні. БТ паабяцала паказаць 190 гадзін спорту, па 11—12 гадзін у суткі. Беларускі дэсант у Грэцыі складаецца са 152 спартоўцаў, якія будуць весці барацьбу ў 23 відах спорту. Сьвет байца крываваых трактаў і адначасова зь нецярпеньнем чакае відовішча.

Найбольш прадстаўніча дэлегацыя — у лёгкай атлетыцы. Прычым з 43 спартоўцаў-лёгкаатлетаў 17 скла-

даюць кідальнікі і штурхальнікі. Галоўныя нашы надзеі на мэдалі звязаныя з гэтымі невядомымі дысцыплінамі. Увага будзе прыкавана да штурхальнікаў яара Андрэя Міхневіча, Надзеі Астанчук, Натальі Харанекі, кідальнікаў дыска Васіля Капцюха і Ірыны Ятчанкі, молата — Івана Ціхана. Спадзяёмся, што «страляць» у кіданыя молата Ігар Астапковіч і Валдзім Дзевятоўскі, а таксама паўторчы «залаты» пасьпех Сьдзіню-2000 у кіданыя дыска капітан беларускай алімпійскай зборнай Эліна Зьверева.

Лічыцца, што два мэдалі «жалезна» чакаюць беларусаў у роварным спорце. Галоўная наша зорка — пяціразо-

вая чэмпіёнка сьвету Наталья Цылінская. Беларускі «Прэсбол» прадказвае ёй золата ў гіце на 500 мэтраў. А пару тыдняў таму «Спорт-экспрэс» у якасьці прэтэндэнта на «золата» ў ірыньне назваў нашу Наталью і расіянку Сьвятлану Гранкоўскую. Інтрыгі дубюбо надае той факт, што Цылінскую і Гранкоўскую трэйнуе адзін чалавек — расіянін Станіслаў Салаўёў.

«Беларускім» відам спорту зьяўляецца і цяжка атлетыка. Тут найбольшыя шанцы маюць Віталь Дзержыяёў (56 кг), Сяргей Лаўрэнуў (69 кг), Аляксандар Анішчанка (85 кг) ды Ганна Башошка (63 кг), што ўварвалася ў сусьветную эліту пасля сэнацыійнага выступу ў мінулым лістападзе на чэмпіянаце сьвету ў Ванкувэры.

Памагаюцца за мэдалі майстры грэка-рымскай барацьбы Аляксандар Кікінёў (74 кг) і Вячаслаў Макаранка (84 кг). А Сяргей Ліштван (97 кг) некалькі тыдняў таму на прэс-канфэрэнцыі паабяцаў прывезці з Атэнаў золата. У вольнай барацьбе някелькія шанцы, прынамсі, на срэбра ў Мурада Гайдарова (74 кг).

Па трэцяе алімпійскае золата паплыве Капіррына Карстэн-Хадатовіч (академічнае веславаньне). Спадзяюцца на мэдалі ў веславаньні і мужчынская часьвёрка, жаночая двойка (Юлія Бічкіч і Наталья Гелах). Выдатныя вынікі паказвала апошнім часам пара байдарачнікаў Раман Петрушэўка і Валдзім Махнёў, а таксама кааніст Аляксандар Жукюўскі.

У плаваны будзем хварэць за Алену Попчанку, Ганну Шчэрбу і Сьвят-

лану Хахлову. Праўда, на чэмпіянаце Эўропы ў Мадрыдзе ў траўні беларусы выступілі няўдала (Попчанка на агул засталася па-за п'эдэсталам).

Незалежна ад вынікаў прыемна гледзць мастацкую гімнастыку. Беларускі. У асабістым першынстве ў нас ёсьць свая зорачка — Іна Жуква. Праўда, пасунуць з першага месца Аліну Кабаеву будзе складана.

Памагаюцца таксама за мэдалі беларускія багатысты, стралкі Юры Шчарбацвіч, Сяргей Мартынаў і прызэр алімпіяд-88, -96 і -2000 Ігар Басінскі.

У настольным тэнісе наша галоўная надзея — Уладзімер Самсонаў. Прынамсі, чацэлася б, каб ён прабіўся як мінімум у паўфінал.

Што да «вялікага тэнісу», то ёсьць шанец, што ў парным разрадзе дзут Макса Мірнага і Ўладзімера Ваўчкова паўторчы пасьпех Кубку Дэвіса. «Беларускім» відам была да нядаўняга часу спартова гімнастыка. Але з прычыны правалу ў мінулым жніўні на чэмпіянаце сьвету ў Анагайме ў Атэны пахалі толькі тры гімнасты — Іван Іванкоў, Дзьміні Савянкуў, Юлія Тарасенка. Найбольшыя шанцы Іванкова — на перакладзіне і кольцах. Дзьміні Савянкуў моцны ў вольных практыкаваньнях.

Магчыма, мэдалі завоюе той, каго не згадалі ў гэтым артыкуле. Ці застаюцца без мэдалюў некаторыя з пералічаных атлетаў. Спартоўцы — зьвязчаныя людзі, і выступ залежыць ад безлічч фактараў. Проста пажадаем нашым пасьпехаў!

Перад Алімпіядай: цэнтар Атэнаў хаваюць пад банэрамі з выявамі антычных помнікаў.

А ПЫТАНЬНЕ «НН»

ці Абхазію?

стаўнікоў Іван Пашкевіч. «Я была ў Грузіі падчас парлямэнцкіх выбараў і адчула тую атмасфэру знутры. Грузінскі народ зьявляе свае спадзяваньні асабіста з палітыкай Саакашвілі. Адна з ягоных стратэгічных мэтаў — сабраць усё землі і аднавіць цэласнасьць рэспублікі. Адно, што мне не надпадобы, — гэта залішне жорсткія захавы грузінскага ўраду ў дачы-

неньні да Абхазіі, якая, па сутнасьці, зьяўляецца рэзынтнай мангэтай у расейскай гульні. Трэба зазначыць, што Расея прыводзіць даволі дэструктыўную палітыку ў дачыненьні да Грузіі, што выразна відаць на прыкладзе абхаскай праблемы», — кажа лідэрка АГП Людміла Гразнова. З асуджэньнем імперскіх настрояў Расеі выступае каардынатар «Харты'97» Андрэй

Саньнікаў. На яго думку, расейскае ўмяшальніцтва ў грузінскую палітыку значна ўскладніць канфлікт і яшчэ болей зацягне яго. «Народ, які спадзяецца, што яго заступнікам будзе Масква, робіць вялікую памылку», — засьцерагае старшыня БНФ Вінуцк Вячорка. Менш радыкальна настроены лідэр камуністаў Сяргей Калякін: «Я найперш на

баку людзей, што жывуць і ў Грузіі, і ў Абхазіі, таму, мяркую, славом шляхам такое пытаньне вырашаць ня трэба, бо адбываецца гэта найперш на простым народзе. Выйсьце — сабрацца за сталом перамой і намагацца ўлічыць інтарсы абедзьвюх краін».

А вось Станіслаў Шушкэвіч ня бачыць падстаў уявіць Абхазію ў склад Грузіі: «Працуючы яшчэ за

савецкімі часамі ў Грузіі, я зразумеў, што гэта доволі штучнае ўтварэньне, грузінскі ўрад намагаецца аб'яднаць вакол сябе тое, што не аб'ядноўваецца, а Расея цяпер выкарыстоўвае гэтую штучнасьць. Выйсьце бачу толькі ў тым, каб правесці ў Абхазіі нармальны рэфэрэндум, каб высветліць, чаго, уласна, жадаюць самі абхазцы». «Гэтая сытуацыя папро-

сту ня мае аптымальнага рашэньня. З аднаго боку, натуральна, абхаскі народ мае права на самавызначэньне, аднак і Грузія мусіць быць гэррытарыяльна цэльнай дзяржавай, таму, каб улічыць інтарсы абедзьвюх краін, варта зацьвердзіць аўтаномнасьць Абхазіі ў складзе Грузіі», — мяркуе лідэр БСДП (НГ) Мікола Статкевіч.

Сяргей Будкін

Правільны граматыкі

Віталь Тарас

Студэнты ЭГУ засталіся сам-насам з рэчаіснасцю, якой яны не хацелі заўважаць. Самы радыкальны крок, на які яны наважыліся, — гэта напісаць ліст прэзідэнту. Дзе карані пасіўнасці?

Здымак, на якім студэнты Эўрапейскага гуманітарнага ўніверсітэту на Кастрычніцкай плошчы ў Менску сядзячы прагэтуюць супраць закрыцця навучальнай установы, выклікае супярэчлівыя пачуцці. Студэнты сядзяць на адлегласці адзін ад аднаго, нібы ў мэдытацыі. Яны прагэтуюць як бы кожны паасобку, кожны сам за сябе. Ці можна ўзвешчы сабе больш сымбалічную для сучаснай Беларусі і больш неймаверную для Эўропы карціну?

На памятаю, як звалі таго хлопца з Белдзяржуніверсітэту. Перад тым як перайсці вучыцца зь біяфаку на іншы факультэт, я волю абставінаў апынуўся на кароткі час на курсе, які перад тым ужо скончыў, — сярод маладзейшых за мяне і зусім незнамых мне студэнтаў. Аднаго зь іх я запамінуў надоўга — васьмь толькі імя ніяк ня ўспомню...

У той час ва ўсіх савецкіх вышэйшых навучальных установах, не выключачы і біяфак БДУ, абавязковым прадметам была гісторыя КПСС. Своеасабліва васьмь гэтай навучальнай дысцыпліны, таксама як і навуковага камунізму альбо, напрыклад, палітэканоміі сацыялізму, напалгала ў тым, што веданьне прадмету, у прынцыпе, не было абавязковым. Цяперашні падручнік дзяржаўнай ідэалогіі, дарэчы, у сэнсе мэтадалогіі мала чым адрозніваецца ад колішніх фаліянтаў, што выходзілі пад рэдакцыяй кандыдата ў члены палітбюро акадэміка Панамарова. Змест гэтага і падобнага падручнікаў гісторыі і грамадазнаўства наагул цяжка назваць ведамі. Але ня ў тым справа. Куды важнейшымі за лекцыі ды іспыты ў інстытуце былі тады так званыя сэмінары. Сэнс іх заключалася ў тым, каб студэнты працавалі зь «першакрыніцамі» («першакрыніцамі» называліся зусім не дакументы, а толькі й выключна кананічныя тэксты з кананічнага збору твораў У.І.Леніна), а ў тым, каб студэнты ўздэлічалі ў «дыскусіі» на зададзены падручнікам ды выкладчыкам тэму і тым самым дакумэнтальна, з дапамогай адзнак і залікаў, публічна пацвярджалі сваю ляжальнасць камуністычнаму рэжыму. Іншымі словамі, студэнты паказвалі, што яны гатовыя прыняць правільны гульні й фактычна разам з выкладчыкамі ўжо ўдзельнічаюць у ёй.

Гэта здавалася настолькі натуральным, што, сутыкнуўшыся з адрознымі паводзінамі, я, таксама як і іншыя студэнты, аслупянеў у жаху й чаканні імгненнага й балючага пакарання з боку сістэмы...

Тэмай чарговага сэмінару па гісторыі КПСС была пастанова партыі ці то аб павелічэнні ўраджайнасці зерневых культур ва ўмовах крайняй Поўначы, ці то аб узмацненні ідэалогічнай работы сярод механізатараў на машынна-трактарных станцыях. Усе студэнты адказвалі нешта дзяжурна-няўцяжна на пытаньне выкладчыка аб значэнні гэтага дакумэнту. Выкладчык быў незадаволены пасіўнасцю аўдыторыі і ў пошуках ахвяры зьвярнуўся да аднаго хлопца, які дагэтуль адмоўваўся: а што вы думаеце пра значэнне гэтай пастановы, малады чалавек? Малады чалавек, зь якім выкладчык мяркуючы з усяго, дагэтуль быў незнаёмы, адказаў ахвотна і не раздумваючы. На яго думку, згаданую пастанову найлепш было б адразу выкінуць у сметніцу — таксама, дарэчы, як і ўсе іншыя паперкі, якія РКП (б) — ВКП (б) — КПСС напалзіла за часы свайго існавання. Таму што, працягваюць студэнт, гэтая пастанова, як і ўсе астатнія, што выходзілі да гэтага і пра-

цявалі выходзіць пасля, ня мела нічога агульнага з рэальнасцю і рабочаму класу, як і сялянству, ад гэтых пастаноў было ні гарача і ні холадна. Насамрэч у лягерах экзам было і гарача, і холадна, і голадна, але васьмь пра гэта ў пастановах і ня згадалася...

Пакуль студэнт гаварыў, астатнія нэрвова пырскалі ў кулак, давячыся калектыўным прыступам гістарычнага смеху. А калі ён скончыў, аўдыторыяй раптам апанавала ніша. Хто ўтаропіўся ў падручнік, хто ў канспэкт, хто проста глядзеў сабе пад ногі, баючыся зірнуць на студэнта й выкладчыка, які меў неасцярожнасць да яго зьвярнуцца. Але, як я ўжо казаў, нічога ня здарылася. Выкладчык проста пераклучыў увагу на іншага студэнта, як бы і не пачуўшы дзёркага адказу. Як я потым даведаўся, гэты хлопец ня быў дысідэнтам або ненармальным. Ён проста рана застаўся сіратаю, вымушаны быў сам зарабляць на жыццё. І хача вучыўся на дзённым факультэце, на чым разгружаў вагоны на вакзале. Пры гэтым хлопец ня толькі меў характар і мог пастаяць за сябе, але быў, відаць, здольным студэнтам. Прынамсі, у дэканце на яго «подзвігі» стараліся глядзець праз пальцы. Гісторыя КПСС проста не ўваходзіла ў кола яго інтарэсаў, яму шкада было часу на бязглуздыя, і сваімі нестандартнымі адказамі ён надоўга адбіваў ахвоту ў выкладчыкаў-марксістаў чапляцца да яго зь недарэчнымі пытаньнямі.

Я далёкі ад думкі назваць таго хлопца героем свайго часу. Мянэ цікаваць цяпер не яго паводзіны, у якіх маглі быць самыя розныя матывы й тлумачэнні, а паводзіны астатніх студэнтаў. Самай галоўнай заважай балшывікоў, якой яны могуць ганарыцца дагэтуль, стала стварэнне новага чалавека. Прынамсі, яны здолелі вырасьціць тып студэнта, якога няма, бадай, больш нідзе ў свеце, — студэнта, які ня ўмее, ня хоча і нізавашта ня будзе дзейнічаць або думаць самастойна. Незалежны паводзіны, незалежны погляд на рэчы, як можна пераканацца на прыкладзе таго студэнта, пачалі ўспрымацца як нешта ненармальнае — як вышымца чалавек раптам публічна агаліў зад. Студэнцтва, якое ва ўсім свеце зьяўляецца асяродкам волнаўнасці, радыкалізму і нежадання кіравацца агульнапрынятымі стандартамі, у Савецкім Саюзе стала ледзьве ня самай кансерватыўнай часткай грамадства.

Прычым размова тут не пра погляды самі сабе. Студэнты, якія рабілі культурную рэвалюцыю ў Кітаі, студэнты, якія будавалі барыкады ў Парыжы ў 68-м годзе, студэнты, з асяродку якіх выйшаў Ян Палах, што скончыў жыццё самаспаленнем на знак прагэсту супраць уварвання савецкіх войскаў у Чэхаславацыю, і студэнты, якія прыядычна б'юцца насмерць з паліцыйай ва ўнівэрсытэтах Паўднёвай Карэі, адрозніваюцца і мэнтальна, і паводле перакананняў. Сярод парыхістых студэнтаў, дарэчы, былі і маісты, і анархісты, і «новыя левыя», і сытуацыяністы, і шмат хто яшчэ. Больш за тое, унуткі хунвайбінаў праз дваццаць гадоў пасля «культурнай рэвалюцыі» выйшлі на плошчу Цяньаньмэнь. Пачаўшы з чыста камуністычных лезунцаў накітавалі «дэмакратычнага цэнтралізму», яны за некалькі тыдняў процістаянны з уладамі лягчына дайшлі да разуменьня неабходнасці прастай дэмакратыі, за што і былі расстрэляныя ды размазаныя танкамі.

Так, радыкальная сіла можа быць і разбуральнай, аб чым сьведчыць тая ж культурная рэвалюцыя. Наўрад ці студэнцтва ўвогуле можа быць самастой-

АНДРЭЙ ЛЯНЦЕН

най сілай, інтэлектуальным авангардам грамадства, як марылі Гербэрт Маркуэз і малады Даніэль Кон-Бэндэт (пазьней прызнаны адным з выдатных французскіх філзафаў сучаснасці). Але яно, студэнцтва, зольнае на правы выкладчыкам спрабавалі адстаць у пікетавы права на існаваньне ўнікальнай навучальнай установы, ніхто са студэнтаў ЭГУ нават не паглядзеў у бок ліцэістаў. Потым недзяржаўныя вышэйшыя навучальныя ўстановы пачалі пазбаўляць ліцэнзій паступова, па адной. Ніхто са студэнтаў іншых ВНУ не выйдзіў на акцыі прагэсту, не падтрымліваў таварышаў. У выніку студэнты ЭГУ засталіся сам-насам з рэчаіснасцю, якой яны не хацелі заўважаць. Самы радыкальны крок, на які яны наважыліся, — гэта напісаць ліст прэзідэнту.

Мне давалося размаўляць з адной студэнткай чацьвэртага курсу — яна абуралася паводзінамі рэктара Міхайлава, дзеяньнямі адміністрацыі, якія пайшлі на канфрантацыю з уладамі, празмерна палітызавалі сытуацыю, ускладалі марныя спадзяваньні на заходніх спонсараў замест таго, каб іха дамаўляцца зь Міністэрствам адукацыі. Безумоўна, такі пункт гледжання мае права на існаваньне. Мабыць, у гэтых развагах ёсьць свая рацыя... Але чупць такія развагі з вуснаў дваццацігадовай

дзяўчыны было трохі дзіўна. Хацелася спытаць — няўжо ў гэтым унівэрсытэце ніхто і ніколі не расказаў студэнтам пра тое, што свае правы трэба таксама вучыцца адстойваць?

Было б недарэчна ва ўсім вінаваціць студэнтаў. Хацелася б зразумець прычыны іх безабароннасці ці адмовы ад барацьбы. Мажліва, гэтая пасіўнасць сфармавалася дзесяцігоддзямі грэблявага агульства да інтэлектуальнай працы ўвогуле, стаўленьня да інтэлігенцыі як да «слуг народу»? Навучаньне ў інстытуце дагэтуль успрымаецца немалой часткай грамадства як спосаб «адкасіць» ад службы ў войску, як свайго роду халыва, нежаданьне цяжка прапашаць альбо ў крайнім выпадку — як прывілея, магчыма сьць зьехаць за мяжу. У Беларусі веды й талент паранейшаму не ў панаше. Звольнасці ня маюць значэння — мае значэнне, як і паўвека таму, сацыяльнае паходжаньне. Калі ты зь вёскі, дык і патрабаванні да цябе ніжэйшыя. І ніхто не задумваецца, што гэты клопат дзяржавы прыніжае ня толькі гараджан, але й выскоўчаў.

Прадаўжальнікі савецкай сыстэмы адукацыі — рознага кіпталу прапагандысты ды ідэолягі, узрошчаныя на падручніках гісторыі КПСС, — працягваюць сьць неразумнае, нядабрае і нявечнае. Між тым, ёсьць унівэрсальнае правіла граматыкі, сфармуляванае невядомым актывістам студэнцкага руху ў Парыжы ў траўні 1968-га:

«Я маўчу — ты маўчыш — ён, яна маўчыць — мы маўчым — яны сьвяткуюць перамогу.

Я прагэстуе — ты прагэтуеш — ён, яна прагэстуе — мы прагэтуем — яны церпяць паразу.»

Паломніцкая дэлегацыя з 150 амерыканскіх рабінаў на чале з Пэйсахам Кроўнам тры дні гасцявала ў Беларусі. Яны наведлі свае рэлігійныя сьвятыні ў Радуні (Гарадзеншчына), Валожыне і Міры. Юдэйскае рэлігійнае аб'яднаньне (ЮРА), якое арганізоўвала гэтую паездку, ладзіць падобныя паломніцтвы для замежнікаў ужо трэці год. Але, як скажа старшыня арганізацыі Юры Дорн, упершыню нашу краіну наведла такая шматлікая дэлегацыя. Звычайна за год у Беларусь бывае каля 3000 паломнікаў. Паломнікі-юдэі едуць у Беларусь, каб паглядзець сынагогі й ешыботы, праслаўленыя ў гісторыі. Так, Валожынскі ешыбот, заснаваны ў 1806 г., лічыцца «маткай» усіх падобных школаў Усходняй Эўропы. Яшчэ адна юдэйская сьвятыня ў Беларусі — магілы габрэйскіх мудрацоў: рабіны наведлі магілы Хафец Хаіма ў Радуні і заснаваліка Валожынскага ешыботу Хаіма Валожынскага. На думку Ю. Дорна, Беларусь магла б стаць магутным цэнтрам юдэйскага паломніцтва. Перашкоды для гэтага стварае толькі сама Беларусь — дарагія візы (100 далараў для грамадзянаў ЗША) і складаны парадак пераезду мяжы: група рабінаў, у якой былі й маленькія дзеці, у сьпёку пяць з паловаў гадзінаў афармляла дакумэнты на мяжы. Вось таму ў суседнюю Літву палігрымаў-юдэяў сёння едзе ў 4 разы болей, чым да нас.

Ельнікі пад пагрозай

Галоўнай праблемай лясной гаспадаркі Аршаншчыны апошнім часам сталі жукі-караеды, якія паразытуюць на ельніках. Пры канцы 1980-х год іхняй папуляцыі быў заўважаны ў Нямеччыне ды Польшчы. Цяпер гэтая пошасць апанавала і беларускія лясы. На адно дрэва можа засяліцца да 10 тыс. наскамомых. У выніку назіраецца масавае засыханьне елак. У аршанскім лясніцтве ельнікі займаюць плошчу ў 23 га, або 35% леснасаджэньняў. За апошнія 8 гадоў ужо высечана дзясятая частка ельнікаў. Даручы, яшчэ ў 90-х у тэхнікумах лясной гаспадаркі не было спецыяльнага курсу па барацьбе з караедамі. Таму працаўнікам лесу даводзіцца ўсё пазнаваць на ўласным вопыце. Супраць шкоднікаў вывешваюцца пасткі-пакеты са спецыяльнымі фэрмэнтамі, у якія за 10 дзён трапляюць да 5 тыс. наскамомых. Выкарыстоўваецца і так званая лоўчая драўніна, якая потым вывозіцца на перапрацоўку. Клапоціцца лесаводы і пра карысных птушак ды мурашак, якія дапамагаюць чалавеку ў барацьбе са шкоднікамі. Толькі дзякуючы цэламу комплексу антыкараедавых мерапрыемстваў можна выратаваць нашы хваёвыя лясы.

Яўген Жарнасек, Ворша

Аб'язная ў Берасьці

Новую дарогу ў аб'езд гораду збудуюць у Берасьці. Яна пройдзе між Кавалёўкай і Мухаўцом ды злучыць варшаўскую шашу з маскоўскай.

Андрэй Карнялюк, Берасьце

Вяртаньне перакладчыка

У Полацк вярнуўся адзіны ў краіне перакладчык з вугорскай на беларускую Мікола Ермалаеў, які два гады таму выехаў з сям'ёй на стала ў Нямеччыну. На чужыне Ермалаеў не прыжыліся, вярнуўся зь сям'ямесечным сынам Янам. Старэйшы сын Ермалаевых цяпер служыць у войску. М. Ермалаеў перакладае таксама з нямецкай.

ВК, Полацк

Пад зубром

Сэрвісна-забаўляльны комплекс зьбіраюцца пабудаваць баранавіцкія ўлады каля вялізнай фігуры зубра, якую паставілі летась перад дажынцамі на мяжы Баранавіцкага раёну.

Пакуль 25-мэтровы зубр стаіць адзіночым каля магістралі Берасьце—Масква. Плянуецца, што потым побач з ім «выраснуць» запраўка, гатэль, рэстаран і СТА.

Усё нішто, ды ёсьць адна праблема: у выкананьне няма грошай, каб гэта ажыццявіць, таму ўлады шукаюць інвэстараў, якія і абудуюць ляснога волата.

Руслан Равяка, Баранавічы

Сучасныя абразы

Мастачка з Маладэчна Ядвіга Сянько, аўтарка болей чым 400 палотнаў на біблійныя тэмы, адкрыла сваю выставу ў Слуцкім краязнаўчым музэі, прэзэнтаваўшы 36 абразоў. Раней яе прэсаналяныя выставы прайшлі ў Валожыне, Ашмянах і Смургонях. Абразы мастачкі можна ўбачыць як у праваслаўных, так і ў каталіцкіх храмах.

Міхась Кутнявецкі, Слуцк

Віно з «Баторыі»

летнія зацемкі зь берагоў Гараднічанкі

Раптам алень, алень нашага дарагога і сьвятога Губэрта, ускоўчы на камяніцу гарадзкой улады. Прыёмная навіна на пачатак лета. Доўга пуставала месца, занятае калісьці «Славая КПСС». Лепей позна, як ніколі, — напраўду. І на Днях культуры ва Ўроцлаве лунаў наш гарадзкі — сіні і менавіта з алемем сыяг, а не чырвона-зялёная памяць аб здохлай імперыі.

Гадамі мы патрыятычна скрыгалі зубамі: балышавікі наламалі доў у Старым горадзе, панастаўлялі хрушчовак, Швайцарскую даліну ўздоўж Гараднічанкі ператварылі ў якушоўшы тайгу, а рачулку — у каналізацыйны сыцёк. Пачуты праклёны, зьдзейсьнены мары! Масткі, міні-вадаспады, выбрукаваныя сыяжыны і аглядныя плячоўкі з парэнчамі. Усё як мае быць.

Сыяжыны айцы гораду і нашай 200-гадовай губэрні да «сьвята народнаў Беларусі». Такі міні-СССР. Шмат народнаў, і з кожным фэстам усё больш. Імёны іх вядомыя! Карэіцы, нашчадкі Гамэра і Пэрыкла, розныя джыгіты і самы новы беларускі народ — казакі. Так на вачах ствараюцца шчаслівыя краіны дружбы народнаў.

Усё айцы выбруквалі, каб зручна было танчыць лезгінку, сіртакі і кракавяк. І цяганачку, само сабой.

Адна непрыемнасць: ніколі не прыяжджаюць айцы рэспублікі маёй на сьвята дружбы сваіх народнаў. Праўда, заўсёды прысылаюць тэлеграму-маланку: «паздраўляем

зпт нашы дружныя народы з большай пабедай і тд тчк». У нас усё цяпер толькі з нагоды вялікай перамогі. Піва сабраліся папіць, пагатоў гарэлка, ці ў даміно згуляць — абавязкова з нагоды перамогі.

А сьвяточная калёна дружных народнаў? Незабыўнае відовішча. Раней перад маўзалесем нябожчыка праходзілі ў фальклёрных шатах, танчылі і сыявалі. Цяпер у нас ходзяць. Нецакана самая доўгая частка калёны — палякі, быццам найбольшы з народнаў рэспублікі. Беларусь несць і птушку бусла. Неспадзявана ў беларускай калёне крочэй мільёнскі ўзвод (???). Ат, паліцэйская краіна. Аказалася, што не — гэта ўзвод школьнікаў, закаханых у правапарадак.

А колькі было нагаворана пра вялікую перамогу, мікрафон амаль сапсаваўся! А потым па камандзе як кінуцца наменны да вялікага зялёнага танка на пастамэнце. Наперадзе немцы ў баварскіх адзеннях, габрэй ды іншыя. Удзячныя народы дзякуюць сваіму танку, ускладаючы да ягоных гусеніц букеты і кашы з кветкамі. Цырк на дрэце, дый годзе.

Яшчэ ў нас манумэнт адкрылі з нагоды заканчэньня пакту Молатава—Рыбэнтропа. Сто тонаў граніту, дзясяткі тонаў бронзы. Лес слупоў з нашараваным гербам СССР — помнік савецкім заставам на тэрыторыі сучаснай Польшчы, дзе яны апынуліся амаль пад самай Варшавай дзякуючы ўсё тым жа наркам Молатаву і ягонаму нямецкаму калягу. Натуральна, што польскага

вайсковага аташэ не запрасілі. Між іншым, на месцы манумэнту раней штогод выступаў вандроўны цырк.

Апроч слупоў ёсьць яшчэ «пагранцы», як іх гарадзенцы на траіянцы называюць. Галовы з разяўленымі ратамі і са стрэльбамі ў руках. Адно сабакі няма. А які ж пагранец без сабакі? У дзень адкрыцця зьявілася чутка, якая ператварылася ў показку: сабака быў, але яго валодуці адламілі і здалі ў лом. Бадай, цяпер гэта будзе ўлюбёны помнік жыхароў, бо мае сваю легенду.

Зубра ў нас вельмі баяцца ў горадзе і вершаў. Напісалі маладзёныя слова «Зубр» на сыяне, і адразу — суд, выключэньне з унівэрсытэту. Страшнае слова. Амаль як НАТО. А за верх сядзіць чалавек у турэмнай камэры чацьвёрты месяц! Маўляў, абразіў важную асобу. Верх сьмешны. Сьледчыя, мабыць, рагонуюць, чытаючы. Але справу «шыноўчы».

Напэўна, гульня ў голага караля працягнецца і на судзе, бо ня будзе ж судзьдзя вымаўляць уголас тое, што там напісана.

Зьездеш на некалькі дзён за калочы дрот, падыхаеш вольным паветрам, прыездзеш, а ў «яшычцы» — «рылішці-шоў». Гадзінамі паказвае «большую спірку». У «прачачнай-дурачачнай» усіх на пральнай дошцы адмываюць, у пераносным, зрэшты, сэнсе. Карацей, працясоваюць. Ажно карціць засьпяваць колішні шлягер: «Я другой такой страны ня знаю, гдзе так вольна дышыць чалавек...»

Існуе ў горадзе крама «Баторыя». Дарэчы, на вуліцы караля Стэфана

АНДРЭЙ ЛЯНКЕВИЧ

ІВАН ЧИЖОВИЧ

Баторыя, побач зь ягоным колішнім палацам. Шмат у ёй віна, гарэлка, піва і чарніла. Днямі ўбачыў я шыльдачку: наліваем віно ў плястыкавыя бутэлькі. Не паверыў я, але пацікавіўся: чаму дана не кусаецца? А яна, прадаўшчыца, паказвае на вялікія мэталічныя бочкі — кегі, здаецца, называюцца. І як ваша «кадарка»? А мы яе ня п'ём: пацяпела — і віно бурболіць...

Ах, кароль! Што б ён на гэта сказаў? Калі ён памёр, у склепе нявылітым засталася мноства віна, але ў бочках дубовых. Панавала марозная зіма. Ад караля засталася віно, магчыма, таксама «кадарка». Але гэта было каралеўскае віно.

Сьцягій Максімовіч, Горадня

«Васіль Быкаў. Вяртаньне»

Рана ці позна хаосу і расчараваньню прыходзіць канец. І абвясненнем расхожай фразы «ў беларусаў свайго кінематографу няма» рана ці позна зьяўляецца кіно.

Наша грамадзянская дакументалістыка апошніх дзесяці гадоў распавядала альбо пра рэчы прыватныя, альбо кіла з рэчаіснасьці, або малявала яе мусова цёмнымі фарбамі. Згадваецца, як аўтары пачыналі расповед пра Беларусь сцэнамі разбору сьвіной тушы на Камароўскім рынку ці шабасам сатаністаў, якія ўкрыжоўваюць сабаку. І цалкам можна было зразумець стваральніку такіх фільмаў — спраўды ж дастала. Але такі настрой, такія ілюстрацыі рэжысэрскай роспачы ніяк не спрыялі ані роздуму, ані хоць якому прасьвятленьню наперадзе. Словам, даўно хацелася пабачыць кіно яснае і разумнае, у якім не было б гэтага рэжысэрскага «дастала». І такое кіно зьявілася. Дзякуючы аўтару Віктару Корзуну, дзякуючы магічнаму зьбегу абставінаў, а найперш дзякуючы Васілю Быкаву. Галоўным героем фільму стаў наш народ.

Народ таксама можна паказваць па-рознаму. Можна выбіраць у вулічным натоўпе сіношныя твары бамжоў ці якіх недарэкаў і калі пры гэтым за кадрам гаварыць пра Беларусь, ва ўяўленьні гледача гэта і будзе Беларусь — сіношная, страшная. У фільме В.Корзуна мы бачым цалкам адваротную карціну.

Аўтар абраў надзвычай рызыкаўны прыём: на працягу чвэрці гадзіны мы бачым на экране пахавальную працэсію — тое, што звычайна не эстэтызуецца, не ператвараецца ў мастацтва. І каб паказаць пахаваньне як мастацтва, патрэбнае далікатнае, карэктнае абходжаньне з матэрыялам. Рэжысэру гэта ўдалося, бо ён не спыняе ўвагі на знаках сьмерці. Камэра плыве паўзе людзкое мора, што расьцягнулася бясконцай чаргой да Быкава. На экране — тысячы твараў, на якіх у гэтую хвіліну адбілася самае лепшае, што ёсьць у чалавечай душы. Адно глядзеньне на гэтыя твары заворавае. Гэтаксам заворавае голас Быкава за кадрам.

Аўтар не гвалтуе матэрыял і не дазваляе публіцыстыцы разбурыць настрой — самае важнае ў гэтым творы. Агульны настрой, якім апанаваныя тысячы твараў суайчыннікаў і які адразу й напоўніцу перадаецца табе. На зьмену хаосу і расчараваньню прыходзіць надзея і пэўнасьць у тым, ува што верыш.

Сяргей Дубавец

PHOTO BY MEDIA.NET

Васіль Быкаў у фільме «Вяртаньне»:

«Чалавек, які кожная жывая істота ад Бога, нараджаецца свабодным. Ад нараджэньня закладаецца ў чалавека інстынкт свабоды. Менавіта ў стане свабоды чалавек можа з найбольшым эфэктам рэалізаваць сябе як боскае стварэньне, па-першае, і, па-другое, як грамадзкае стварэньне».

«Нацыі або грамадзтвы свабодныя жывуць добраўпарадкавана, багата. А нацыі несвабодныя заўсёды жывуць бедна. Распаўсюджанае такое меркаваньне, што ў стане забаленьня, заняволення чалавек можа даць больш. Мы гэта бачым на прыкладзе нашай найноўшай гісторыі — з нацысцкага рэжыму або камуністычнага, калі з чалавека выцскалі ўсё, што толькі можна, і гэта было недастаткова. І толькі ў самы апошні час стала зразумела, што тыранія або забаленьне — гэта ня самы прадуктыўны мэтад жыцьця, што ёсьць прыклады Захаду, калі ў стане свабоды чалавек і грамадзтва могуць даць куды болей для цяперашняга свайго існаваньня, а таксама для будучыні».

«Для таго каб дамагчыся свабоды, трэба перш за ўсё дамагчыся дзяржаўнасьці, а для таго каб дамагчыся дзяржаўнасьці, трэба ўсьвядоміць сябе нацыяй, асобнай нацыяй. А гэта немагчыма без устойлівай, выхаванай нацыянальнай самасьвядомасьці. Усё вельмі цесна зьвязана. Таталітарныя сілы гэта выдатна разумеюць і пачынаюць з ключавога моманту — яны адмаўляюць нацыі ў яе асобнасьці. Беларусам кажуць — вы частка расейскай нацыі. З гэтага ўсё пачынаецца. Ствараюцца перадумовы існаваньня гэтай часткі менавіта як часткі іншай нацыі, а ня цэлага... Бо ўсьвядомленьне сябе асобнай цэлай нацыяй разбурае імперскую ідэю. У аснове гэтага працэсу ляжыць мова. Імпэрыі выдатна ведаюць, што нацыя бяз мовы — гэта ня нацыя. І гэта ўжо палова іхнае перамогі».

«Я цьвёрда ведаю, што Беларусь ня можа пайсьці насуперак усеагульным, сусьветным, эўрапейскім працэсам. Яна рана ці позна пойдзе за імі, і вельмі шкада, што гэта будзе позна, які заўсёды. Улады думаюць, што можна павярнуць некуды назад, што там ззаду нешта знайдзем — тое, што сьвет чакае наперадзе. Гэта немагчыма. І усё гэта «чрвата» толькі ломкай — ломкай маральнай, псыхалогічнай, эканамічнай — і змарнаваным часам. А ўрэшце мы пойдем туды, куды ідуць усе на сваім гістарычным шляху, толькі страціўшы пяць, дзесяць, а можа, і сто гадоў. Такі лёс. Лёс, канечне, жахлівы. Ну што зробіш. Хто тут больш інаватывы? Я думаю, што ўсё ж інаватывая нацыя, тут яе мэтафізычная віна».

«Я, праўда, не аптыміст, але я такі пэсыміст, які прагне, каб гэты пэсымізм быў абвергнуты жывым кім гісторыяй, ці нават апэнантам».

«Неўрапільнасьць апалігэтаў беларускасьці, «апалігэтаў», зьяўляецца момантам адмоўным. За вялікім імгтэтам і вялікай неярпільнасьцю ідзе ня меншае расчараваньне, ня меншая катастрофа, якая перажываецца нацыяй вельмі балюча. Таму неярпільнасьць — ня самая лепшая беларуская якасьць характару. Трэба запасьціся цягненьнем. Трэба запасьціся цягненьнем. І за кожнай няўдалай спробай бачыць наступную, і зьбіраць для яе сілы».

Гіпнатычны фільм пра беларускі народ

Гутарка з кінарэжысэрам Віктарам Корзунам

Ці магчымы паказ фільму на БТ? Для гэтага з стужкі давлялося б выразаць усяго Быкава і ўсю карцінку.

— У падмурку фільму «Васіль Быкаў. Вяртаньне» — інтэрвію пісьменьніка. Калі яно было запісанае?

— Перад самым ад'ездам Быкава за мяжу — у Фінляндыю. Гэтае інтэрвію я меркаваў ператварыць у фільм пра свабоду. Але яно само сабе закансэрвала да доўгі час. Вышла гэта праз тэхнічны брак пры запісе гукі. На той момант шумі і іншыя лішнія гукі не падлягалі вычыстцы. Тэхнічна гэта можна зрабіць толькі на кампутары, а тады ні такія кампутары, ні такія праграмы даступныя яшчэ не былі. У выніку інтэрвію быццам само чакала свайго аднаведнага відрэзаўрагу.

— Інакш кажучы, праца над фільмам заняла не адзін год. Распавядзі, калі ласка, пра свой досвед у дакументальным кіно.

— Праца над фільмам заняла тры месяцы, а да гэтага 30 гадоў была падрыхтоўка: вучоба, практыка. Па вялікім рахунку, гэта дэбют. Падчас вучобы ў Акадэміі мастацтваў на рэжысуры рабіліся вучэбныя працы, штосьці рабілася на тагачаснай тэлевізіі — у 1994-м. Былі жывыя эфіры, музычныя кліпы... Але такога самастойнага твору, які я наважыўся б паказаць, не было.

— Твой фільм адначасова і рэалістычны, і гіпнатычны, як нейкі шаманскі танец ці славутыя балеры, вылучае шмат пазытыўнай энэргіі. Чаго тут болей — арыента-

цыі на нейкія чужаземныя ўзоры ці тваёй уласнай вынаходлівасьці?

— Фільм рабіўся нібыта сам, як гэта ні мстычна гучыць. Паглядзі на жыцьцё Быкава: чужам выжыў, чужам не пасадзілі, чужам не расстралялі, чужам пры ўсіх пераходах выходзілі кнігі. І, мне думаецца, што фільм стаўся нібы працягам лёсу Быкава. Чаму назва такая — «Васіль Быкаў. Вяртаньне»? Фармальнае вяртаньне Быкава на радзіму сталася вяртаньнем да яго творчасці ўсёй Беларусі. І нездарма вось гэтая стыхія, якая падчас пахаваньня была на вуліцах Менску, паказала, што ўладзі з гэтым не маглі справіцца і нават павяліся туды блізка падыходзіць. Калі адчулі надчалавечую прыроду гэтага ўсяго...

— Мстыка мстыкай, але ёсьць яшчэ рэжысэрскае рамяство — з нажніцамі ў руках перабіраць гадзіны адзінства матэрыялу...

— Ёсьць такая ўсім вядомая формула: трэба ўзяць і выкінуць усё лішняе. Ідэя фільму ўзьнікла ў Вільні. Тэк выйшла, што мы зь сябрамі ў дзень пахаваньня не прысутнічалі ў Менску. І калі мне распавядалі, што было шмат людзей, што на чатыры гадзіны затрымалі працэдуру разьвітаньня — і ўсё роўна ня ўсе змаглі патрапіць у Дом літаратара, што ўсе пайшлі на могілкі... Мне сам гэты аповед уявіўся нейкай карцінкай. А пасля я пачаў шукаць гэтую

карцінку і знайшоў матэрыял аднаго апаратыра, які літаральна супадаў з тым, што мне ўяўлялася.

— З аднаго боку, у фільме няма нічога наўмысна апазыцыйнага ці нават палітычнага, а з іншага боку, Быкаў кажа рэчы, абсалютна важныя ці проста цікавыя для кожнага беларуса. Давай уявім сабе, што табе для паказу фільму на БТ прапанавалі б прыбраць некаторыя месцы. Ці гэта магчыма?

— Ясна, што БТ ніколі не пакажа праўду. Бо праўда, зафіксаваная дакумэнтальна, нашмат мацнейшая за горы фальсыфікату. І таму сьняняньне БТ, якое ў прынцыпе не прымае Быкава, не пакажа ніякі фільм пра Быкава. Зноў жа настойваю на тым, што фільм у мяне не пытаўся, дзе яго будзе магчыма паказаць і дзе ня будзе. Такой і думкі не было. Для БТ давлялося б выразаць усяго Быкава і ўсю карцінку. Бо ў кадры вельміная працэсія зь бела-чырванымі сьцягамі, а за кадрам Быкаў кажа пра свабоду і незалежнасьць тое, што ні ў якім разе ня пусьціць афіцыйнае чынавенства...

— На тваю думку, ці ўдалося табе сказаць пра Быкава нешта новае або нешта дадаць да ягонага вобразу?

— Кіно сказала пра Быкава... Яно ярднае вось гэтым словам — «на-ярдна пісьменьнік» — іхны першапачатковы сэнс.

Гутарыў АК

Кнігі, якіх ня купіш

Працяг са старонкі 3.

Франц Сіўко «Удод». Менск: «Белліфонд», 2001. 332 с., наклад 300 ас.

Марыя Вайцяшонак «Кола». Менск: «Про Хрысто», 2004. 226 с., з ілюстрацыямі, наклад 500 ас.

Завагаўся б нават Зянон Станіслававіч). Аднак можна сказаць напэўна, што беларусы ня хочуць чытаць па-беларуску (як і па-расейску) другаснай белярды. Калі б усе беларускія рэдактары мелі такі ж дасканалы літаратурны густ, як, напрыклад, Даніла Жукоўскі, дык тая бяздольная часопісы, якія рэкламаваліся па «Ладзе» слоганам «Чытай сваё», меліся б выходзіць або раз на пяцігодку, або з цяперашняй горьдывачнасцю, але з пустымі старонкамі (згортваць нешта ў такіх старонкі было б больш экзальцічна дзякуючы адсутнасці шкоднай друкарскай фарбы, дарчыца).

Але вартыя кнігі ёсць, і, у парадку чытацкай салідарнасці, хацелася б паздзіліцца звесткамі пра тры такія, што пакрычастымі шляхам трапілі да мяне. Ні адна з іх не прадаецца ў кнігарнях. Ні адна ня мае дачынення да афіцыйна, дэмагогічна ці парнаграфіі. Ні адна ня можа быць перакладзена на расейскую, хаця і з розных прычынаў.

- Франц Сіўко — майстар
- новага беларускага рэалізму.

Наталія Яковенка «Паралельны світ. Досліджэння з історыі уяўлення та ідэй у Украіні XVI—XVII ст.». Кіеў: «Крытыка», 2002. 416 с., наклад 3000 ас.

Стрыжань зборніку Франца Сіўка — аповесці «Удод» ды «Голас». Шкада, што няма ў зборніку аповесці «Году», якая разам з першымі дзвюма складае трылэгію.

Франц Сіўко — вынаходнік ды майстар стылю, які можна назваць *беларускім рэалізмам*. Гэта ніяк ня «Ганна завыхалася ля печы», хаця дзеянне шмат калі адбываецца ў вёсцы. Гэта ня Маркес і ня Лакснэс. Нешта арыгінальнае і вельмі літаратурнае. Боль, глыбока схаваны, утаймаваны і пераплаўлены. Выпадак нелінейнасці. За кожнай фразай — сэнс, другі сэнс і кантэкст. Безумоўна знаходка — эпілетычна-галоцыйнацыйная трызненны герою, які ўспухаюць у пльві тэксту кавалкамі паўтлустага курсіва. Безумоўна знаходка — маналёг

Польці, прапісаны курсівам. Важна, што сюжэт разгортваецца як спружына.

Але галоўнае — пра што аповесці. Пра тое, што гэта няпраўда — «как много даёт Россия, как мало берёт взамен».

Пра тое, як нас жаруць, а мы дзякуй кажам.

Пра падступнасць і наіўнасць.

Пра безвыходнасць нашага лёсу.

Пра ідэятызм нашай млявасці.

Ніхто пра гэта не пісаў. Прынамсі, не пісаў так.

Ясна, не перакладуць гэтага на расейскую, бо, здаецца, усё там праўда. І рукамі аўтара не засыплюць, і нават прэмій не дадуць. А прачытаць гэта варта.

Бо расейцы расейце *дзержаво* і называецца то *дого*, то *зоду*, і сыплюцца з яго атрутныя ягады, а мы ўсё *смотрим* ды маўчыма, як ёлупні...

- Вайцяшонак не шукае сэнсу
- жыцця. Яна яго бачыць.

Паэзія і філзафія, злучаныя ў прозе Марыі Вайцяшонак, безумоўна вартыя ўключэння ў школьную праграму — у выпускной класе.

Вайцяшонак не шукае сэнсу жыцця. Яна яго бачыць. Гэтая ўнікальная асаблівасць зрок дазваляе пісьменьніцы знаходзіць сюжэт у падзеях, якія банальнаму замалеанаму сапенсу падаюцца мізэрнымі: смерць ці нараджэнне — саду, сабакі, чалавека, — новая кватэра ў беды доме над ракой, сенакс у вёсцы, прагулянка з сабакам, размова з суседкай — згодна з Вайцяшонак, усё гэта аднолькава вартае сюжэту, і, што самае галоўнае, чытаючы, немагчыма з гэтым не пагадзіцца! Кожны малы момант, кожную будзённую праву яна павяртае так і гэтак, падбірае ёй *месца і дэкор*, і ў выніку гэтага *стайлінгу* кожная будзённая праява пачынае зьязяць тым сэнсам, якога шукае кожны з нас і якога можна не называць словам.

Для тых, хто разумее, асобнай крыні-

цай асалоды стане сама мова кнігі. Абсалютна жывая, без аніводнага фальшывага ці штучнага слоўца, без аніводнай штампаванай інтанацыі. Пісьменьніца — выдатны стыліст беларускі, і бяз страту перакласці яе на расейскую калі і магчыма, то вельмі цяжка: *«Павяла гэтым палыскім ветрам, з усіх бакоў, свавільным, бы стаіш увесь час на сары, на самым высокім месцы, і да цябе не даліца млітусьліва, будзённыя зукі, чужая мова»*. *«А цяпер нас было двое, недаверкамі, мы амаль не сустракаліся поглядамі, як два злачыніцы. Два жаночыя партрэты, без імёнаў, і бяз аэраў, вядома»*.

Шмат якія апавяданні — пра той пласт жыцця, які імкліва і бясьцельна знікае і ў якім ніхто, нават самі яго прадстаўнікі, ня бачыць нічога каштоўнага, — пра вёску. Пра тую вёску, дзе дасоль пануе Цар-голад і менавіта ім — ці ўспамінаю пра яго — і тлумачыцца кожны ўчынак. І сама спадарыня Марыя бачыла яго застылы твар і грозныя вочы, але ніколі не была яго падданай. Яна ня памятае твару маці, але помніць ветку сон-травы ў яе заскарузлых ад работы ды марозу руках і помніць, як камяк гліны, упаўшы са столі зямлянік на падлогу, аджму і аказаўся жабкай... І ў гэтым, мусіць, і крыецца адзін з сакрэтаў унікальнага зрок пісьменьніцы: *«Хто там адырнуў камень? Не чапайце, над ім разам з жабынай ці мышынай і мая нара...»*

- Падзел людзей не па канфэсіях ці багацці, а на мірных жыхароў і вяак — такой бачыцца аўтарцы гісторыя XVII ст.

Навуковае даследаванне Наталіі Якавенкі панісанае з захапляльнасцю па-майстэрску мастацкай прозы. Чытаючы архійныя матэрыялы *«не толькі вядома, а і між радком, і то, чытаючы,*

— Што творыцца з аргентынскімі пісьменьнікамі? Тонькі шыхтак пад пахай і загадкавы выгляд персанажа Грэма Грына, за якім гоніцца Скотланд Ярд, — усхвалявана сказаў Лопэс.

Хуліё Кармасар

Друкаванай паперы развільсасць столькі, што хутка ўжо і не прудуемае, што б такое загарнуць у яе.

Мікалай Гасель

жечучи (адганяючы) *від себе, наскількі вдасться, «вірус сучаснасьці»*, аўтарка, знаная ўкраінская гістарыца, ставіць перад сабой мэту расказаць пра спраўданы ўнутрыны сьвет чалавека XVI—XVII ст. Магнат, шляхціц, мяшчанін, зямлянін, халоп, казак — якімі яны былі спраўды? Што для іх было важна, якім бачылі яны сьвет? Адкіньце сёньняшняе стратэтыпы, прадзьярсеце праз шкарлупіныя ілюзіі таго часу, адчуце *«смак половаанія за другою рэальнасьцю»* — і Наталія Якавенка правядзе вас такімі дарогамі, што мурашкі асалоды прабудуць па сьпіне і адарвацца ад тэксту будзе немагчыма. І няхай беларускага чытача не бьнтжыць слова «Украіна» ў загалюўку: на той час і мова, і Радзіма былі ў нас адны.

Матэрыяльная, грашовая сутнасць рэлігіі і ваіны, падзел людзей не па канфэсіях ці багацці, а на мірных жыхароў і вяак, прасталінейная мараль таго часу і яе ўздзяенне на калейдаскоп асабистых матываў і выбараў, штатмы бюракратыі ды штатмы паногірыкаў — такой бачыцца гісторыя гісторыка Якавенкі.

Купайцеся ў шчодра разлітых па старонках азьярках тагачаснай мовы, і, можа, замест банальнага мату на старонках беларускага Інтэрнэту загучыць справядчая ВКЛаўская лаянка: *«Корчмінік! Грач! Зорайца! Птоварца! Нецюта! Кам! Лясуі! Скурый сін!»* Чезры кулі будзеі скакату! В штукы зарубоаю і псам дам! — і да гэтага.

Такой літаратуры вы не працягаеце па-расейску — бо гэта не для расейцаў, хоць там ёсьць і пра іх. Дзеся прачытаньня такой кнігі можна і палвучыць украінскую. Але, вядома, страх як хацелася б, каб гэты тэкст існаваў і на беларускай, хай бы, скажам, у неафіцыйным перакладзе на сайце knihi.com.

Шлях у бэстселеры ляжыць не праз «Кнігі — поштай», але калі раптам гэтыя выданні ёсьць у нашага шанюнага Алеса Яўдахі (exlibrys@tut.by, 8-029-643-57-33), шчыра рэкамэндую замовіць. Думаю, не пашкадуеце.

ДЫСКАГРАФІЯ

Мой Галілей. Лепшае

Маючы на рахунку два з паловай выдзеныя альбомы плюс безумоўна хіт, з якім дуэт выступіў на «Эўрабачанні», ды колькі раней ня выдзеныя песень, зборнік «Лепшага» можна было рабіць. Без варыянтаў. Бо дыск гэты, так варта разумець, адрававаны найперш тым, хто мала што ведае пра гэтых музыкаў.

І зборнік удаўся — такое «тры ў адным», калі лічыць мовы, на якіх выконваюцца песні. Яны творчых уяўленьне пра шырыню творчых памкненняў дуэту: гэта могуць быць зўрашлягяры («Мой Галілей»), усходнія шлягяры (тры песні на расейскай мове, якія раней і не выдаваліся) і ўласнабеларускія шлягяры (ападушкі народных песень). Мошы прынаша, што ні адно, ні другое, ні трэцяе не раздражніе і не выклікае пярэчэньняў. Нават расейскамоўныя песні, якія не

«Аляксандра і Канстанцін». (р) «Вестркордс-плюс», 2004.

Альбом варты куды больш пачэснага месца, чым сам дуэт заняў на конкурсе.

бязглуздыя і нават уяўляючы сабой высокамастацкія пасповыя ўзоры, калі толькі іх параўнаць з тым, што цяпер тыражуе якоенебудзь «Русское радио». Аляксандра і Канстанцін ня могуць ужо спусьціцца да пасповыае пошласці хоць бы таму, што дакрануліся да вытокаў, іначай рызыка будзе залішне рэзка.

Некаторыя песні ў альбоме, як здалася, былі перазапісаны ў крыху іншых аранжаваньнях. Можна пашкадаваць, што сюды ня трапілі інструментальныя творы Канстанціна Дралезы, якія маглі б паказаць творчасць дуэту з чацьвэртага боку. Але й трох будзе дастаткова, каб атрымаць задавальненьне, а сам альбом паставіць на куды больш пачэснае месца, чым сам дуэт заняў на конкурсе, якому некаторыя зь недасьведчанасці надаюць занадта шмат увагі.

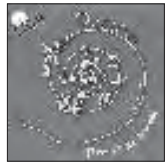
Лепшы СЛУХАЧ

Паўтка в небо

Альбом гэты не шмат адрозьніваецца ад папярэдніх што па музыцы, што па тэматыцы тэкстаў песень, што па аранжаваньнях. Ды разам з тым адчуваецца, што мундзікі не стаяць на месцы: альбом запісаны якасна, густоўна, тут амаль няма недарэчных, не да месца цытат, вельмі актыўна працуе акардон Аляксандра Катовіча.

Што такое музыка «садыстаў» у цэлым? З пункту гледжання стылістыкі — гэта нешта нахштальт сучаснага гараджэго рамансу, які пабудаваны часам на зярочыстых штампях, цытатах і намёках на агульнавядомае з адначасным ужываньнем сэцбу як стывельзначальнага элемэнта. Але гэта ня той раманс, што, напрыклад, у Вайшошкавіча. «Садь» іранічны ў дачыненьні нават да ўласнай музыкі, іх песні адрававаны не эстэтам высокай пароды, а тым, хто шануе недурныя жарты і маўчыць пры праглядзе «Панарамы», бо сам разумее,

Група «Садь». (р) аўтарскае выданьне, 2004.

Музыка «садыстаў» гэтка ж далёкая ад панку, як беларускі футбол — ад фіналу чэмпіянату сьвету.

як ёсьць у краіне насамрэч. Нехта па інэрцыі залічае «Садь» да панк-музыкі. Яны гэтыя ж далёкі ад панку, як беларускі футбол — ад фіналу чэмпіянату сьвету. Яны — нахштальт «Крамбамбулі» берасьцейскага разьліву, толькі што выступаюць не як праект, а самі па сабе. Нарэдзіліся такія.

Нягледзячы на пэўнае млядычнае падабенства песень, я асабіста слухаю творы «Саду» з задавальненьнем. Бо яны густоўныя і стылістычныя, бо музыкі іграноць, а не лабяюць, бо яны маюць класу. Адначу таксама наўны (бо малявала дзіця), але вельмі шчыры дызайн, які выдатна адпавядае назьве альбому, што, дарэчы, неўзабаве будзе перавыдадзена ў Маскве, дзе творчыцца «Саду» запатрабаваная.

Тутака салы ўсё больш высякаюць... Асаблівы дзякуй за «Ляпоку» і «НЛО».

Недасаджаны СЛУХАЧ

У Эўропу праз акно

Чаму чалавек ня можа атрымаць візу ў Літву сам, але лёгка можа купіць яе ў турагенцтве, пераплаціўшы 10 эўра?

Яшчэ 15 ліпеня Міністэрства замежных спраў Беларусі ўручыла літоўскаму паслу ноту супраць становішча з чэргамі і замаруджаным працэсам выдачы віз. Для разбору сытуацыі ў Менск прыбыла група чыноўнікаў консульскага дэпартаменту МЗС Літвы на чале з Вайдатасам Вэрбам. Аднак і больш чым праз паўмесяца чэргі каля консульства ня зніклі.

Людзі, якія паспыталі чэргаў каля літоўскага консульства, наракаюць на турфірмы, што афармляюць групы без папярэджанняў: «Турфірмы замаруджаюць, а то і наагул прыпыняюць чаргу для асобных грамадзян. Запускаюць то 6-7 разоў па 10 чалавек, то тройчы па пяць — і ўсё». Людзі каля консульства проста ня ведаюць, чаго чакаць. А прадстаўнікі кампаній, якія займаюцца пасярэдніцкай дзейнасцю, лічаць неметэгадным ускладняць на іх віну за чэргі ў консульскія аддзелы: «Для нас існуе асобная чарга і акенцы на прыём дакументаў».

Часовы павераны пасольства Літвы ў Беларусі Марыюс Янкуніс не абвргае наяўнасці чэргаў. Але дае афіцыйную версію іх узнікнення — новыя стандарты афармлення анкет, звязаныя з уступленьнем Літвы ў Эўразвяз. «Хаця мы і дабавілі людзей, кожны дзень застаецца па 10—15 непрынятых падаўцоў, — кажа ён. — Сэзонны ўсплеск абячае спасці да верасня».

Права на выезд

Пераплаціўшы амаль палову кошту самой візы (напрыклад, у выпадку літоўскай, за аднаразовую — 20 эўра, двухразовую транзытную — 25 эўра, шматразовую — 35 эўра), атрымаўшае яе бяз страты нэрвовых клетак. Журналістка Святлана Курс распавяла, што сама прастаяла колькі дзён каля консульства Літвы, а пасля звярнулася да пасярэдніка — турфірмы. «Яны бяруць 8—10 эўра ў дадатак да кошту візы, але ж ня трэба чакаць у бясконых чэргах, — кажа яна. Дарэчы, сума ў 10 эўра роўная, напрыклад, паўтара дня працы доктара ці пятнаццаці гадзінаў працы выкладчыка ўніверсітэту без навуковай ступені. У менскіх турфірмах кажуць, што гэты кошт — толькі вынік калектывнай працы супрацоўніка, канцьярскія выдаткі.

Людзі каля консульства Літвы, наадварот, кажуць пра пэўную выгаду, якую нібыта маюць ад турагенцтваў супрацоўнікі консульства. На пытаньне «НН» пра турагенцтва-пасярэднікі часовы павераны пасольства Літвы Марыюс Янкуніс адказаў, што «консульства нямаюць ніякага дзейнасьць за сваімі межамі. Ёсьць дзьве чэргі: адна для грамадзян, другая — для турагенцтваў». А пра супрацоўніцтва паміж консульскім аддзелам і пасярэднікамі сказаў: «Выгады ад працы агенцтваў мы ня мае, апроч павелічэньня колькасці наведнікаў Літвы». Чану ў 8—10 эўра за працу пасярэднікаў Янкуніс ня лічыць нечым надзвычайным: «Гэта асабісты выбар людзей каля консульства. Калі яны ня маюць вольнага часу — абіраюць пасярэднікаў». Часовы павераны таксама значыць, што літоўскае пасольства «ня мае ўплыву на чану працы пасярэднікаў».

На пытаньне «НН» пра стаўленьне Міністэрства замежных спраў да таго, што за 8—10 эўра можна атрымаць візу праз пасярэднікаў бяз чэргаў, нам адказалі: «Ніхто ня зможа даць вам зразумелага камэнтару. Але дакладна

адно: турфірмы ня могуць гарантаваць атрыманьне візаў». Пра магчымую выгаду ад працы пасярэднікаў для саміх работнікаў консульства ў МЗС сказалі: «Гэта малаімаверна».

Гарантыю даюць махляры

У сытуацыі з працай пасярэднікаў усё будзеца на даверы саміх падаўцоў дакументаў. Турфірмы могуць спасылца на праваранія знаёмствы ў консульстве, аднак «гарантаванне атрыманьне візы» — міт, створаны імі ж для рэкламы. Супрацоўнік фірмы «Альфа-тур» кажа: «Гарантыі для кліента мы не даём. Аднак 99% зь іх атрымліваюць візу». Гарантыю даюць хіба махляры, што нярэдка працуюць ля консульскіх аддзелаў пасольстваў.

Дзіўная ў такім выпадку пазыцыя пасольстваў і беларускага МЗС. Яны ведаюць аб сытуацыі з «абкраданьнем» і падманам грамадзян, але ж за падзеі за акном кабінэту ніхто не адказвае і не спрабуе вырашыць праблему. А права свабодна атрымаць візу ў дзяржавы Эўразвязу і ЗША было дэляравана яшчэ ў мінулагодням заяве Дзяржаўнага дэпартаменту ЗША.

Чэргі ля візавых аддзелаў літоўскага ды іншых пасольстваў спрычыняюць масу прыкрасьцяў сумленным людзям. Гэтак, навучэнцы зачыненага Беларускага ліцэю не змаглі пасля году ў падпольлі выехаць у Літву праз сытуацыю з чэргамі. Для іх цана візы плюс грошы, якія патрабавала за афармленьне фірма-пасярэднік, аказаліся непад'ёмнымі. Ад каго ж тады адгароджваюцца нашы заходнія сябры такімі тарыфамі? Для крымінальных элемэнтаў жа заплаціць дадатковыя 10 эўра — не праблема.

25 гадзінаў у чарзе

Па-іншаму сытуацыя з пасярэднікамі павярнулася ў нямецкім консульстве. Там таксама кажуць, што цяпер самая «гарачая» пара для работнікаў. Максымальна задзейнічаны працоўныя рэзэрвы, аднак і гэтага аказваецца недастаткова: тэрмін афармленьня візаў сягае 4 тыдняў. «Чэргаў нельга пазьбегнуць ніяк», — значыць дыпламат. Пра гэта ж кажуць і прадстаўнікі Міністэрства замежных спраў Беларусі, спасылаючыся на малое памяшканьне консульства. Усе зацікаўленыя бакі разводзяць рукамі, быццам бы так і трэба. Праўда, пад восень плянуецца пераехаць з вуліцы Будзённага ў больш прыстасаваны будынак у межах Міжнароднага адукацыйнага цэнтру. Мо там налета атрымаем прыклад эфэктыўнай працы?

Валера Булгакава, рэдактара культурніцкага часопісу «Агсч», запрасілі на мэрарыямства ў Нямецчыну якраз у самы разгар сэзону. Ён раскавае, што яго «візавая эпэпэя» пачалася 2 чэрвеня. «Каб не стаяць суткамі, вырашыў прайсьці па чарзе «заявы са штампам». Мой штамп быў на 24 чэрвеня. Калі патрапіў да акенца, у мяне запатрабавалі копію пасьведчання аб рэгістрацыі бюро культурных кантактаў «Фрыдрых», якое мяне запрасіла, і нумар часопісу «Агсч». Паўна, каб пераканацца, што я не самазванец. 28 чэрвеня мне казалі, што запрашэньне выслана не за тым подпісам...» Булгакаў кажа, што вырашыў больш не змагацца, бо чэргі і так занялі ў агуле 25 гадзін.

Андрэю Хадановічу летась прыйшлося звярнуцца ў турфірму па атры-

ФОТО БИМЕДИА.НЕТ

маньне Шэнгенскай візы. «Мяне запрасілі на фестываль у Славакію. Там плянавалася прагулка ў дэляходзе ў Вену. Каб атрымаць Шэнгенскую візу, спачатку спрабаваў прастаяць чаргу ў консульстве Аўстрыі і Германіі, а пасля пайшоў да пасярэдніка. Аднак візы так і не атрымаў: там былі патрэбныя travel-чэкі і правы кіроўцы. Праз свой напружаны графік я так і пакінуў гэтую справу», — кажа Хадановіч.

У дзьверы і ў акно

Прычыны сёлетніх чэргаў каля нямецкага консульства адна з кампаній-пасярэднікаў патлумачыла самазапісам людзей да сярэдніх ліпеня. «Унутры чэргі маглі прадаваць ці абменьваць месцы. У гэтым нярэдка ўдзельнічаюць і прадстаўнікі турагенцтваў», — сказалі «НН» у адным зь іх. Выходзіць, што пасярэднікі самі працуюць на стварэньне чэргаў. Афармляючы групы «стых, каму ўжо надакучыла», яны фармуецца новыя — «каму воль-воль надакучыць». Адсюль і пастаяннае кола кліентаў ды заробак. «Паскарэньне працэсу

афармленьня каля таго ж нямецкага консульства цяпер не зьяўляецца неабходнасьцю. Чэргі пачынаюць спадаць. Хіба ўжо на тэрыторыі консульства з пэўнай прычынай», — кажа пасярэдніца. Аднак каля нямецкага консульства штодзень стаяць у чэргах, чапуючы заявы ня менш за дзьве-тры сотні чалавек. Каб не губляць чаргу, людзі нават сьпяць у машынах каля консульства, па некалькі разоў на дзень праводзяцца перапісы наведнікаў.

Выходзіць, што адзіны фактар для стрыманьня працы пасярэднікаў — гэта фізычная чарга. Дакумэнты здае і забірае сам падавец. Такая сытуацыя, напрыклад, ля консульства Францыі, іншых дзяржаў Шэнгенскага пагадненьня. Цікава, што няма там і натоўпаў — максымум 30—40 чалавек. Атрымаць візу можна ўжо і назавтра.

Калі дзьверы ў Эўропу прачынены зусім крыху, жадаць пралецьці праз акно большае. А хавотнікаў дапамагчы новай — «каму воль-воль надакучыць». Адсюль і пастаяннае кола кліентаў ды заробак. «Паскарэньне працэсу

Праблема пасярэднікаў — гэта таксама істотны недахоп нашага заканадаўства. На сайтах турыстычных агенцтваў-пасярэднікаў нідзе не сустрэнеце спасылка на дакумэнты, што рэгламэнтуюць іх дзейнасьць. Паўсюль толькі таямнічая фраза: «Гэта не забаронена, а таму — цалкам легальна». Таму ў консульствах, дзе можна афармляць дакумэнты праз трэцюю асобу, паслуга пасярэдніка каштуе 10 эўра. За тэрміновасць — яшчэ столькі ж. На час «Басовішча», кажуць фанаты, каля польскага консульства кошт працы пасярэдніка ўзрос удвая — да 20 эўра. Там, дзе чарга фізычная, — прадаецца месца.

Сяргей Трафілаў

Нарач даражэйшая за Крым

Дзе сёлета адпачываюць беларусы

Больш за мільён беларусаў штогод выязджаюць за мяжу адпачываць. Куды едуць нашыя турысты і чаму яны выдаткоўваюць на адпачынак усё больш?

Паводле звестак Міністэрства статыстыкі і аналізу, арганізацый турыстычных паслуг у 2000—2004 гадах займаліся ад 400 да 419 арганізацый. А вось колькасць іх супрацоўнікаў за гэты перыяд зменшылася з 4095 у 2000-м да 1900 чалавек у першым квартале гэтага году. У Міністэрстве спорту і турызму кажуць, што справа ў пераарыентаванні патакоў паслуг. «Многія фірмы былі наздольныя аказваць турыстычныя паслугі («на ўзроўні», таму і страцілі ліцэнзію)», — кажа **Віктар Янкавенка**, намеснік загадчыка ўпраўлення турызму. Сёння, як кажуць у МСТ, на рынку засталіся толькі тыя, хто мае надзейных партнёраў за мяжой.

Польшча стала заграціцай

Памяніцьне колькасці тых, хто працуе ў сферы турызму, —

гэта таксама вынік зніжэння ліку беларусаў, што выпраўляюцца за мяжу. Летась турыстаў было меней на 180 тысяч чалавек у параўнанні з узроўнем 2000 г. і на 320 тысяч — з узроўнем 2002-га. У 2001-м і ў 2002-м гэтая лічба павялічвалася на 50—100 тысяч чалавек і складала 1386—1430 тысяч турыстаў. Па выніках жа мінулага году за мяжу выпраўліліся ўсяго 1108273 чалавекі. За першы квартал 2004 г. — 84 тыс. (за той жа перыяд 2003-га — 293 тыс.).

Аднак гэтыя лічбы зусім ня сведчаць пра колькасць людзей, што выязджаюць на адпачынак. Найперш яны адбываюць згортванне шоп-турызму — прымежнага чаўночнага бізнесу. В.Янкавенка кажа, што найпершая прычына зніжэння — увядзенне візавага рэжыму новымі сябрамі Эўразвязу. «Раней 70% турыстаў ехалі ў Польшчу. Цяпер сэгмент рынку, што працуе на блізкай Эўропу, у стане адаптацыі».

Менавіта таму, нягледзячы на рэзкае паніжэнне попыту — больш чым на 70% за квартал і каля 23% за мінулы год, — кошт турыстычных паслуг павялічваецца. У 2000-м ака-

заныя турыстычныя паслугі ў суме каштавалі \$7687,1 тыс. і БРБ 8153,8 млн, а летась — \$11546,9 тыс. і 15891,3 млн. Прыбытак ад турыстычных паслуг за мінулыя чатыры гады склаў 738—986,7 млн.

Цэны на заморскіх курортах досыць трывалыя, а вось на Нарачы ў гэтым годзе ложкамесца даражэйшае, чым у Крыме, — ад \$5 да 12 за суткі. І гэта лягічна, калі ёсць попыт.

У Сочы ня рвуцца

Рынак турыстычных паслуг варта падзяляць на два сэгменты: адпачынак і экскурсіі. «Першую скрыпку» на беларускім рынку турыстычных прапаноў для адпачынку па-ранейшаму грае Крым. Гэты сезон, паводле папярэдніх дадзеных МСТ, не выключэнне. Самымі дарагімі зьяўляюцца базы адпачынку: разам з прасэдам можа выйсці да \$300. Нашмат танней выйдзе, калі ехаць саматутам. За ложкамесца — ад \$4. У гэтым выпадку больш за усё патраціце на квіток: калі на аўтобусе — ад 33 тыс., цягніком — пад 90. Тое ж датычыць і Адэсы, іншых украінскіх ды расейскіх курортаў. Дарэчы, на апошнія беларусы ня вельмі імкнуча.

Па цэнах адзінымі значнымі канкурэнтамі постсавецкіх курортам для большасці нашых турыстаў зьяўляюцца Турцыя і Баўгарыя. У Турччыну за Менску можна выправіцца і за \$220—250 (без авіяквіткаў, што абдыцця яшчэ ў дзве сотні «зялёных»). Многія фірмы прапануюць вылеты з Масквы — яны таннейшыя. Наагул, Турцыя, што ў апошні час праводзіць шырокую рэкламную кампанію, разлічана на «сярэдняе класу». Папулярнасць гэтыя краіны сярод беларускіх турыстаў прыпала на канец 90-х.

Баўгарыя — самая блізкая з недасяжных за Саветамі мараў. Цяпер яе сабе можна дазволіць за 120—150 эўра на два тыдні з пераездам на аўтобусе і за 320—350 эўра з авіяпералётам. Значна менш цікавасці беларускія турысты маюць да Іспаніі і Італіі, пасля увядзення візавага рэжыму менш сталі цікавіцца польскай, літоўскай і латвійскай Балтыкай.

Папулярнасць беларускіх курортаў у апошнія гады рэзка падскочыла.

PHOTO BY MEDIA.NET

На Алімпіяду за 400 эўра

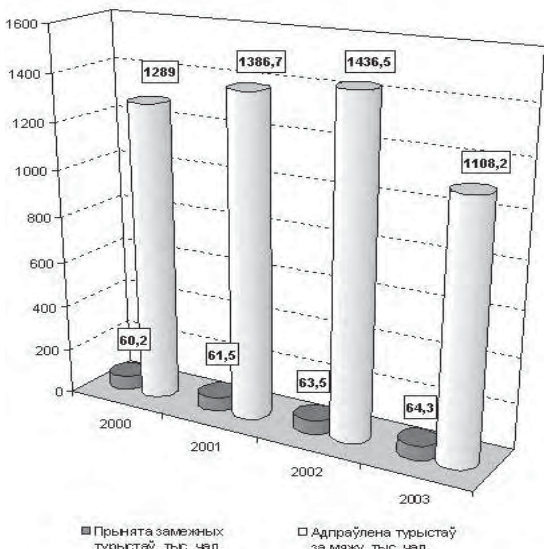
Хітом гэтага турыстычнага сезону мусілі стаць туры на Алімпіяду ў Атэны. Аднак і за некалькі дзён да гульніў продажы выраслі ненашмат. Наагул, паездкі для бальшычыхаў сёлета прапаноўвала толькі адна турфірма (не было прапаноў нават ад Міністэрства спорту і турызму). Супрацоўнікі кампаніі кажуць пра два варыянты для заўзяцараў. Адзін — гэта недаграў пусціць ў Грэцыю за 400 эўра з авіябілетам і пражываннем у гатэлі «дзве зоркі» на тыдзень. «Яго абірае большасць, бо білеты на алімпійскія спаборніцтвы можна дастаць без праблем і сёння», — кажуць у фірме. Поўнафарматны тур за паўтары тысячы эўра з пералётам, пяцізоркавым гатэлем, дастаўкай да месцаў правядзення гульніў і алімпійскімі сувэнірамі бяруць рэдка. Ня дзіва, бо нават згодна з афіцыйнымі дадзенымі аб сярэднім заробку кошт туру складае каля 10 месяцаў працы. Дарэчы, кошт «не-

алімпійскага» туру ў Грэцыю складае 200—300 эўра + квіток на самалёт.

У экскурсійных прапановах лідэры — туры па Эўропе, Польшчы і Прыбалтыцы. За шэсць дзён з наведаннем Бэрліну, Парыжу і тамтэйшага «Дысэнэйлэнду» плаціце 140 эўра плюс віза. Вялікай знаходкай тураператараў было разьдзяленне тураў. Раней можна было замовіць сабе паездку ледзь не праз усю Эўропу, цяпер — толькі на невялікай яе частцы. Гэтак жа і з Польшчай: падарожжа па паўночных гарадах на ўзьбярэжжы Балтыкі на пяць дзён абдыцця ў 85 эўра плюс віза, а ў Варшаву і Кракаў — 65—70.

Рост попыту на беларускія курорты цалкам адпавядае спянам МСТ па разьвіцці ўзнова і ўнутранага турызму. Галоўнае, што ў краіне застаюцца грошы. Аднак такую тэндэнцыю не ўтрымаць без укладаньняў у інфраструктуру. «Зручнасць і ўдары» хутка прыядаюцца.

Сяргей Трафілаў

Адэса — гэта незабыўна

Найтанейшы чарнаморскі адпачынак — на курортах Адэскае вобласці. 10 дзён санаторыю з харчаваннем і дарагой абдыцця ў 150 у.а. Тым, хто пажадаў прабыць вакацыі ў Крыме, давялося набыць «за горы» 50—70 у.а. Беларус з псыхікай сярэдняе трываласці вяртаецца з поўдня Украіны з пачуццём палёгі (у адрозненне ад суседніх Польшчы ці Літвы).

Меркаваць па поўдні пра ўсю Украіну — тое самае, што пра Беларусь па ўсходзе. Тым больш рызыкаўна гэта рабіць («на матэрыяле» публікі, што зьяджаецца на базы адпачынку. Як правіла, гэта навакольная моладзь альбо кабаты з дзецьмі ці бязь іх. Сям'я ў поўмні складзе — зьява рэдкая.

У вялікай сталюцы нашага пансіянатаў заўжды вэрхал: кабаты, не «фільтруючы» лексыку («ідыёт» — гэта яшчэ даволі лагодна, прымушаюць дзетак паглынаць нясмачную

пінверлягерную ежу. Беларускаю сям'ю за сталом лёгка пазнаць па шывілізаваных паводзінах. Расейцы, якіх у параўнанні з Крымам тут няшмат, без адчування вялікадзяржаўнай аднасьці трымаюцца даволі ціха, зрэдку дазваляючы сабе дробныя ўнутрысямейныя «разборкі».

Мова й каноплі

«Та ўсе ў нас гавораць по-рускі, но в

інстытуце заставляюць зубрыць украінскаю», — кажуць суседкі за сталом, студэнткі з Мікалаева. На нумарных знаках машын турыстаў зь Мікалаўскай вобласці (на экскурсійных малах «Миколаїв») пазначаецца як «Николаев») — адмоўная частыцца «ні». Нейкі дзядзька па-ўкраінску абурасца: зусім абруселі. Пачуць украінскую на курорце цяжка. Нават ды-дзэі адэскага радыё яе ня ведаюць. Мова ўяўляецца гэтакім індыхатарам культуры ўзроўню і тэрытарыяльнай прыналежнасці суразмоўніка.

Ад пытаньняў мовы гутарка плаўна пераходзіць да праблемы алькагалізму. Сёння ў вёсках Паўднёвай Украіны самагон не ў фаворы: балем правіль «шмаль».

У дзень ад'езду, праз выключную «руплівасць» прадстаўніцы турфірмы, даводзіцца колькі гадзін сядзець у холе пансіянатаў на валіках разам з мясцовымі бабулькамі, што кругла-

сугачна глядзяць туг тэлевізар. Спачатку па нацыянальным канале паказваюць бразільскі сэрыял — па-ўкраінску. Затым — расейскі. Не даючы веры вачам, падсоўваюся бліжэй да экрану: унізе бягуць украінскія субтытры.

Чытво й півтво

На кніжных развалах расейскія дэтэктывы, модныя Муракамі, Нарбекаў, Казьбэ (яго гандляркі чамусьці анансуеця як нядаўна памерлага: «Памёр, а кнігі выходзяць»). Недарэчна прыгалавешца Быкаў). Раптам сярэд буянства вокладак вока выхоплівае сціпла здоблены томік «Кабара».

Акрамя чытва на развалах можна па вельмі пралетарскіх цэнах набыць і півтво з мясцовага вінзаводу. А вось крамы з крымскімі вінамі ва ўсёй Адэскай вобласці не знайсці.

Працяг на старонцы 10.

Катынь: хто ўспомніць пра беларусаў?

Расейцы ня лічаць злачынствы ў Катыні генацыдам ці злачынствам супраць чалавечтва і таму ня будуць пераследаваць выканаўцаў расстрэлаў, якія яшчэ жывуць, пачулі 3 жніўня ў Маскве прадстаўнікі польскага Інстытуту нацыянальнай памяці (ИИП). Расейцы бяжыца прэздэнтаў. Беларусь на сустрэчы не было. Пытаньне Катыні хвалюе Менск ня больш, чым праўда пра Куропаты.

Масква і Варшава маюць розныя погляды на катынскія пытаньне.

Адбылося сутыкненне юрыдычных пунктаў гледжання. Паводле польскага права, злачынны загад не выключае адказнасці тых, хто яго выконвае. Аднак расейскія законы не прадугледжваюць такіх высюў наўпрост. Згодна з тлумачэннем расейскай пракуратуры, можна казаць пра нейкую адказнасць, калі ідзе гаворка аб забойстве больш як дзесяці чалавек. Палякі кажуць, што маюць звесткі прыкладна на дзве тысячы выканаўцаў.

Абодва бакі пагаджаюцца з тым, што амаль 22 тысячы афіцэраў польскага войска (сярод якіх тысячы ўраджэнцаў беларускіх зямель), што пайшлі ў палон да саветаў у 1939 г., былі расстраляны на загад Масквы. Здысейнілі гэта органы НКВД. Расейцы не адмаўляюцца ад злачынства, не заніжаюць лічбы ахвяраў, не хаваюць выканаўцаў. Ахвяры лічацца па змоўчанні «палякамі», бо беларускія ўлады ніякім чынам не пацікавіліся лёсам сваіх землякоў.

ИИП дамагаецца, каб злачынствы ў Катыні было прызнана генацыдам. Аднак расейцы на гэта не пагаджаюцца, паколькі расстрэлы адбыліся ў 1940 г., а канвэнцыя ААН падпісаная толькі ў 1948-м. Яны лічаць расстрэлы не генацыдам, а толькі масавым забойствам. Така канвэнцыя лічыць злачынствам супраць чалавечтва любыя забойствы на этнічнай, рэлігійнай і нацыянальнай глебе. Нацыстаў судзілі, не зважаючы на час падпісання канвэнцыі, аргументуючы палкі. Расейцы ж бяжыца прэздэнтаў, бо пасля ў суд могуць зьявіцца сваікі ахвяры з крымскіх татар, беларускіх, прыбалтыйскіх ці сваіх расейскіх сялян. А тады давядзецца прызнаць, што ў 1917—1953 г. Савецкім Саюзам кіраваў людобойчы рэжым.

Акрамя таго, калі злачынствы ў Катыні будзе прызнана генацыдам, дык, згодна з міжнародным правам, акрамя непарэдных выканаўцаў інавацыйны прызнаюць вартуйнікоў, перавозчыкаў і ўсіх іншых даччынак. А такіх набярэцца тысячы дзве. Частка іх яшчэ жыве.

Тым часам расейцы правялі 200 экзумацый. Падчас сьледства выслушана больш за 900 сьведкаў злачынства. Ніводнаму з іх ня выставілі абвінавачаньня. Са слоў галоўнага пракурора Рэсэ генэрала Аляксандра Савянкава, ніводнага з ініцыятараў і выканаўцаў расстрэлаў ужо няма жывота.

Расейцы ўпершыню паказалі 156 тамоў сьледчых спраў катынскай трагедыі. Сьледства тое цягнуцца з 1990 г. Палякам будзе забясьпечаны вольны доступ да ўсіх дакумэнтаў. З расейскага боку сьледства практычна скончана, пакуль не стае дакумэнтаў толькі з Украіны.

Палякі наракаюць, што сьледства за 15 гадоў ня выявіла ні выканаўцаў, ні ўсіх месцаў расстрэлаў. Не выплываюцца таксама кампаніцыя сваякам ахвяраў.

Катынь стане адной з тэмаў перамоваў прэзідэнтаў Пуціна і Квасьеўскага ў Маскве. У студзені 2005 г. Пуцін зьбіраецца наведаць Асьвендым. Сымбалічна жэст у Катынскай справе прыгожа ўпісаўся б у той візэ. Што гаварыць пра беларуска-расейскія сустрэчы: калі сярод «белтрансгазўскага» і абмярковаюцца нейкія забытыя справы мінулага, дык напэўна ж не пра справядлівасьць да замарданых. Беларускума боку справы памяці пра ахвяраў СССР не ў галаве.

Руслан Равяка

Пра Алімпіяду

Працяг са старонкі 2.

Чым меней дзён застаецца да адкрыцця Алімпіяды ў Атонах, тым хутчэй пачынае біцца тваё сэрца. І кожнае паведманьне з Атонаў успрымаецца з хваляваннем. Ці паспеюць грэкі, асабліва пасля святкаваньня трыюмфу футбольнай зборнай на Эўра-2004, у час зьдэць усе спартыўныя аб'екты Гульняў? Ці не сарвучы Алімпіяду хоць бы гатэльныя работнікі сталіцы Гульняў чатырохгоддзя, якія не здавалены сваім заробкам і пагражаюць страйкам? І што будзе зь пянаціцца тысячамі бадзяжных жывёл, якіх муніцыпалітэт Атонаў паставіць зьнішчыць, пасля чаго некааторыя спартысты Канады прыгрозілі арганізатарам Гульняў байкотам? І ці будзе належным чынам паставлена абарона гораду ад тэрарактаў? Аднак усё засьціраюць і мінулым. І сёньня панічца летнія Алімпійскія гульні. Кошт квітка на шчырно адкрыцця складае 950 эўра. Паспалітаму беларусу трапіць туды можна, ківа выйграўшы конкурс НАКУ ці выпадкова адкараваючы патрэбную бутэльку «Кока-колы». Ноч у гатэлі падчас Алімпіяды каштуе 690 эўра. Шчыра кажучы, цэны крыві касачы. Хоць, зрэшты, ёсьць квіты ўсяго па 10 эўра. Квіток на мужчынскую 100-мэтроўку будзе каштаваць 90 эўра. Грэкі бяжыца, што ўсе білеты ня будуць раскуплены і давядзецца спартоўцам спабор-

нічаць пры паўпустых трыбунах.

Для жыхароў ўсяго сьвету, што ня трапіць на прададзimu Алімпіяды, не застанеца ніога іншага, як назіраць за спаборніцтвам атлетаў са сваіх тэлевізараў. Наша БТ ужо даўно заключыла кантракт на паказ Алімпіяды. Як паведамляюць камэнтары, гэта будучы першыя Алімпійскія гульні, паказаныя Беларусі тэлебачаньнем у поўным аб'ёме. У 2000 г. з Сыдыю ня вяліся ролартажы толькі з асобных спартыўных арэн: гімнастыка, дзьве барацьбы, веславаныя, лёгкая атлетыка.

Цікава, ці атрымаем мы зноў расейскамоўных камэнтарыаў «з вузылікамі ў роце», якія сваім прафасійным узроўнем на дзьве-тры галавы саступаюць польскім і расейскім калегам? Калі так, то ня дзіва, калі многія беларусы зноў замест сваёго БТ абярнуць ролартажы каналу суседніх дзьвіжжяў.

Сам чачаю на Алімпіядзе-2004 выступіў Іван Іванкова, якому жадаю шчырага трыюмфу пасля расараваньня на Алімпійскіх гулях у Сыдыні. Чачаю, ці паказа БТ выступы украінскага сабіста Аляксандра Лукашэвіча і спаборніцтва ў стральбе з лукау, ці мо які дэмаросыі цэнзар на БТ знойдзе змяску ў слове «лукадром» — назьве арэны спаборніцтва ў гэтым відзе спорту. Тым болей што імя лукадром у краіне, у Берасьці, ужо прыкрылі. Чачаю «золата» ад Каці Карэстэн, Наташы Цылінскай, Вані Ціхана, Эліны Зьверавай і мо хто ведае ад каго яшчэ. Чачаю перамогі лётчыцаў і баскетбольнае над амэрыканскай dream-team. Чачаю сусьветных

рэклардаў у плаваньні і лёгкай атлетыцы, а таксама сумленнага барацьбы.

Ня трэба забывацца, што заўсёды пасля асноўных Алімпійскіх Гульняў праходзяць Паралімпійскія гульні. Гульні людзей, якіх язык нігк не паворачваюцца назьве інвалідамі. Гэта лядо моцнай волі і моцнага характару. Яны не замкніліся ў сабе, не засталіся сам-насам са сваёй хворобай, а, наадварот, пачалі рабіць подзьвігі. Менавіта подзьвігі, іншага слова тут не падбіраць.

XXVIII Алімпійскія Гульні ў Атонах стануць трэцімі для незалежнай Беларусі. На першых мы ўзялі адзін залаты медаль, на другіх — тры ўзнагароды найвышэйшай пробы. Набляга было б працягнуць геамэтрычную прагрэсо.

Хварэем за нашых!

Зьміцер Панкавец, Кастрыца (Барысаўшчына)

Татуаваньне

У №27 «НН» сустракаецца слова «татуіроўка» зь неўласным мове субфіксам «ір». Я ня ведаю, як трэба называць па-беларуску рысунак на целе, да таго часу, пакуль мне ня трапіў у трукі нямецкі акупацыйны пашпарт 1916 г., дзе ўсе надпісы зробленыя па-нямецку і па-беларуску. Там напісаная «татуаваньне». Я думаю, што да гэтага слова ні ў кога прырачаныя ня будзе.

Алесь Ступень, Горадня

Бэйсболны

чэмпіянат у самым зэніце, усё астатняе на другім пляне.

АЛІМПІЯДА Ў ЛЮСТЭРКУ ХМАРАЧОСАЎ Бакс-бакс захінае Алімпіяду

36 тысячаў кніг на алімпійскую тэматыку прапануе зааказаньне нэт-кінігарня Amazon.com — гэтая лічба забівае напалав. Якасьці алімпійскія фотаальбомы на паліцах ведамых у Нью-Ёрку кінігарня «Barnes & Noble» уводзіць у стан гроті. Колькасьць навінаў ва ўсіх магчымых СМІ ўзражае. Досыць скажаць «бакс-бакс», як калісьці «сім-сім», і ўсё гэта робіцца тым даступным. Тым болей шакуе той факт, што тут, у ЗША, Алімпіядаў ці цікавіцца толькі абмежаваная група зьўзятараў.

Геаграфічная адлегласьць Новага

Сьвету ад Стараго і, у падмурку сваім, некаэмпрыіны характар Алімпійскіх гульняў зрабіў іх, па сутнасьці, чужымі для амэрыканскай мары. Імпэрыяльнае свабоды і грошай жыве ў напружаным чаканні новых тэрарактаў, стогне ў ліхаманцы напярэдадні прэм'еры чарговага блякбэстэру кітталу зь дзьвюма акалічасьцямі: допігнавым скандалам у стане лёгкаатлетычнай каманды і антытэрарыстычным выдаткам грошчэкага боку.

Прадстаўленьне пачынаецца. Але ці для ўсіх? Кастусь Лашкевіч, Нью-Ёрк

ХРОНІКА

За правядзеньне пікету 3 жніўня на Кастрыцкай плошчы Менску асуджаны актывісты АГП Аляксей Прыходзька (15 сутак), Наталія Зубарэвіч (10 с.), Тацяна Ларыёнава (30 б.в.). Н.Зубарэвіч пасля 3 сутак утрыманьня ў прыёмніку-разьмеркавальніку 10 жніўня была даставленая ў аддзяленьне кардыялёгіі больніцы ў Бараяўнах. Актывіст прафсаюзу РОПАМ Іван Роман 3 жніўня быў затрыманы каля прахадной Гарадзенскага заводу аўтамобільных аргаратаў падчас разьдачы прафсаюзных бюлетэню — 174 бюлетэні канфіскаваны, хача мелі ўсе выходныя звесткі. 3 жніўня супрацоўнікі міліцыі Ганцавіцкага раёну затрымалі ўдзельнікаў акцыі супраць разьмяшчэньня расейскай радыёлякацыйнай станцыі «Волга» ў Беларусі; арганізатар акцыі намесьнік старшыні Менскай абласной арганізацыі ПБФП Павел Батуеў 4 жніўня атрымаў позову ў суд за «арганізацыю несанкцыянаванага пікету». 4 жніўня за знаходжаньне на расейскай тэрыторыі ў несанкцыянаваным пекітаваньне каля вёскі Машукі Клеўскага раёну былі затрыманыя маладзёронатаўцы Ганна Шкаранда, Паліна Табакова, Наталія Максімава, Іван Глеб, Вадыім Мясядэцка, Павел Ка-

ранюхін, Алена Двайнова, Яўген Завадзкая, Сяргух Савіч і Павел Краюскі. С.Савіч з Жодзіна паярэдзілі пра адлічэньне з Акадэмі МУС за ўдзел у райдзе з інфармацыйнае пра расейскую РЛС. Супрацоўніку дзьвіжжэйнай арганізацыі Тацяну Жабко (Маладзёчна), якая таксама ўдзельнічае ў паходзе, на працы прымусілі напісаць тлумачальную наконт таго, дзе яна была падчас адлічэньня. Чыгуначны раёны суд Віцебску 4 жніўня аштрафаваў Барыса Хамяку да 20 б.в. за «незаконную прадымальніцкую дзейнасьць»: Хамядзі кажа, што бясплатна распаўсюджае «БДГ» і ня мае з таго прыбыткаў, але судзьдзя да ўвагі паказаны сьведкаў не прыняў. Газэта «Рабочая салідарнасьць» 4 жніўня спыніла сваё існаваньне, бо яе заснавальнік — ужо ліквідаваная Беларуска партыя працы. Воляга Завадзкая, маш зніклага тэлеагратара Зьмітра Завадзкага, 4 жніўня накіравала ў Пракуратуру заяву з прапанаваным узнавіць расьсьледваньне па справе не сыня і дашытаў А.Лукашэнкаў к сьведку. Актывістаў Свабоднага прафсаюзу беларускага Віктара Стуківа і Міколу Шахаха затрымалі 4 жніўня на прахадной ААТ «Поліцак-

Шкловакно» і пасля надгляду асабістых рэчаў забаранілі прапаноў на тэрыторыю прадпрыемства прафсаюзнае інфармацыйны бюлетэнь «Рэгіон»; затрыма падчас забараняня бюлетэня і складаньня пратаколу была аформлена як спазьненне на працоўнае месца. 5, 6 жніўня быў сарваны выхад «Народнай волі»: судовы выканаўца арыштаваў банкаўскі рахунак выданьня і паліцэйна, на якой павінен быў друкавацца нагляд. Нумар выйшаў толькі 7 жніўня, пасля таго як рэдакцыя «НВ» заплаціла каля 70 млн руб. паводле пазоваў С.Атрошчанкі і Я.Рыбакова. 5 жніўня генпракурор В.Шэйман адліў іх дадзены прывазьненне 3-пад варты Міхаіла Марыніна. 6 жніўня Марынін заявіў адвод новаму сьледчэму Барысу Рагімаву. 6 жніўня пад ціскам адміністрацыі Барысаўскага заводу аўтаркатарнага абсталіваньня (пагроза зьваленьня з працыны окарэньня штагату) заяву пра выхад з РОПАМ падала Зьміцер Цьвяточкі, Сябры АГП Віктар Казарка і Зьміцер Слупкі паддалі пазовы ў Гарадзенскі абласны суд на вынікі фармаваньня выбарчых камісіяў. 6 жніўня дэпутат групы «Рэспубліка» генэрал Валер Фролуў падаў судовы пазов

Адэса — гэта незабыўна

Працяг са старонкі 9.

Крывасмокі

Страшнейшыя за адэскіх камароў толькі ўкраінскія мытнікі. І адзін «спэртархваюць» наш бусік. Нібыта слаборынаючы, хто здзяраць больш хабар. Нашы кіроўчы шакаваньня: мытнікі, маючы добры «выхлап» альгаголю, наўпрост патрабуюць грэйнуў.

Па курортных вулках і пляжах на роварах разьязджае патруль — пільную гандляроў бесьці пэцінзіі (іх большасць). Узрыла адсутнасьць у крамах касавых апаратаў, грошы кладуцца проста ў кішні прадавачка. Запомнілася показка за мясцовага радчэ: «Каб хутка павысіць дабрабыт народу, трэба самым маламаёмным выдаваць бясплатна міліцэйскую формум».

Шпацыр па Адэсе

«Налета ў нас юбілей — гораду 210 гадоў», — з гонарам распавядае экскурсаводка. Адэсіты ганарэцца ўсім: тым, што Пушкін напісаў тут разьдзел «Яўгена Анегіна», што Мішчэвіч дзьва разы спыніўся ў гатэлі «Пасаж», што ў Адэсе выйшаў слова «жлоб» і выраз «носе фантан»... Як нам бракуе гэтае рысы — гонару за месца, дзе нарадзіліся! Асаблівы гонар дзяцей «Паўднёвае Пальміры» — Ільфі і Піятроў. Для іх тут адзін помнік на двух — дванаціцатае крэсла мадам Пухтовай.

Страшна падумаць, які «ёрш» віруе ў крывы харэніных месцішчэў. Са словаў гідэ, у горадзе жывуць прадстаўнікі больш як 100 нацый. «Адэса-мама» ў разгар сэзону праз сваё сьмьельце, «накручваньня» тачкі і страшную колькасьць дзьвюхногіх паўстала хутчэй як

паабтрапаная, але нятаняна прастытутка.

Ня трапіць у Адэсе «на развод» — усё адно што ўбачыць Парыж і не памерці. Перад ад'ездам удзельнікі экскурсіінае групы дзеляцца, як і на колькі каго абдурылі таксісты, валочыткі, фатографы, проста мінакі. Усё робіцца культурна і элегантна, у найлешных традыцыйных таварышэ Бэндэра. На булу распавядае, на чым трапіўся сам на Дзэрабасўскай, — зьездзіце і паспытайце. Гэта незабыўна.

P.S. Каб занатаванае не выдавала на антырэжымку, дадам: мора было лагоднае, пасачкацёплы, віно — не бяды, дзьвухчаты... нашы, вядома, прыгажэйшыя. Калі ваы абрылілі Канары і абляжаны ўсе куткі Беларусі, яшчэ можае пасьпець на «аксамітны сэзон» у Адэсу. Добры настроі і загар гарантуюцца.

Анатоль Івашчанка

Пошук братоў па розуме працягваецца

Як беларуская дыпляматыя працуе на Ўсходзе

27—29 ліпеня нашу краіну з афіцыйным візітам наведваў прэзідэнт Судану Амар Хасан Ахмад аль-Башыр. Чаму беларусы, якія перажылі Хатынь і Курапаты, сустракаюць хлэбам-сольлю кіраўніка краіны, які паліць хатыні ў сваёй краіне?

«Краіна бязмежных магчымасцяў» (БелТА) здзіўляе, сярод іншага, здольнасцю ўраду дзяліць сваіх грамадзянаў на катэгорыі і вынішчаць непажаданую катэгорыю.

У часе больш чым дваццацігадовай вайны з карэннымі народамі поўдня краіны загінула каля двух мільёнаў чалавек. 2000 г. быў адзначаны правядзеннем фактычнага генацыду ў Нубіі. Сялета Судан зноў не сыходзіць з першых старонак друку з прычыны трагедыі ў Дарфуры — заходніх раёнах краю. Праўдавая міліцыя вынішчае тамака сялянцаў, якім не папачасціла нарадзіцца з належным колерам скуры ды размаўляць на «нармальнай» арабскай мове. Заходняя прэса называе пляны аль-Башыра ў стварэнні «арабскага» Судану расісцкімі.

У такой сытуацыі хартумскаму лідэру прыйшлося даспадобы менскае запрашэнне: хоць куды, абы ў Эўропу. А А.Лукашэвіч не шкадаваў словаў пра квітнеючую прышласць Судану.

Беларускія дыпляматы апраўдваюць афрыканскую апраўдваюць старым нямецкім словам «Realpolitik». Маўляў, ня толькі мы сярбруем з Суданам, але і Штаты маюць за хаўрусынікаў сумнеўныя рэжымы кішталу Саудаўскай Арабіі — за пэўныя

для сябе выгоды.

Што ж карыснага мы можам атрымаць ад сапраўды далёкай краіны, дзе пачынаючы з 1956 г. амаль няяснына ідзе вайна? «БДГ» назвала «экстрагантанай» заяву беларускага і суданскага бакоў аб магчымасях супольнага асваення нафтагазавых радовішчаў. Калегі ня вераць у нашы тэхналагічныя, кадравыя і рэсурсывыя мажлівасці. Мне ня хочацца так скептычна ставіцца да нашага патэнцыялу. Але які павінен быць першы крок у працэсе асваення тых радовішчаў, размешчаных у раёнах працягвання мяцежнага насельніцтва? Пацыфікацыя, або «зачыстка» іх. Які ўвогуле сэнс весці перамовы пра радовішчы, якія кантралююцца ня ўрадам, а яго ўзброенымі апанэнтамі?

Можна, вядома, згадаць пра травенскае мірнае пагадненне паміж паўднёва-суданскім Народно-вызвольным войскам і Хартумам. Але ёсьць багата падстаў усумніцца ў паспяхоўнасці яго ажыццяўлення. Да таго ж, дамова прадулгджае рэфэрэндум аб самавызначэнні Паўднёвага Судану праз шэсьць год. Таму невядома, з кім трэба дамаўляцца пра радовішчы — з аль-Башырам ці з уладаром Поўдня Джонам Гарантам.

Яшчэ адна цікавая ідэя — аб накіраванні нашых выкладчыкаў у Судан. Гэны выкладчык супраціву матэрыялаў з БНТУ адправіцца ўпроцкі ў краіну, ахопленую вайной. Ці «выкладчык» — гэта такі новы эўфэмізм для абазначэння васіспіцаў?

Беларускія дыпляматы апраўдваюць афрыканскую палітыку Беларусі старым нямецкім словам «Realpolitik». Аднак, як сьведчаць лічбы, амаральнасць сама сабою яшчэ ня робіць замежную палітыку прагматычнай.

Амар Хасан Ахмад аль-Башыр

Іншыя напрамкі супрацоўніцтва больш абгрунтаваныя, але выклікаюць пытаньні наконт сваёй рэалістычнасці — хача б таму, што Судан ня мае вольных грошай. Узровень эканамічнага развіцця краіны добра ілюструе той факт, што нават у Афрыцы Судан вылучаецца маштабамі рабаўладальніцтва. Усё гэта БелТа замаскавала пад эўфэмізм «спадчына старажытнагігііцкай цывілізацыі». Не магю найстарэйшае тэлеграфнае агенства краіны схаваць праўду пра нашых сяброў, але ж выказала яе высокамастацкім стылем.

Зразумела, гаворка падчас маштабнага візіту магла ісьці не толькі пра 300 трактары і радовішчы. Ёсьць іншая тэма, якая хвалюе і наліцкі Хартум і Менск, — зброя. Менавіта вайсковы характар супрацоўніцтва падзэрае ў дадзеным выпадку свет. Дзяжурным чынам гэта адзначыла «The Washington Post», гады ў рады згадаўшы Беларусь, ізноў у нялепшым для іміджу нашай краіне сьвятле.

Вельмі праўдападобна, што ў суданскай трагедыі мы ня проста назіральнікі. Мо нават і суўдзельнікі.

Каб «вуліцы рыбу» ў афрыканскім стаўку, палітыка краіны павіна быць грунтоўна распрацаваная. Сёньня ж сувязі з Суданам носяць «спарядчыны характар». Калі пашанцуе, гэкі прадано. Таму і ўдаецца раптам павялічваць таварабарот у дзесяць разоў, пасля чаго ён тут ж валіцца. Праўда, у гады падзення звесткі пра гэта не трапляюць на старонкі «Беларусі сегодня».

Адзначым, што такая сытуацыя існуе ня толькі ў адносінах з Суданам. Досыць пабываць у любой краіне Сярэдняга Ўсходу, каб пабачыць мэтыды працы пэўных беларускіх фірмаў. Іх дэвіз: «абы хутчэй збыць што тубільцам». Пляваць на якасьць выбраву, на пасляпродажнае абслугоўванне і г. д. Ніякі салідны пакупнік тэхнікі такога вытворцы купляць ня будзе. З такім падыходам мы ня можам падтрымліваць сур'езныя адносіны «неэкстрэмальнага» характару (калі прадаюць, каб спаражніць забыгня склады ды выканаць плян экспарту). Пры такім падыходзе мы сапраўды можам разлічваць толькі на стаасункі з людзьмі накіштатт аль-Башыра.

Цікава, што такія мэтыды характэрныя перш за ўсё для найменш рэфармаваных прадпрыемстваў беларускай прамысловасці (машынабудаваньне, вайсковая прамысловасць). У тых галінах эканомікі, што звалі перамены, напрыклад у лёгкай прамысловасці, справы відавочна лепшыя. Гэтак, пасьпехі беларускіх «Белітэ» і «Мілавіцкі» заўважныя на вітрынах шмат якіх сталіці ня толькі СНД.

Неж «БДГ» ахарактарызавала замежную палітыку беларускіх дзяржаваў як «пошук братоў па розуме». Гэта было ў тых часы, калі Менск з імпэтам, ня меншым, чым цяпер з Суданам, развіваў хаўрус з Сэрбіяй ды Пхеньямам. Прайшоў колькі год, ужо «БДГ» прыбралі з саюздрукаўскіх паліцаў, а траліная характарыстыка ўсё яшчэ актуальная.

Сяргей Пак

Бэрлін застаўся далёкім ад Варшавы

Сяргук Вінаград

1 жніўня Польшча ўрачыста адзначыла 60-ю гадавіну Варшаўскага паўстанья. Прамова канцлера Шродэра на ўрачыстасьцях расчаравала палаякаў. Для халоднага стаўленьня да Бэрліна Варшава мае і больш прагматычныя прычыны.

1 жніўня 1944 г. польская Армія Краёва распачала ў Варшаве ўзброенае выступленне супраць нямецкай акупацыі, спадзеючыся яшчэ да прыходу Савецкае Арміі ўсталяваць у Польшчы незалежнае кіраваньне і тым самым уратаваць краіну ад сталінскага панаванья. Аднак спадзевы палаякаў на дапамогу Захаду ня спраўдзіліся, а Сталін адмовіў у выкарыстанні савецкіх аэрадромаў дзеля падтрымкі Варшавы. Паўстаньне было задушана.

Савецкія дывізіі ў бязьдзейнай пазіцыі з правага берагу Віслы, як нямецкія танкавыя бригады, падтрыманья антыбальшавіцкімі расейскімі і ўкраінскімі злучэннямі, жорстка распраўляліся з паўстанцамі і цывільнымі ды ператваралі Варшаву ў попел. У выніку задушэння паўстанья загінула, паводле некаторых падлікаў, каля 200 000 чалавек. Успрынятае палаякамі як адна з самых герачных і трагічных старонак польскае гісторыі, Паўстаньне з'яўляецца сымбалам прагі Польскага незалежнасці.

Падчас сёлетняга ўшанавання памяці паўстанцаў у цэнтры ўвагі знаходзіць візыт у Польшчу нямецкага канцлера Шродэра, а таксама праблемныя аспекты польска-нямецкіх адносін. Яшчэ нядаўна пэўныя і даверлівыя, узасмадачынены дзёвях краінах перажываюць ня лепшы прыяд. Прычым таму некалькі.

Незадавальненне польскага боку выклікае дзейнасць у Нямецчыне так званая «Звязь выганцаў» (Bund der Vertiebenen), які імякнца прадстаўляць ітарэсы немцаў, дэпартаваных з далучаных да Польшчы нямецкіх тэрыторый. Кіруе Звязьнам дэпутатка ня-

мецкага Бундэстагу ад партыі ХДС (хрысьціянскія дэмакраты) Эрыка Штэйнбах, чыя (адмоўная) папулярнасць у Польшчы значна перавышае вядомасьць самога канцлера Шродэра.

Насыярожанасьць польскага боку выклікаюць пляны Звязьну пабудаваньня ў Бэрліне «Цэнтар супраць выгнаньня». На думку польскіх назіральнікаў, такі цэнтар будзе паказваць лёс дэпартаваных немцаў ізаліявана ад гістарычнага кантэксту другога сусветнае вайны і тым самым скажаць гістарычную праўду. Насамрэч пачатак бесчалавечным злучэнствам і дэпартацыям быў пакладзены не ў 1945, а ў 1939 г., пасля нападу Нямецчыны на Польшчу.

Яшчэ адна нямецкая незалежная арганізацыя, так званая «Пруская даверная ўправа» (Preussische Treuhand), ставіць на мэце вяртаньне канфіскаванае ў заходняй і паўночнай Польшчы маёмасці як былым нямецкім уладальнікамі. Для гэтага арганізацыя плянуе зьвернуцца спачатку ў польскі, а потым — і ў Эўрапейскі суд у Страсбургу. Хоць шанцы гэткае скаргі на пасьпех, на думку юрыстаў, невялікія, захады кіраўніка арганізацыі Рудзі Пэвэлка выклікаюць занепакоенасьць польскага боку.

На фоне такіх непаразумеўняў з асаблівай увагай чакалася прамова канцлера Шродэра ў Варшаве, бо шмат хто спадзьяваўся пачуць ад нямецкага кіраўніка недвухсэнсоўныя словы, накіраваныя на вырашэнне канфіктаў. У сваёй прамове Шродэр ахарактарызаваў Варшаўскае паўстаньне як польскі гонар і нямецкую ганьбу ды падкрэсьліў адмоўнае стаўленьне нямецкага ўраду да прэтэнзіі да Польшчы. Разам з тым, былі расчараваныя тья, што чакаў ад Шродэра шматзначнага жэсту, якім было кленчаны колішняга канцлера Вілі Бран-

та ў Варшаўскім гэта 34 гады таму. Акрамя таго, нямецкі ўрад дагэтуль разглядае выгнаньне немцаў з далучаных да Польшчы тэрыторый як неадпаведнае міжнароднаму праву і тым самым пакідае прастору дзейнасці арганізацыі накіштатт Звязьну выгнаньнікаў і Прускае давернае ўправы.

Такім чынам, вырашэнне польска-нямецкае спрэчкі вакол дэпартацыі насельніцтва далучаных да Польшчы Ўсходняе Прусыі, Усходняе Памэрэніі ды Слезыі фактычна адкладаецца на будучыню. Выглядае, што канфіліт яшчэ доўга будзе абіяжарваць нямецка-польскія адносіны.

У пахаладанья адносін паміж Бэрлінам і Варшавай ёсьць і іншыя, больш глыбокія прычыны. Аднабаковая замежнапалітычная арыентацыя Нямецчыны на Францыю нанесла шкоду іміджу Нямецчыны ў іншых краінах Эўропы. Калі яшчэ зусім нядаўна, пры канцлеру Колю, Нямецчына мела ў Эўропе рэпутацыю надзейнага партнёра, то цяпер пераважае недавер. Прычыннай таму — дваінны стандарты для вялікіх і малых краін Эўразьвязу, што працягваюцца ў імякненні Нямецчыны і Францыі абьесці нязручныя для іх правілы (напрыклад, абмежаваньне дэфіцытаў бюджэтаў). Дадамо сюды таксама жаданьне максымальна абмежаваць самастойнасць Усходняе Эўропы, яе міжнародных пытаньнях. Пры гэтым немцы разглядаюць Эўразьвяз як «нешта большае, чым проста супольную эканамічную прастору», і патрабуюць ад новых сяброў Звязьну ляльнасці ў замежнай і эканамічнай палітыцы, спасылаючыся пры гэтым на эканамічную дапамогу Ўсходу і на прычыны «хто плаціць, той і кіруе».

Адным з прычынаў нямецкае замержае палітыкі 90-х гадоў, на якіх на-

стойваў польскі бок, было пазьбяганьне непасрэдных саюзаў з Масквой і абход Варшавы. Аднак сёньняшні кіраўнік Нямецчыны Шродэр разам з французскім прэзідэнтам Шыракам раз-пораз сустракаецца з Пуціным, каб такім чынам супрапаставіць новую геапалітычную вось Парыж—Бэрлін—Масква Злучаным Штатам Амэрыкі і іх партнёрам. Зразумела, што такі паварот у нямецкай стратэгіі ўспрымаецца ў Варшаве з вялікім недаверам, што падтурхоўвае Польшчу да яшчэ больш шчыльнага супрацоўніцтва з Амэрыкай.

Аднак пакуль што імякненне Старэе Эўропы («прыватызаваць» новую стаялець ідэнтычнасьць як прыладу для стрымліванья Амэрыкі вялікага пасьпеху ня мела. Усходнеэўрапейскія сябры Эўразьвязу, у тым ліку і Польшча, разглядаюць Злучаныя Штаты як адзіны гарант бясьпекі ў рэгіёне і нават гатовыя на непапулярныя крокі — такія, як прысутнасьць іх вайскоўцаў у Іраку, — дзеля падтрымкі Амэрыкі. Акрамя таго, выветрываецца тое, на чым доўгі час трымаўся ўплыв Нямецчыны на Ўсходнюю Эўропу, — яе эканамічная магутнасьць. Адмоўны прырост насельніцтва праз нізкую нараджальнасць, слабы эканамічны рост і нерэфармаваны сацыяльныя сьстэмы паргажоць паставіць пад пытаньне ролю Нямецчыны як самай магутнай эканомікі Эўропы. Ужо праз паўтара-два дзесяці год наймацейшай эканомікай Эўразьвязу можа стаць Вялікабрытанія, якая, дзякуючы дынамічнай гаспадарцы і вялікай культурнай вазе, мае добрыя шанцы зрабіцца самай уплывовай краінай Эўропы. У гэтым сьвятле польска-нямецкія непаразумеўня адностроўваюць геапалітычны зрух у Эўропе на карысьць Амэрыкі і Брытаніі. Здаецца, гісторыя палаякаў нечага навучыла.

Пяць дзён у рэальным сьвеце

Працяг са старонкі 2.

Усё адбылося настолькі імгненна, што поўнасьцю асэнсоўваць гэтае здарэньне мне давалося ўжо ў камэры.

Мы яшчэ толькі ляцелі, схаліўшы таксоўку, на плошчу Якуба Коласа, а навіны ўжо сыпаліся як град з чыстага неба: аднаго за другім забіралі нашых хлопцоў, яшчэ задоўга да таго, як пачалася акцыя.

На плошчы ж і ўвогуле рабілася штосьці падобнае да рэвалюцыі: вуліца ўся гаманіла народам, паўсюль былі відаць амаўцаў, не хапала толькі танкетак. Мы ўціснуліся ў натоўп, на хадзе разгортваючы рассяжку «Малады фронт», прабіліся зь ёю ў першыя шэрагі і пачалі рухацца наперад, але праз колькі імгненьняў перліся ў сыенку амоні. Я і цяпер ня ведаю, што падштурхнула нас не зварочваць ад гэтай жывой сыенкі, а напіраць на яе, спрабуючы разьбіць. Жаўнеры шьвэрдзі стаялі, а мы апынуліся ў пастцы. Я ня бачыла, каго і як хапалі дзе садзілі ў іхні «ментавозкі», — на той момант я спрабавала адбіць у жаўнераў нашу рассяжку, уапніўшыся ў тканіну па-мёртваму.

У коле АМОНУ

Хтосьці з амаўцаў «паўладарску» паклаў руку на мае плячо, але я толькі адмагнулася — маўляў, не перашкаджай. Між тым, адбывалася страшэннае тэзаніна, нас сціснулі з усіх бакоў. Зьбілі панаму з маёй галавы, а спартыўная сумка некаж апынулася пад нагамі, саслізнуўшыся з плячэй. Усё гэта было мне да лямпачкі, я ведала, што мае рэчы нікуды ня дзенуцца. Галоўным тады для мяне было тое, што мы зноў страчваем нашу рассяжку. Вядома, сілы былі больш чым няроўнымі: куды дзвючыне цягацца зь дзясяткам нагрэтых хлопцаў? І я вельмі хутка апынулася ля аўтобуса з затрыманымі. Без рассяжкі, якая зьнікла ў коле амоні. Увайшла і спакойна села на крэсла.

А людзей хапалі і хапалі. Калі ў салёне ўжо не было жывога месца, жаўнеры пачалі піхаць юнакоў і дзвючат нагамі. І толькі калі ўжо было вядома, што больш нікога запынуць немагчыма, нас вывезлі з плошчы. Каталі доўга. Сьпэка. Амаўцаў і самі пакувалі ад надзвычай жорсткага ў гэты дзень сонца, сварыліся між сабою, што выклікала ў нас смех.

Прыгожаны Сярожка

У Савецкім РУУС, куды нас прывезлі, чакаў давалося таксама доўга. Але сумаваць ніхто і ня думаў. Тэлефанавалі бацькам, каб паведаміць гэтую «радасную» навіну. Жартавалі зь нязлосьным амаўцамі — хлопцы нашых гадоў, фактычна гэтыя ж дзеці, ставіліся да нас добразычліва. Кпілі, але бязь зьдэкаў. Адзін, прыгожаны, падобнаму залаціў да дзвючат.

У мяне з сабою быў пакунак з камізэлькамі дарожных рабочых, якія плянаваліся скарыстаць на акцыі і якіх не канфіскавалі. Гэты прыгожаны Сярожка, магчыма, з думкаю забраць камізэльку, а магчыма, і сапраўды проста зь цікаўнасьці, паспрабавалі адабраць пакунак. Я

заўпарцілася. Людзі пачалі крычаць, што ён ня мае права канфіскаваць. Пакунак парваўся. Але, вядома, жаўнер не знайшоў там нічога для сябе цікавага і вярнуў усё мне. Інцыдэнт забыўся, нібы яго і не было, і мы працягвалі бавіць час за жартамі.

Працягалі падпісалі ня ўсе. Магчыма, і нават хутчэй за ўсё, фраза «Ня буду нічога тлумачыць», якую я напісала на сваім працяко, і адыграла пераважную ролю ў маім зьявленьні. У нас зьніклі адбіткі пальцаў, нас сфатаграфавалі. Забралі рэчы, вывернулі кішэні, расшнурвалі абутак, зьніклі гадзіннік. Пакуль усё гэта афармлялася, я пагутарыла са сваім маладым ахоўнікам. І мы прыйшлі да паразуменьня, што ніхто ні на кога крыўдаваць ня будзе і не павінен. У іх свае абавязкі, у нас свае. І тое, што мы змагася супраць рэжыму, а яны арыштуваць нас, — так, прынамсі, і мае быць. Пакуль. Жаўнеры ўсяго толькі падпарадкоўваюцца кіраўнічай сыстэме. Прыйдзе да ўлады мы — і яны будучь служыць нам. У міліцыі і выбару іншага няма, бо жыць хочацца ўсім.

Адна на пятнаццаць хлопцаў

На Акрэсьціна я трапіла ў адну камэру зь Любай, дзвючынай з «Зубра». Болей у той «хаце» нікога не было. І таму першае знаёмства з гэтым памяшканьнем непасрэдна з «таго» боку дзвючэрэй выклікала падлёжку: я ўяўляла ўсё ў больш змрочных фарбах. Хоць раніцаю бакі ніль ад дошак. Пасьля лёгкага сыгналу з рысавай кашы і кубачка гарбаты нас павезлі на суд. Расьпіхалі ў два аўтобусы. Жалівае сьпэка. Мы абіваліся потам. Калі людзі пачалі перадаваць нам праз вокны аўтобуса ваду і ежу, амаўцы і зусім пазачынялі ўсе доступы для свежага паветра. А самі ратаваліся ад сьпэкі марозівам.

Людзей выклікалі ў суд — каму прусуджалі спягнаньне, каго адпуськалі зь папярэджаньнем. Люба адчалілася лёгкім спягнаньнем. Мая чарга прыйшла ў ліку апошніх. І мне далі пяць сутак арышту. Я асабіла не адпіралася, заблытаўшыся ў сваіх тлумачэньнях і забыўшыся на ўсё. Дый адпірацца не было чаго. Хлопцы ж былі спачатку ўпэўненыя, што мяне не затрымаюць, потым — што не судзіць. Вяртылі да апошняга. Але... лёс склаўся так, што, нягледзячы на сьведчаньні майго ўчарашняга знаёмага Сярожкі-амаўца, які не працінуў і на судзе пазалыцацца да мяне і які сьведчыў на маю карысьць, прыгадаўшы камізэльку, што я «набыла» ў ДУМЕ, — а паводле маіх слоў, я і прыхаля ў Менск менавіта дзеля «шопінгу», — нягледзячы на адваката, які прасіў абмежавацца папярэджаньнем, судзьдзя ўсё-такі вынесла прысуд — пяць сутак адміністрацыйнага арышту. Значыць, так было трэба «камусьці» зверху. Такім чынам, я апынулася адзінай дзвючынай зь пятнаццаці «сутачнікаў». Хлопцы, вядома, былі ўражаны.

Не блатныя і ня сьцвервы

Па дарозе ў РУУС яны караценька расказалі мне, які кантынгент жанчын я магу спаткаць у камэры. І

Акцыя 21 ліпеня. Наста Азарка трапіла ў аб'екты фатографа «НН», калі арыштаных разводзілі па аўтобусах.

АНДРЭЙ ЛЯКВЕН

я была падрыхтаванай да ўсяго. У РУУС нам аддалі нашы рэчы і запіхнулі ў «аўтазак». Мне яшчэ пашанцавала трапіць ня ў «шафу», так што я мела хоць нейкае ўяўленьне пра рух машыны. Усё было прыстойна. І калі мы зноў апынуліся на Акрэсьціна, хлопцоў расьпіхалі ў дзьве «хаты» на першым паверсе, а мяне завялі на другі. Потым я даведалася, што «хаты» на першым паверсе — гэта штосьці накшталт «праходной» і адтуль людзей пераводзіць у іншыя пустыя камэры вышэй. Так што мае хлапцы праз ноч апынуліся на трэцім паверсе.

Папярэджаная сябрамі, я чакала ўсяго. Але... звычайныя жанчыны. Вядома, алкагалічкі. Вядома, каторыя зь іх не аднойчы гасьцьвала тут. Але зусім не блатныя. Зусім ня сьцвервы. Нармальныя, культурныя жанчыны, якія па-добраму паставіліся да мяне. Нават з павагай, калі даведаліся, што я палітычна. Нават з радасцю, бо са свайго вопыту ведалі, што і перадачы «з волі» будучыя неבלагімі (а так яно й было — вялікі дзвюк) усім, хто не забываў пра мяне). Жанчыны вясёлыя, гаваркія. Вядома, са зламаным лёсам. Вядома, вартыя ня проста спачуваньняў, але й таго нармальнага жыцьця, якога яны так ці інакш былі пазбаўленыя зь сваёй ці чыёсьці вінаватасьці. І ня мне судзіць, хто больш няшчасны — «вольныя» матроны, якія асуджаюць, баючыся быць асуджанымі, ці гэтыя простыя, са зламаным лёсам жанчыны...

Дык вось. Была ў нашай «хаце» і «паханка», якая «гуляла» свой першы тэрмін, яшчэ калі я пад стол пешшу хадзіла. Была і «баландэра» (якая раздае пайкі), у якой таксама ёсьць свая трагедыя жыцьця і якая чакае цяпер пераводу ў жапо-

чучо калёнію.

Была зь намі і бамжыка, якая гэтым разам «павясіла» свой статус — пайшла паводле адміністрацыйнага артыкулу. Дзвючына адукаваная, культурная, зусім не падобная да бамжа. Яна і растлумачыла мне розьніцу паміж «чыстым» бамжом (якому, у прынцыпе, ёсьць дзе пераначаваць, які сочыць за сабой, ня лазіць па сьметніках і памыйках — чысты, адным словам) і бамжом, які, як кажучы, і ў Афрыцы боіж. І першыя, дарчы, гідзтва другі.

Была зь намі жанчына, таксама алкагалічка, таксама з прстойным мінулым, жahlівым сьняня і, дай Бог, нармальнай будучыняй. Я параіла ёй напісаць у газэту і спадзюся, што яе гісторыя яшчэ ўбачыць сьвет. Не для таго, каб апраўдацца. Проста іншыя «дзвючы ў пагонах» залішне шмат сабе дазваляюць. А мы не павінны моўчкі цяпець іх зьдэкі, паслухмяна схіліўшы галаву. Трэба, каб людзі зразумелі, што пагоны — гэта яшчэ не падстава, каб без пакараньня распуськаць рукі. Мы, простыя людзі, мацнейшыя за ўсіх гэтых жаўнераў, таму што мы, у адрозьненне ад іх, вольныя ў сваім выбары. Мы здольныя самастойна думаць і вырашаць. А яны ўсяго толькі падпарадкоўваюцца загаду.

Вось і выйшла, што я, самая маладзейшая з нашай вясёлай кампаніі (а пэтак было ўжо за трыццаць), мела і самы паважаны статус — палітычны. І гэтая павага адчувалася ў стаўленьні да мяне. Усе хорам падтрымлівалі мяне, перажывалі за хлопцоў, якім мне ніяк не выходзіла перадаць цыдулку, і скардзілі на гэты ўсімлівы рэжым.

Азарачка, на выхад

Дарчы сказаць, што і ахоўнікі

У шаснаццаць — яшчэ непаўналетні. Васьнаццаць — яшчэ ня дата. Дваццаць адзін — паўнаўважанае Эўропы. Сталасць вызначаюць краты...

ставіліся да мяне зьліва. Карацей, за пяць сутак я пасябравала з усімі, падарыла на памяць камізэлькі, знайшла сьрод ахоўнікаў земляка з Нясьвіжу і даведалася, у чым розьніца паміж нарамі і «шконкай». Як сказала мая новая знаёма, Акрэсьціна — гэта санаторыя «Незабудка»: поўная свабода рухаў. Хочаш — сядзі. Хочаш — ляжы. Хочаш — хадзі. Санвузел на месцы. Гарачая вада кожны дзень. Памяшканьне рэгулярна праветрываецца. Кормыць — за будзь здароў. І вельмі фэйная ахова — ніхто ня ськрадзе. Так што хочацца абвергнуць тую думку, нібыта асуджанія жанчыны — сапраўдныя пацвяры. Раз на раз не трапляе, але ўсё-такі лепей сядзець там пад 147-м артыкулам, чым пад іншым, а лепей зусім не сядзець.

Калі ўрэшце ахоўнік адчыніў дзьверы і сказаў: «Азарачка, на выхад», — я разьвіталася з усімі, нібыта і не зьбіралася пакідаць іх. Ахоўнікі запрасілі мяне яшчэ калінікала наведваць іх гасьцінныя сыенны, і, праўду кажучы, пасьля гэтых сутак мне ня страшна будзе ўбачыць усіх гэтых людзей зноў. Але лепш, каб і іншым месцы і пры іншых абставінах. А на выхадзе мяне чакалі сябры, кветкі, шампанскае, цукеркі... Дзвюк вам усім за тое, што думалі пра мяне, што прыйшлі сустрэць. Кветкі цяпер стаяць у вадзе на маім сталіку — бел-чырвоная-белая, як наш сыдзь, — і пераканваюць мяне ў тым, што наша перамога блізка.

І будзе час, калі мы будзем ласаватца марозівам, а той, хто аддае загады дзецям зьбіваць дзвючэй, — сядзе. І не на пяць сутак, а на шмат-шмат гадоў.

Настасья Азарка, Нясьвіж

КУЛЬТУРА UNUSUAL

Шматкі «Звязды»

Прэзэнтацыя кнігі Насевіча

12 жніўня а 16-й у Гістарычным архіве (вул.Крапоткіна, 55) адбудзецца прэзэнтацыя манаграфіі Вячаслава Насевіча «Традиционная белорусская деревня в европейской перспективе». Гэта ўнікальная праца: на прыкладзе вёскі Корань, што на Лагойшчыне, аўтар дасьледаваў гісторыю беларускай вёскі наагул — ад XVI да XX ст.

Спартакіяда дэмакратычных прафсаюзаў

У сярэдзіне жніўня ў Наваполацку пройдзе традыцыйны Рэспубліканскі спортфэстываль дэмакратычных прафсаюзаў памяці Міхала Пуцра. Арганізатар гульніў — незалежны прафсаюз ААТ «Палімір». У праграме — футбол, валейбол, шахматы, рыбцацтва, а таксама конкурсы побыту ў самадзейнасці. Фэст прысьвечаны памяці аднаго з пачынальнікаў незалежнага прафруху ў горадзе на пачатку 90-х XX ст.

АНАТОЛІЙ КІРПІЧ

Сярэднявечны ўік-энд у Наваградку

У суботу—нядзелю ў Наваградку адбудзецца трэці фэст сярэднявечнай культуры «Наваградскі замак'2004» з інсцэнізацыяй крыжачкага штурму, рыцарскім турнірам, канцэртамі, рамесніцкімі, сярэднявечнай кухняй і гульбішчамі. Зайграюць з паўтузіна туртоў. Аляксандра і Канстанцін выканаюць песьні з новага дыску «Мой Галілей: Лепшае». Яны дадуць сольны канцэрт на цэнтральным пляцы а 18-й, а таксама возьмуць удзел у гала-канцэрце. Карысная інфармацыя пра фэст для глядачоў і ўдзельнікаў — на сайце www.rasa.fromby.net. Спывіцца можна ў паходным стане ў вёсцы Сялец або ў наваградскім гатэліку.

БелаПАН

Сяргей Будкін

Выстава да 60-годзьдзя вызваленьня Беларусі ў Доме масонаў

На выставе, размешчанай у Музэй тэатральнай і музычнай культуры, зачароўвае ўжо сам шматславы, скарбонкавы хранатоп. Будынак уяўляецца скрынкай, у якую падступны майстар замест аднаго дна ўклаў чатыры (вобразы любасе батлейкі ды скрыні Пандоры зьліваюцца ў адзіну). Зналворку — вулка зь ленымі мінакамі, выхаванымі мыльнянымі опэрамі, салотамі, кока-колай ды джэкрэтамі — наша «плюс XXI-стагодзьдэвая» рэчаіснасьць? А ты пераступаеш ганак Дому масонаў, што, паводле легенды, злучаецца падземным ходам з домам сьліннага стваральніка «Міцкевіча на скале Аюдага» Валенція Ваньковіча, і міжволі далучаецца да старадаўняе містычнае мудрасьці («вольных муляраў», завадатараў змаганьня ды змоваў у XVIII—XIX стагодзьдзях.

На першым паверсе — асноўная экспазыцыя. Акіян народнае культуры мае неакрэсьленыя межы ды біяграфію старога авантурыста, што ўжо сама не згадае ўсіх сваіх падзьвігаў. Яскравая шчырасьць саломкі, хітраватага наўнасьць маляваных твараў лялек, драўлянае палітычнасьць ды дзяружнае крзатынасьць батлеск (у стварэнне якіх уклаў душу навучонец Акадэміі мастацтваў).

А на другім паверсе вас сустрэае таемная выспа савецкае рэчаіснасьці. Вока чапляецца за аскепкі, галінкі, шматкі, якія напілі на жорны гісторыі і — захаваўся. Афінцыйнае падыякі акторам, поўныя таўталегі ды стыльвях памылак, сьціпла падпісаныя «Сталін». Скрадзеныя зь Нямецчыны «для абучэньня дзяцей» музычныя інструмэнты джорнава выдуліваюцца на цябе праз шкло вітрынаў. Агроністыя партызанскія гусьлі пахнуць хвабём дымам ды порахам. Сяміна пазірае з фатаздымку ў Савецкай зьездку Янка Купала, аўтар непалікаржэнага вершу «Сваякі», у якім жадае гэтак жа братам-славянам боўтацца на галінастым беларускім дубе. Па сьценях гарлаюць бяздарныя карыкатурныя выявы Гітлера ды вершы пра непераможную Савецкую Армію. Са стану патрыятычнае вяселюсьці выводзяць какойчыкі актарак. Адчуваеш сябе злюдеем ці няўдакам-папараці, якога вось-вось зловіць за каўнер велічана гападыня. Легкадумны бляск ды нязмужаная дзіцяцьцасьць у какойчыку Аляксандраўскай. Вээр, пяніна, таямніца карункаў... Бракуе хіба матылькавага напева рамансу. Прыродная мудрасьць жылга Станюты. Як упрыгожаныя зь лістоў ды шышак — існае ды некрэатурае. Бы сапраўдныя пацуды і лёсы, што праіраўшаюць сабе шлях праз друз і дэзалегі, шматкі дзержаўных газэт ды суседзіх паклёпаў, нястачу ды зьдэкі да сапраўднага жыцьця.

Болачка

Дом масонаў (Музэй гісторыі тэатраў) знаходзіцца па адрэсе Музэйны завулак, 5. Т.: 229-26-67, 226-07-69, 226-08-11

Клюбнае жыцьцё

- Гудвін**
Т.: 226-13-06, 626-13-03
12 (чц), 21.00 — «P.S. Jazz».
13 (пт), 21.00 — Аркадзь Эскін і ягоны джаз-квартэт.
14 (сб), 21.00 — група «Мадэра Хард Блюз».
- Вронт**
Т.: 288-10-61, velcom: 103 і 105
12 (чц), 22.00 — клубны чацьвер: dj Mitya.
13 (пт), 22.00 — live jazz: N.C.
14 (сб), 22.00 — «Start party»: dj Bergamo, dj Top.

- Белая вежа**
Т.: 284-69-22, 239-16-00
12 (чц), 19.00 — dj Dee, White Tower: dj Top, dj Grizzly.
13 (пт), 22.00 — «Euroclub»: dj Mxell, go-go. Кейткі: 10000, 20000.
14 (сб), 22.00 — «Euroclub»: dj Mxell, go-go. Кейткі: 10000, 20000.

- Бліндаж**
Т.: 219-00-10
12 (чц), 23.00 — dj's Egor / Zolart.
13 (пт), 23.00 — dj's Egor / Zolart.
14 (сб), 23.00 — dj's Egor / Zolart.

- X-Ray**
Т.: 223-93-55
13 (пт), 22.00 — dj-bar with dj Top.
14 (сб), 22.00 — dj-bar with dj Noche.

- Ямайка**
Т.: 252-07-26
13 (пт), 2.00 — «The Afterparty»: dj Top, dj Mitya.
14 (сб), 2.00 — «The Afterparty»: dj Noche, dj Simone.

Менская кінаафіша з 13 да 15 жніўня

- «Аўрора» (253-33-60)
«Чалавек-паук-2» (прам'ера): 13—15 (пт—ндз) 15.00, 16.00, 17.30, 18.30, 20.00, 21.00.
«Берасьце» (272-87-91)
«Забіць Біла-2»***: 13 (пт) 13.30, 16.00, 18.30, 21.00; 14, 15 (сб, ндз) 13.30 (іл), 16.00, 18.30, 21.00.
«Дружба» (240-90-13)
«Яшчэ пра вайну» (маст/ф), «За два крокі ад гільяціны» (д/ф): 13—15 (пт—ндз) 18.00.
«Законы прывабнасьці»: 13, 14 (пт, сб) 20.00; 15 (ндз) 20.00 (іл).
«Кастрычнік» (232-93-25)
«Чалавек-паук-2» (прам'ера): 13 (пт) 16.10 (іл), 18.30, 21.00.
«Масква» (223-27-10)
«Чалавек-паук-2» (прам'ера): 13 (пт) 16.20, 18.40, 21.00; 14, 15 (сб, ндз) 14.00 (іл), 16.20, 18.40, 21.00.
«Мір» (284-37-71)
«Кепскія дзёўчаты»: 13 (пт) 17.20, 19.20, 21.20; 14, 15 (сб, ндз) 15.20, 17.20, 19.20, 21.20.
«Забіць Біла. Фільм 2-і»***: 13 (пт) 18.20, 20.40; 14, 15 (сб, ндз) 16.00 (іл), 18.20, 20.40.
«Перамога» (223-77-66)
«Кепскія дзёўчаты»: 13 (пт) 14.40, 16.50, 19.00, 21.10; 14, 15 (сб, ндз) 14.40 (іл), 16.50, 19.00, 21.10.
«Піянер» (227-64-87)
«Пасьлязэўтра» 13—15 (пт—ндз) 16.20, 18.40, 21.00.
«Цэнтральны» (220-34-16)

- «Законы прывабнасьці»: 13 (пт) 11.00, 15.10, 19.00; 14, 15 (сб, ндз) 11.00 (іл), 15.10, 19.00.
«Забойная паранка: Старкі і Хатч»: 13—15 (пт—ндз) 13.00, 17.00, 21.00.
(іл) — ільготны сэанс (скідка 50% для ўсіх глядачоў)
Рэйтынгавыя абмежаваньні:
*** — дзеці да 16 год не дапускаюцца;
**** — дарослым з 18 год.

Юнаму глядачу

- «Аўрора»: 14, 15 (сб, ндз) 14.00.
«Напалеон»: 14, 15 (сб, ндз) 14.00.
«Берасьце»
«Кевін у краіне Драконаў»: 14, 15 (сб, ндз) 11.50.
«Дружба»
«Мулан»: 13 (пт) 10.30; 15 (ндз) 13.00.
«Дзеці шпіёнаў-3D: гульня скончана»: 14 (сб) 13.00.
«Мір»
«Цуды ў Рэшатаве»: 13 (пт) 10.30; 14, 15 (сб, ндз) 13.00.
«Дзеці шпіёнаў 3D: гульня скончана»: 13—15 (пт—ндз) 14.00.
«Перамога»
«Пітэр Пэн у Нідзелянды»: 14, 15 (сб, ндз) 13.10.
«Піянер»
«Карпарацыя монстраў»: 13—15 (пт—ндз) 10.20.
«Курныя ўцікі»: 13—15 (пт—ндз) 12.20.
«Згубленьня ў падземьлі»: 13—15 (пт—ндз) 14.20.

КІНО Ў МЕНСКУ

І павукі бываюць самотнымі

Рэжысэр Сэм Рэймі, які распачынаў сваю кар'еру хуліганскімі «Зьробнымі мерцьвякамі», утульна адчувае сябе як аўтар гераічных коміксаў, прызначаных для сямейнага прагляду. Карцінка шыкоўная і вылізаная, драйв не такі нахабны, шурпаты (і крыва-жорны), затое ёсьць шчодрыя мэлядраматычныя рэфлексіі і багатыя атракцыёны.

Ворагам Чалавечка-паўка ў другой частцы выступае ашалеўны доктар Актавіно (Альфрэд Маліна), да сьпіны якога прыкляпанілі мэталічныя маніпулятары з разумовымі здольнасьцямі і кепскімі звычкамі. Адна з най-большых відовішчых звычак чупальцаў — хапаць візатлівых дзвявулек, бабулек і пасажыраў мэтро і выкарыстоўваць іх у якасьці закладнікаў.

Натуральна, што перамагчы такога Васьмінога зольныя толькі Чалавек-паук. Але ў шымнага Пітэра Паркера (Тобі Магуэер) сур'езныя праблемы: надчалавечыя сільнасьці мала сумяшчальныя з асабістым жыцьцём.

Чалавек-паук-2 (Spider-Man 2) ЗША, 2004, каляровы, 127 хв. Жанр: Комікс Адназнака: 6,5 (з 10)

Пакуль Павук выратоўваў слабых, героя кідае нявеста (Кістан Данст), да таго ж уанізорэсьце ў тайпна кіта членазнага адрастаюць акадэмічныя «хвасты». Мэлядраматычныя пакуты на гэтыя тэмы складаюць ладную частку экраннага часу, але нельга назваць іх дарэмнымі. Нечакана забавнай падзея сцэнка, калі Чалавек-паук едзе ў ліфце і скардзіцца выпадковаму спадарожніку на сваё цяжкае супэрмэцкае жыцьцё. Самымі ўдалымі момантамі фільму зьяўляюцца бойкі паміж Павуком і Васьміногам на мурах

хмарачосяў ці на даху электрычнай, якая мчыцца па Нью-Ёрку. У змаганьне шчупальцаў і паўціны трапна ўплеценыя тонкая іронія і пашана да культурных герояў амэрыканскіх коміксаў. Кранае мэлядраматычная сцэнка, калі абывацелі абараняюць аслабелага Чалавечка-паўка ад Васьмінога. Так дзеці абараняюць свае цацкі. Але гэтыя цацкі ўзрошчаныя на амэрыканскім асфальце — і нам іх ніколі не зразумее напоўніцу.

Андрэй Расіньскі

НАВІНЫ КУЛЬТУРЫ

Музэй Быкава

Распрацоўкай канцэпцыі музэю-сьядзібы Васіля Быкава займаецца мастак Эдуард Агуновіч і дырэктар Вушацкага музэю народнай славы імя У.Лабанка Мікалай Кірпіч. Як будзе выглядаць музэй, стане вядома да канца году.

Няможна без «базару»

Традыцыйны маладзечанскі фэстываль беларускай песьні й паэзіі ў 2005 г. спывіць існаваньне. Ён стане міжнародным фэстывалем беларускай і расейскай песьні й паэзіі. Ініцыятыву гэтую агучыў міністар культуры Леанід Гуляка, падтрымаў ягоны расейскі колега Аляксандар Сакалоў і стваральнік фэстывалю Міхаіл Фінберг.

Баранавічы, Сан-Рэма, Англем...

Баранавіцкі гарадзкі канцэртны аркестар возьме ўдзел у Міжнародным фальклёрным фэстывалі ў Францыі, што пачнецца ў Англемле 18 жніўня. Для баранавіцкага аркестру гэта будзе восьмая паездка на фальклёрны фэстываль. Спэцыяльна для фэстывалю з калектывамі з дванаццаці краін Эўропы. Летась музыкі з Баранавіч ажыццявілі інструмэнтальнае суправаджэньне ўсіх конкурсных песьняў на фэстывале італьянскай музыкі ў Сан-Рэма.

Музэй лесу ў Рэчыцы

У Рэчыцы створаны Музэй лесу. Сярод сямсот яго экспанатаў можна ўбачыць каменную сякеру, рэдкія дакумэнты XIX ст. А ў вёсцы Заборзьдзе Вялейскага раёну мае зьявіцца музэй, прысьвечаны салдатам расейскага войска часоў першай сусветнай вайны. Ініцыятарам яго стварэньня стаў зыхар вёскі мастак Барыс Цытовіч. Для экспазыцыі Цытовіч сабраў старыя картачкі, рэдкія архіўныя матэрыялы, асабістыя рэчы вайскоўцаў, палеглых на Вялейшчыне.

Памерла Ляўра Бэці

У 70 гадоў памерла кіназорка Ляўра Бэці. Пачаўшы кар'еру як джазавая сьпявачка, у кіно яна дэбютавала ў фільме Фэліні «Dolce vita» (1960). Здымалася таксама ў Бэрталючы («Апошнія танга ў Парыжы», 1973) і Пазаліні («Гэ-рэма», 1968).

Памёр Кар'е-Брэсон

У 96 гадоў памёр адзін з най-большых славетых фотарэпартаў XX ст. Анры Кар'е-Брэсон. Фатаграфаваньне перамогу Мао, сьмерць Махатмы Гандзі, грамадзянскага вайну ў Гішпаніі, здымаў Матэяса, Сартра і Эдыт Піяф. Быў першым замежным фатографам, які ў 1954 г. трапіў у СССР.

Музэй няскончаных скульптур

У Асуане (Эгіпэт) адчыніўся музэй няскончаных старажытных каменных скульптур. Некаторыя экспанаты музэю наліваюцца па 4,5 тысячы гадоў.

«Мур» — мюзыкл

З самага вядомага альбому гурту «Pink Floyd» «Мур» («The Wall») кампанія «Marimba Films» зробіць мюзыкл. У 1982 г. паводле альбому ўжо быў зняты фільм, які вялікага поспеху ня меў.

АВ; БелаПАН, Gazeta.pl

Начныя кашмары

Андрэй Расінскі

Калі пачынаюць ганарыцца Беларускай, то звычайна ўзгадваюць Скарыну, крыж Эўфрасіньні Полацкай, трактары, блакітныя азёры й рэкі, памяркоўнасць, буслоў, летучыя малюнькі Шагала, зуброў і кіношных партызанаў. Але ёсць яшчэ схаваныя і жудасныя гісторыі, стрыманасць, нямотнасць і калатнеча, позірк бездзіна, твань і страх на цывілізацыйным разломе.

Начныя кашмары — неад’емны атрибут Беларусі, голас сівых стагодзьдзяў і рэкі крывы, эскаляцыі жаху — і адзін з самых перспэктыўных экспертных тавараў. Тавар гэты не называецца, пра яго маўчаць даведнікі і яго не прапануюць у крамах, яго сарамліва хаваюць ад пажадлівых пакупнікоў — але ім заўжды карыстаюцца і маюць з гэтага неблагі прыбытак. Прыйшоў час аддаць належнае жахам, апраўдуць іх на прыстойнай магільнай модзе — і паставіць на службу краіне і людзям.

I. Пантэон найлепшых кашмараў

I. Клопаты ваўкалака

Беларускі фальклёр багаты на ўсялякіх нячысьцікаў, дамавікоў, лесуноў і іншых кандыдатаў у героі («бульба-хорапраў»). Чаго варта адзін Кадук з вялізнай галавой і шырокім горлам, які зьяўляецца ў ліхую часіну. Дарчы, Адам Глэбус ужо скарыстаў стракаты пантэон у брутальных эратычных гісторыях — зьдэклівых і сучасных.

Ніхто не перашкаджае ажывіць таварышаў у кашмарных снах вялікага гораду — ці то трымценнымі намёкамі, ці то інстрыманай трышвай буфандай. Працы для бульбыхорару хоць.

Самым перспэктыўным фальклёрным прэсанажам беларускіх жахаў па правае падаецца ваўкалак.

Дваістае стаўленьне беларусаў да ваўкалакаў — і спачуваньне і жах — стварае неабходную інтанацыю, а культвая фігура Ўсаслава Чарадзея задае гістарычны фон і неабходную апору. Праз стагодзьлі князь-ваўкалак увасабляецца; мае нашчадкаў; зьяўляецца воўкам; кахае; абараняе...

2. Трансільванія непакоец

Усяслаў Чарадзей — далёка не адзіны беларускі гістарычны дзяч зь небажальнаю славаю. Сцяпан Батура, выдатны ваяр і таленавіты палітык, нечакана памёр і быў анатамаваны — сьняна на месцы гэтай падзеі кунсткамра (!). Акрамя таго, паходзіць наш кароль з Трансільваніі, які і самы знакамты румын граф Дракула. Зьмяліцтва даецца ў знакі — сваячка Сцяпана Батуры, графіня Эржэбэт, забавала маладых дзяўчат і купалася ў іхній крыві, каб вярнуць сабе маладосьць (вярнуць не вярнула, але крывішчы было шмат). Гэтак трансільвальскаму эпизоду прывячаны эратычны фільм Валэр’яна Бароўчыка.

Так што празь дэнастычны сувязі Беларусь ужо залучана ў Кашмарны Інтэрнацыянал.

3. Злыя чары Габрыеля Грубэра

Духовныя асобы таксама вызначыліся ў сфэры загадкавага і жахлівага — асабліва ў часы Асьветніцтва. Ня буду згадваць, што эзуіты, каб вымантачыць грошы ў сквапнай ліцьвінскай шляхты, часам перааграналіся прывідамі і танчылі перад ашалелымі ахвярамі данс макабр, — гэта хутчэй дробныя дэтэлі.

А вось кіраўнік Ордэну эзуітаў Габрыэль Грубэр — як сьцьвярджае зьніўца полацкай гісторыі і пісьменьнік Уладзімер Арлоў — мог бы прэтэндаваць на ролю нашага доктара Фаўста. Грубэр ствараў дзіўныя інжынерныя цацкі, адна зь якіх, паводле чутак, была жывая мэханічная галава. Гэта ня толькі робіць гонар эзуіцкаму майстру, але ўлічвае яго ў пантэон такіх знакавых прэсанажаў, як доктар Франкенштэйн, доктар Калігары і доктар-маньяк з «Мэтрапалісу» Фрыца Ланга.

4. Мёртвая хаваюць жывых

Выхаванцам полацкіх эзуітаў быў і Ян Баршчэўскі, і гісторыя пра мэханічную галаву паслужыла яму падставаю для страшнай казкі пра драўлянага дзядка.

Рамантызм XIX ст. шмат зрабіў для рэабілітацыі і закліканьня жахаў. Рамантыкі адкрывалі на род і тайныя забабоны; у руінах драмала мінулае — яно прыцягвала і чаравала, але ўжо сышло і таму было бясспечным.

Туга па страчаным і забытым была не ідыліяй, але помстай мінулага дня сьняняшнjamу; старыя духі ажывалі; двайнікі, альхімікі, цэні, згубленыя душы — і злыя чараўнікі-навукоўцы вялі рэй.

Драўляны дзядок, кабета Інэкта, цмок, які вывезў за яйка пёўна, — далёка ня поўныя сьпісы загадкавага і жахлівага паводле Яна Баршчэўскага.

Віктар Тураў паставіў карціну «Шляхціц Завальня», але яна і блізка не дакранулася да полацкіх кашмараў. Так што ўвасабленьне страшных казак Баршчэўскага яшчэ наперадзе.

Адліл беларускія традыцыі жахлівага былі прадоўжаны Караткевічам, Гаршкім і Быкавым.

5. Асьветніцтва цемрашальства

Цывілізацыйны разрыў, адчуты рамантыкамі як раскол паміж слынным мінулым і нікчэмным сьняняшнім, Караткевіч увасобіў наноў. Ёсць акупацыйная, няправільная ўлада над забраным краем, ёсць прыгнечаны народ, хавальнік праўды і забабонаў, — і ёсць інтэлігент, які правільна прачытвае старажытныя легенды і вызваляе народ. (На гэтай схеме трымаецца ўся ідэалёгія Адраджэньня.)

Караткевіч дакаралі, што ягонае «Дзікае палываньне» нагадвае «Сабакі Баскервіліяў», але ёсць проста агульная асьветніцкая мадэль. Болей за тое, у Конан Дойла і Караткевіча існуе адна першакрыніца — Жэвадзінаў зьвер.

У XVIII ст. французская правінцыя Жэвадан пакутавала ад нападаў страшнага і няўлоўнага зьвера. Ахвяры за ахвяраю, забітыя і разарваныя. Кашмар гэты так і ня быў разгаданы, хаця зьвер, здаецца, быў злоўлены.

ФОТО А. ПІСЬМЕННИКА

Гэтым падзеям прывячана некалькі фільмаў, срод іх — дынамічнае і відовішчае «Браттва ваўка». Як і ў творы Караткевіча, французская шляхта аб’яднаная тайнаю жуды і выкарыстоўвае пачвару і забабоны, каб трымаць у страху насельніцтва.

Зачараваньне цемрашальствам навідавоку, але яно выкарыстоўваецца ў адукацыйных, асьветніцкіх мэтах. «Дзікае палываньне» нагадвае гэтыя раманы Ганны Радкліф, дзе былі замкі, тайны, жудасы — але ўсё завяршалася рацыянальным тлумачэньнем.

Барацьба героя з сьвядомасць народу набывае ў «Чорным замку Альшанкі» шматабяцальныя абрысы параноі, калі псыхіятар — злычнец і зраднік, а выпадковы кіякёр — антыбеларускі агент па распаўсюдзе наркатыкаў. Такім сюжэтным паваротам пазызьдосцілі б і giallo, крывавыя італьянскія жахі, дзе падзеньне з загадкі ў вар’яцтва — звычайная справа. Але Караткевіч ніколі не кідае надзеі на асьветніцтва.

Гэтыя спробы сьняня выглядаюць крыху наіўнымі. Нацыянал-асьветніцкія мэты, якія калісьці ставіліся, часткова вырашаны, і хаця разьвіцьцё беларускіх прыціскаецца, яна ўжо пануе ў сэрцах.

Страшныя гісторыі ад Караткевіча натхняюць, яны зольныя ператварыцца ў сучасныя кампютарныя гульні і новыя фільмы — часам зусім нечаканымі.

Так, «Навінкі» даўно ўжо песьцяць ідэю карціны «Дзікае палываньне караля Траха», дзе зьняма гісторыя, у адрозьненне ад фільму Рубінчыка, эратызуецца цалкам: хлопец з дзяўчынай, якія на старажытных могілках займаліся адукацыйнай рытмікай, абуджаюць дзікага караля з ягонай сьвайтэй. Страхалодзтва істоты адпавядае прозьвішчу.

Гэта забавны трышвай жарт, а вось начныя кашмары паводле Максіма Гаршкіца — куды сур’ёзнайшыя і радыкальнейшыя.

6. Дзьве душы на адно цела

Бездань паміж адукаванымі асьветнікамі-адраджэнцамі і цёмным народам не дае спакою Гаршкіцаму, але штучнай надзеі на рацыянальнае разьвязку, на шчасьце, не застаецца. З разломаў падымецца мэтафізічны жах, адвечныя кашмары нараджаюцца ў цемры.

«Што яно?» — сьмерць і «Трасца»; а «роднае карэньне» — зарука немага крыку. «Стары прафэсар» адмаўляецца ад розуму — але губляе і жыцьцё блізкага чалавека.

Дзьве душы прэтэндуецца на адно цела і не знаходзяць ладу — і застаецца цела, пакінутае без душы; і не жывое, і не памерлае, і не сьвятлое, і не пралягтае.

Адвечны шлях — блуканьне з жахамі. Застаецца іх назваць, увасобіць, экранізаваць і прадаць.

7. Байкі жыцьця са Сьмерцю

Апошнія творы Быкава — гэта выдатныя экзэстэрычныя жахаўкі, прыпясыць, дзе ўжо няма жорсткай прывязкі да канкрэтнага часу, акрамя пазнавальнай атмасфэры кашмара.

«Байкі жыцьця» і вясёлая гісторыя «Труп» нагадваюць атрутную зомбі-прыпавесць Джорджа Рамэра «Дзень мёртвых», хаця, здаецца, Быкаў пра такое падабенства не падазраваў. Упартае рабскае зьнібненьне, асілае ад магільнае сырассці, аніяк не жадае памерці і забівае ды вучыць жывых — гэта і ёсць беларуская зомбі-гісторыя.

8. Ружовы туман

Ружовы савецкі туман — яшчэ адна невычэрпаная крыніца жахаў. Варта толькі гэты туман правільна ўтылізаваць.

Дарыё Арджэнта — італьянскі магістар хорару — быў у зашчэньні ад маскоўскай сталінскай архітэктуры. Італьянскі мастак папсту ня быў у Менску...

Шэрыя дамы «Гораду Сонца», урачыстае і цяжкая важкасьць састарэлай і мёртвай савецкіні. Ня трэба канкрэтнага Леніна, зорачка і сярпа з молатам — ёсць чырвоныя прычэмкі ў засені статуі і трупаўная замшэласць камяняў.

Савецкі жах губляе канкрэтны і ператвараецца ў ідэальную прахалоду краіны вечно памерлых.

Расейскі рэжысэр Мікалай Лебедзеў ужо скарыстаў Менск як загадкавую, атмасфэрычную і жахлівую дэкарацыю для свайго маньячнага трымценніку «Паклоннік». Але маньяччына giallo — не адзіна магчымы прадукт ружовага туману.

Абагульненасць, непрыязна кашмараў дазваляе ім блукаць з краіны ў краіну. Так, мала хто заўважыў, што мэтафарычныя апавяданьні лідэра сплатэрпанку Клайва Баркера «Блоз сьвіной крыві» і «Сакс, сьмерць і зьвязанне зорак» бышам наўмысна напісаны пад беларускія дэкарацыі.

А адвечныя беларускія партызаны, вампіры і мсьціўцы?

II. Тайная манопалія на жахлівае

У Савецкім Саюзе жудасьцяў не было. Было будаўніцтва сьветлай будучыні, піянерскія сьпева і радасныя спаборніцтвы даярак і трактарыстаў.

У чырвонай засені не магло быць жахлівага, бо была камуністычная партыя — сонца, сьвятло і абарона ад усяго нячыстага, бяскожна крыніца шчасьця, якая не саромелася раздаваць сваю ласку ўсім ахвотным і — пад пагрозай расстрэлу — усім неахвотным.

Адна з самых арыгінальных зданяў — не мінулага, але будучага! — якая калісьці ў пралетарскім рызьзі блукала па Эўропе, замаячэра, атлусьцела, плявалася сківіцамі і цалкам адмаўляла сваю по-

Беларусі

вязз з падазронамі астранальнымі прэсанажамі.

Калі зьвязанку штосьці і здаралася ня тое, дык гэта былі прыкрыя «перажыткі мінулага». Але галоўныя жахі адбываліся па той бок жалезнай заломы: там вылі гіены імперыялізму, акулы капіталу жралі абывацеляў без гарніру, здараліся сугэльныя катастрофы і швэндаліся непрыкутыя Франкенштэйны.

Школьнікі закліпчалі кашмарамі ў Гандурасе, і партыя жсна паказвала, каго і чаго варта баіцца. І гэта нядзіўна, бо страх — гэта бездакорная валюта ўлады, крыніца вернасці і экстазу.

Таталітарныя рэжымы маюць маналію на жахлівае — і гэта сарамліва іхняя тайна. Уначы чорныя варанкі забіраюць людзей, а днём тыя, хто застаўся ў жывых, маніфэстуюць свой страх — на сходах і дэманстрацыях. Яны выкрываюць не сваёго ненаеднага забойцу, а межнюю пачвару-шпегу. Бо ворагі — гэта нелюді і пачвары, а таталітарная ўлада — сьвятая і ў белых шатах.

Гісторыка, крыкі, садызм і нэкрафілія — такое было з кожным таталітарным рэжымам. Мэтафізічны жах, за якім чалавек нараджаецца й жыве, набывае тут жорсткую і абывазковую сацыяльную прыску — у адпаведнасці з сёньняшняй лініяй партыі. «Крыважорнае НАТО», «жыды», «імперыялісты» — жахаўкі, якія мусяць адцяняць бездакорнасць існай сыстэмы, — гэта ўсё злачынныя і паказныя прафанацыя чалавечых страхуў.

Адабраны і нацыяналізаваны жах запрыгоньвае. Ён мацунак унутры краіны і толькі зрэдку тавар на экспарт — у бразгаце зброі, герачных

крыках і дазаваных сьлёзах пра ўласны ахвяры. Мілітарная тэматыка пераважае. Але дыктатарскі рынак нягэлы, недасканалы — гэта заўжды нішчынная карткавая сыстэма для сваіх — прыкутых і ўвязьненых спажаўцоў. Тут не дазволена прыватнае прадпрыемальніцтва.

Спраба пазбавіць жах жорсткай сацыяльнай прапіскі і правацца да жаху мэтафізічнага выклікае рэзкае незадавальненне, як гэта было з кнігай «Карнікі» Алесь Адамовіч.

Няма чаго казаць пра жах чысты, пра неймаверныя і прыдуманыя фантазіі, калі чалавек спрабуе прысабечыць жах, пагуляць зь ім, напаляхацца і пазбавіцца ад яго, — тут чалавек цалкам вольны і сам сабе гаспадар. Гэта падрывае ўсю палітэканомію жаху пры дыктатуры, парушаецца галоўная маналія — маналія на кашмар.

Менавіта таму фільмы жахаў, фантастычныя жудасныя гісторыі забароненыя ў таталітарных дзяржавах болей за эскс. Да жудасьцікаў ставяцца з грэблівасьцю і агідай, маўляў, «глядзяць іх толькі ненармальныя людзі ў звар'яцелым капіталізьме».

Манька Андрэй Раманавіч Чыкаціла таксама не любіў жахавак. Ён натхняўся гісторыямі іншымі. Як сьведчаць псыхіятры, спакушаным ахвя-

рам забойца абяцаў «паказаць кіраўніка партызанскага атраду» — пасля чаго выгараў у дзіцэй грудзі і языкі.

Чыкаціла быў правільным і ўзорным савецкім чалавекам. Як правільным і ўзорным быў беларускі патрашчыцель Міхасевіч, які лічыў сябе «віцебскім патрыётам». Гэтыя істоты былі часцінкамі маналіі на кашмар, якога не кантралявалі, — яны былі з сыстэмаю ў любовнай сувязі, забойчы адцянялі і падкрэсьлівалі маналію.

І ўсё ж такі «жахлівае» маналія не была цэласнай. Несьвядомым дзеям, яшчэ «неўкамунізьдзеным» у савецкім грамадзтве, дазволена мець сваю тэрыторыю: Георгі Міляр — няжымная Баба Яга і Капчоў Бесьмяротны — быў галоўнай хорар-зоркай дзіцячых фільмаў.

Зь сярэдзіны 80-х маналія на пачынае кашмары пачала разбурацца. На рынку зьявіліся манькі, здані і прывіды ўсіх гатункаў — і сёньня гэтая крыніца не перасыхае.

Але палітэканомія пацуюць мае свае правілы. Каб жахі былі канвэрсоўныя, служылі людзям і вызвалялі іх — яны мусяць нараджацца

на сваёй тэрыторыі, мець традыцыі. Такія традыцыі ў Беларусі ёсьць.

III. Жахі на службе Беларусі

I. Чыстая жуда супраць чарнушкі

Дакладныя замкі гатычных рамануў — гэта ачышчаныя жахі. Жах у іх пазначаны, але агорнуты трымценнай і няпэўнай аўрай часу, аўрай вечнасці. Такая ж аўра ў страшных прыпавессях.

Беларускае мастацтва даўно пакутуе на адукацыйна-адраджэнскі дыдактызм кашмараў (як лютэрска — шавіністычна-лукія жахі БТ).

Мусяць быць чысты жах. Ён зарука ад старэньня — і ад чарнушкі, якая шчэ выгоркваецца ў творах Юр'я Станкевіча пра чужынскі прыбышоў і лесьбік-крымінальніцаў.

Вызваляе — чысты жах.

2. Апраўданьне кашмару

Але чаму я так упэўнены, што жах вызваляе? Чаму я патрабую разбурыць маналію на кашмар, але зусім ня знішчыць яго?

Няўжо жах не запрыгоньвае? Не ператварае чалавека ў раба? Не прымушае яго калаціцца ад бездапаможнасці?

Гэта і так — і ня так.

Запрыгоньвае комплекс ахвяры, запрыгоньвае штохвілінная прывязка да надзённых патрэбаў партыі, прэзьдэнта і недабітай сельскай гаспадаркі.

Рабства — палюхаць і ганарыцца «кожным першым палеглым», воракам ля мяжы, цэзіевым дажджом і «мовай гіне».

Жах запрыгоньвае, калі ён вам не належыць, калі вы яго не кантралюеце і не гуляеце зь ім, як дзіця. Калі жах прысабечваецца пэўнай групоўкай, яна пачынае сва палюхаць і вамі кіраваць.

Каб гэтага не адбылося, трэба дацягнуць чыстага жаху бяз жорсткіх сацыяльных прывязак — і бяз штучнага адраджэнскага дыдактызму, — трэба выявіць жахі, разнаможыць, ачысьціць, расфасваць і прадаваць — як унутры краіны, так і за яе межамі.

Як кожнае дзіця мае права на страшную казку, так і кожны народ мае права на свае кашмары. Кожны народ мае права гуляць зь імі, распаўсюджаць, прапаганьваць іншым.

Жахі мусяць служыць Беларусі.

Малюнік пачвар Валер'я Славука

Андрэй Янкевіч

• НОВЫЯ КНІГІ, ДАСЛАНЫЯ Ў РЭДАКЦЫЮ •

Ангельска-беларуска-расейскі слоўнік / Т.Суша, А.Шчука, А.Таболіч, В.Федасеева; Пад агул. рэд. Т.Сушы, А.Шчукі. — 2-е выд., папраўл. і дапрац. — Менск: БелЭн, 2004. — 400 с. 2000 ас.

Пры адсутнасці буйных беларускіх слоўнікаў для працы з заходнімі мовамі гэтае выданьне ня можа не прыцягнуць увагі. Слоўнік на 10000 лексычных адзнак, складзены аўтарытэтным калектывам выкладчыкаў Менскага лінгвістычнага ўніверсітэту, забяспечыць пераклад ангельскіх тэкстаў сярэдняй складанасці на беларускую або расейскую мову. У «Кнігарні пісьменьніка» каштуе 7220 руб.

Беларускія прыказкі, прымаўкі, фразеалёгізмы / Уклад. Ф.Янкоўскі; Прадм. Дз.Бугаёва. — Менск: Беларуская навука, 2004. — 494 с. 1500 ас.

Прыказкі на любыя выпадкі жыцця, народныя жарты, дабразьчлівыя пажаданні і кленчы — узоры жывога мовы. Кніга руплівага зьбіральніка і сыстэматызатара моўных скарбаў вытрымлі-

вае ўжо чацьвёртае перавыданьне. Цана 5800 руб.

Клышка А. Ад каранёў да кроны: Вершы. — 2-е выд. — Менск: Беларускі Экзархат, 2004. — 88 с. 450 ас.

Пэдагог, стваральнік шматразова перавыдаванага «Буквара» мае й вялікі паэтычны стаж. Гэты зборнік беларуска- і расейскамоўных вершаў ды пародый — своеасаблівае падсумаванне напісанага за некалькі дзесяцігодзьдзяў. Цана ў «Акадэмікнізе» 4000 руб.

Купала Янка. Тутэйшыя: Трагічна-сьмялівыя сцэны ў 4-х дзеях / Прадм. і камэнт. П.Васючэнка. — Менск: Мастацкая літаратура, 2004. — 94 с. 1500 ас.

Каляровая супэрвокладка, добрая папера і друк, фатаздымкі з тэатральнай пастаноўкі ў якасьці ілюстрацыяў — і Купалавы «Тутэйшыя» выглядаюць рытхык кніга сучаснага моднага аўтара. Зрэшты, ня толькі паліграфічным афармленьнем, але й надзёнасьцю гучанья п'еса ані ў чым не аступіць творам сучаснай літаратуры.

Несьмяротнасць клясыкі, «медуш протчым». У «Кнігарні пісьменьніка» — 3520 руб.

Макароў М. Песнь вандруніка: Вершы. — Менск: Чатыры чвэрці, 2004. — 56 с.: іл. 1000 ас.

Сачанка Б. Апошнія й першыя / Уклад. Т.Сачанкі. — Менск: Мастацкая літаратура, 2004. — 447 с. — (Беларуская проза XX стагодзьдзя). 2000 ас.

У кнігу ўвайшлі выбраныя часткі з рамана «Чужое неба», аповесці «Родны кут» ды «Апошнія й першыя», а таксама апаўдданні розных гадоў. Цана 7940 руб.

Чыгрынаў І. Плач перапёлкі: Раман, апаўд. / Уклад. Л.Чыгрынавай. — Менск: Мастацкая літаратура, 2004. — 415 с. — (Беларуская проза XX стагодзьдзя). 2000 ас.

Кнігу склаў раман «Плач перапёлкі» ды 14 апаўдданьняў, напісаных у розныя часы.

Беларусь: Історія і сучаснасьць. — Менск: БелЭн, 2004. — 144 с.: іл. 3000 ас. Расейскамоўнае даведчае выданьне

сьцісла асвятляе найважнейшыя бакі жыцця «рэспублікі» — тэрытарыяльна-прыродныя асаблівасці, дэмаграфічную сытуацыю, кірункі ўнутранай і замежнай палітыкі, стан народнай гаспадаркі, навукі, адукацыі. Даюцца зьвесткі пра літаратуру, мастацтва, кіно, архітэктру і г.д. У разьдзеле «Канстытуцыйныя асновы дзяржавы» між іншага можна прачытаць пра «грамадскую думку й рэфэрэндумы», а колькімі старонкамі пазьней — пра «інтэграцыю з Расеяй і супрацоўніцтва з суседнімі краінамі». Увогуле, кніга поўніцца духам аптымізму. Нездарма ў анатацыі адзначана, што «нават кароткі расповед аб рэспубліцы дае ўяўленьне пра яе непаўторнае характэро, яе працавіты і мужны народ, нараджае перакананьне ў тым, што яна уваходзіць у тэрыцы тысячгадоўдзе дастойным суб'ектам сусьветнай цывілізацыі».

Леонав В. Без права на ашыбку. — Москва: За новую Беларусь, 2004. — 48 с. 30000 ас.

Тацяна Вабішчэвіч

Выпадак у лесе

Першая нацыянальная Сарока: Бяда! Бяда! Нас абразілі! Аплывалі! Усіх на зьвярыныя гульні пускаюць — і азіяцкіх тыграў, і акул марскога ў слоіку, і нават мядзведзя са сьцягам, а Сіваконыя, ганар і надзею нашага лесу, — не!

Барсук (вымятаючы сьмецьце): Як гэта так?

Сарока (рэзка забвіўшы гучнасьць): Кажуць, лыч у брудзе. (Ізноў гучна) Ганьба! Ганьба!...

Барсук: За лесам брудных лычоў ня любяць. Вунь Парсюк суседзкі высунуўся быў — дык яго адразу ў запарк. У нашага льва...

Дзікі Сабака (нячутна падшоўшы): У Караля Льва!

Барсук: Добра, добра — у караля льва...

Дзікі Сабака: У Караля Льва ледзьве зайчоў хапіла, каб выкупіць.

Дзікі Сабака (мякчэе): Сіваконыя голымі рукамі не ўзялі б! Ён толькі апошнія гады ў сіваконкай скуры ходзіць. А раней быў о-го-го! Пардак у лесе навёў. Эх, былі часы! Цяпер хіба папугайчык які зрыфмуе «леў—акалеў», дык паласуеся...

Барсук: А што ўсё-такі будзе з алімпійскай надзеяй?

Дзікі Сабака: Вунь воўк з адміністрацыі бяхчыць, у яго спытаем.

Воўк: Поўны непратык. Ужо і ліса па за-

НЕЗЫМНЫ СІВАКОНЫ

межных справах круцілася, і салавей ноту браў — не пускаюць, і ўсё. Эх, казалі ж яму: няцягавай скуру, хавай іклы... Лётае во цяпер па лесе.

Сіваконы (не спыняючыся): Якія іклы! Я на новай пасадзе ўвогуле траваядны і няпарнакапытны. І пакуль не даказалі, што я там недзе некага задраў, нама чаго наносіць мне — і ня толькі мне — маральныя траўмы. Я ж харошы! Я і мухі не зачэпаю!...

Муха (ляціць сьледам): Ён мяне не за-

чэпіць!

Сіваконы: ...А ўсе гэтыя сланы і аслы толькі на словах дземакраты, а як касьнецца — гэтка ж зьвяр'е! Ёсьць жа агульны для ўсіх закон жанглю! І гэта яшчэ трэба глядзець, хто насамчр белы і пухнаты... Таму ўсе мы на чале з мядзведзем павінны больш актыўнымі быць ці што. Бо з лесу ня выйсьці стала! А я да гульні рыхтаваўся — пра мае дасягненьні ў бегу на кароткіх дыстанцыях нават песню склалі. І няхай Таварышч Леў не сумняецца: ускладзена на мяне абавязь зашпэць здабыць 25 мэдалёў я выканаць магу. Я яшчэ і не такое магу...

Барсук: Дык пытаньне ў тым, як табе на бегавую дарожку трапіць.

Пракурорскі кот (зьявіўшыся невядома адкуль): Можна, вусы яму накладныя?

Воўк: Ды з вусамі яго ўжо на ўзлесьсі скруціць! Падумаюць, што ён — гэта ты. Але надыта на станочка вырашньне яшчэ ёсьць. Пазаўтра Сіваконыя пытаньне разледзіць сам Кароль Леў...

Барсук: А чаму аж пазаўтра?

Воўк: Заняты. Да яго Бабуін прысхаў і заўтра яны разам ідуць адбіваць рог бунтоўным лясам.

Дзікі Сабака: Зрэшты, калі і не паедзе — такой бяды. Што нам твая мэдалі. Галоўнае — у запарк ня трапіць.

Сяргей Мікулевіч

20—23 жніўня запрашаем у вандроўку «Золота Підкова Львоўшчыны»

Менск—Жоўква—Крэкіў—Львоў—Алеск—Падгорцы—Золачэў—Сьвірж—Менск
 Кошт вандроўкі: для дарослых 45 у.а. + 15 000 руб., для школьнікаў і студэнтаў — 40 у.а. + 15000 руб.

Кошт уключае: праезд аўтобусам, начую ў гатэлі «Львоў», экскурыйнае абслугоўваньне без уваходных квіткоў (квіткі ў замкі каштуюць 0,1—0,5 у.а.). Неабходныя дакумэнты: пашпарт, для непаўналетніх — натарьяльнае пасьверджаньне дзавол на выезд за мяжу ад абай бацькоў.
 Т.: 8-029-755-03-70, 222-88-76

14—15 жніўня

Запрашаем на фэст сярэднявечнай культуры ў

Наваградак з заездам у Мір, Шчорсы і Любчу.

Т.: 232-54-58, 273-81-14, 622-57-20 (Зьміцер)
 264-12-38, 776-24-35 (Павал)

14 жніўня

запрашаем у вандроўку

Наваградак

Кошт вандроўкі: для дарослых — 23000 руб., для дзяцей — 20000 руб.
 Т.: 222-88-76
<http://altusplus.narod.ru>

ПАШТОВАЯ СКРЫНКА

Дзяцкы Міхалу зь Менску. Вашы запісы не клядуцца ў канцэпцыю «НН», бо не падыходзяць ні для палосаў літаратуры, ні для «Камэнтароў і пошты».

Марце Кемістан. Па-мастанку слаба. Таму пераборшваньне і абагульненне працытваецца як некарэктнасьць у дачыньнях да мужчынаў.

«Наша Ніва» дзякуе Тацяне М. і Зьвязу беларусаў замежжа за ўчасную дапамогу!

Наша Ніва

незалежная газета
 заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991
галоўныя рэдактары «Нашай Нівы»:
 З. Вольскі (1906), А. Уласаў (1906—1914), Янка Купала (1914—1915), А. Луцкевіч, У. Зямляроўскі (1920), С. Дубавец (1991—2000).

сакратарка рэдакцыі Наста Бахсанская
 галоўны рэдактар Арцём Дынько
 фота-рэдактар Андрэй Лева
 карэктарка Галіна Рабянкова
 нам. галоўнага рэдактара Андрэй Скурко
 тэхнічны рэдактар Андрэй Чык
 выдавец і заснавальнік Фонд выданьня газэты «Наша Ніва»

АДРАС ДЛЯ ДОПІСАў:
 220050, Менск, а/с 537
Тел/fax: (017) 284-73-29, 8-029-613-32-32, 8-029-707-73-29.
E-mail: nn@promedia.by
On-line: www.nn.by

© НАША НИВА. Спасьліска на «Нашу Ніву» абавязковая. 8 палос фарматам А2, 4 друк. арк. Друкарня РПЦ «Выдавецтва «Беларускі Дом друку», Менск, пр. Скарыны, 79. Рэдакцыя не несэ адказнасьці за змест рэклямы абвестак. Кошт свабодны. Пасьведчаньне аб рэгістрацыі прымяжанага выданьня № 581 ад 4 ліпеня 2002 г., выдадзенае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь. Юрыдычны адрас: Менск, вул. Калектарная, 20а, п. 2а. Р/р 3015212000012у/М/ДААТ «Белінвестбанк», Менск, код 764. Наклад 3377. Газэта выдаецца 48 разоў на год. Нумар падпісаны ў друку 21.00 11.08.2004. Замова № 4959. Рэдакцыйны адрас: Менск, Калектарная, 20а/2а

Як пахаваць сучасную беларускую літаратуру

Адабраць у Арлова і Глэбуса замежныя пашпарты.

Глэбусу яшчэ забараніць ужываць словы «я» і «чалець».

А Шпіну — «сабака» і «граждан».

Забараніць Хадановічу ўжываць імёны і запачыненыя словы. Зрэшты, каб Хадановічу засталася хоць чымсьці пісаць, імёны дазволіць.

Адабраць кампутар у Курэйчыка. Зрэшты, каб ён мог хоць чымсьці пісаць, дазволіць калькулятар.

Прыслушацца да ўсіх парадаў крытыка Жукоўскага.

Не прадаваць спіртнога членам Саюзу пісьменьнікаў да дасягненьня імі 60-гадовага ўзросту. Зрэшты, каб ім было хоць чымсьці пісаць... Не, нічога не прадаваць.

Выдаць зборнік жаночай прозы.

У прэсе — параўноўваць усіх сучасныкаў з Караткевічам і Кундзірам.

Даць поўную свабоду творчасці Вішнёву. Алесь Коцюбай

КАІСА

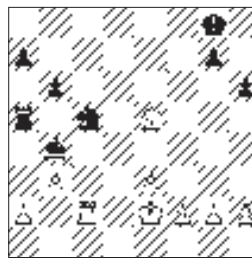
Беларусы ў Пардубіцэ

Чэскае мястэчка з 700-гадовай гісторыяй пакрысе ператварылася ў Мэкку аматараў клясычных шахматаў, брыджу, го і іншых гульняў, напрыклад, той, што ў нас завецца «швэдкам». Фэстывалі тут така арганізуюцца кожнае лета з 1996 г. Сёлетні меў статус чэмпіянату Эўропы сярод аматараў, дарма што побач змагаліся гульцы высокага палёту. Беларусы ў Пардубіцэ — не навічкі. У 2004 г. намесьнікам галоўнага арбітра ў Пардубіцэ працаваў музыка і перапісачнік Зьміцер Лыбін, а за дошку селі такія знакамітыя асобы, як Сяргей Азарэў, браты Жыгалкі, Мікіта Маёраў, Андрэй Маллош, трэнэрка Руслана Мачалава... Сваіх выхаванцаў падтрымаў сталічны Палац шахмат і шахака, які аплціў вандроўку.

Калі летась удзельнікі турніру пакутавалі ад сьдзікі і гулялі з мокрымі ручнічкамі на галовах, сёлета арганізатары скупілі ўсе кандыцыянэры ў акрузе і забясьпечылі на-

жэжны камфорт.

Згулялі так: Азарэў — 4-е прызавае месца ў прстыжнм турніры «А» (6,5 ачка з 9), браты Жыгалкі — па 6 ачкоў, Маёраў — 5,5, Маллош — 5. Не залэдзілася гульня толькі ў віп-чэмпіёні Беларусі Надзеі Паліводы: яна пакінула турнір «у мінусе». Затое спн.Мачалава стала срэбранай прызёркай Эўропы сярод аматараў у бязрэйтывавай групе.

лжны камфорт.

Згулялі так: Азарэў — 4-е прызавае месца ў прстыжнм турніры «А» (6,5 ачка з 9), браты Жыгалкі — па 6 ачкоў, Маёраў — 5,5, Маллош — 5. Не залэдзілася гульня толькі ў віп-чэмпіёні Беларусі Надзеі Паліводы: яна пакінула турнір «у мінусе». Затое спн.Мачалава стала срэбранай прызёркай Эўропы сярод аматараў у бязрэйтывавай групе.

Адказ на заданьне з №29. Пасьля 1...Фg5? беля прыгожа выйгравалі: 1. g7+! Ф(C)g7 2. Kg6+! (1...Kpg7 2. Ke6+).

ВР

ПРЫВАТНЫЯ АБВЕСТКІ

ВІТАНЬНІ

Вінуем зсэіста Сяргея Шыдлоўскага і выкладчыцу псыхалёгіі Палацкага ўнівэрсытэту Ірыну Андрэеву з узяццём шлюбю. Сяргею ж асобна — зь пераездам у Стары Палацкак

Андрэя Дзенісевіча віншую з Днём нараджэньня! Моцнага здароўя і плэну ва ўсіх пачынаньнях! Галоўнае — ня страціць веры ў нашу перамогу! Skarbnik

13 жніўня — Дзень народзін Аляксандра Рагачова — рэктара Гомельскага ўнівэрсытэту. Вінуем! Зычным усяго найлепшага. Студэнты

Андрэя Шапава віншую з Днём народзін. Усё будзе так, як трэба нам. Магнат Плёцкі

Кацярына! Віншую Вас з нараджэньнем новай Асобы! Няхай гадуецца на радасьць бацькам! Міхась «ссябар па радасьці»

«Тысячы сонцаў» не даюць мне спакою, і я мушу з усімі дзяліцца... Памятаеце, Янка? Вітаю Вас! Міхась («ссябар па радасьці»)

НЯ РЭЖЦЕ ГАЗЭТУ!

Увага! Цяпер прыватную абвестку ў «НН» (ня больш за 15 словаў) можна падаць звычайным лістом (а/с 537, 220050, Менск), а таксама электроннай поштай на адрас nn@promedia.by або зарымсясьцішы на форуме сайту www.nn.by. Дык скарыстайцеся!

КАНТАКТЫ

Спраўдныя беларусы, адгукніцеся! Алесь, пр-т Інтэрнацыянальны, 2а-166, 213410, Горкі

КНІГІ

Кнігі — поштай. Замаўляйце каталёг: поштай — а/с 333, 220050 Менск, электронны адрас — exlibris@tut.by, веб-вузел — http://knihi.net, т. — 8-029-643-57-33

Кнігі — поштай. Новае дзеям: Мілаш Мацоўрак, Адольф Борн «Мах і Шэбастава вандруюць па сьвечэ», казкі М. Мацоўрака і О. Сажары на аўдыёкасетах, Патро Васочанка «Жылі-былі паны Кублічкі з Заблочки». Т.: 8-029-643-57-33, exlibris@tut.by

Прадам кнігі: «Энцыкляпэдыя гісторыі Беларусі», 4 і 5 тамы. Т.: 236-02-15. Ірап

ПАДАРУНАК

Приму ў падарунак добры партрэт пісьменьніка Юліяна Нямчына для бібліятэкі Дому культуры на ягоннай радзіме ў Ськоках, а то там вісіць партрэт А.Пушкіна, «патаму

шта ўсе яго очень любяць». Т.: 8-029-727-55-82

ПРАЦА

Клявішніца шукае месца ў гурце або працу ў кавярні. Музыкальна адукацыя ў навунасьці. Кірунак — пераважна рок. Т.: 252-82-12 Ірына

РЭПЭТЫТАРКА

Ангельская і швэдзкая мовы зь беларускамоўнай рэпэтытаркай! Волты выкладаньня, замежны стажыроўкі. Т. 202-97-20. Наста

Адказы на крыжаванку з №29.

Па гарызанталі: 1. Ілжэнавука. 8. Парэ. 12. Ан. 13. Лупсюко. 14. Эрганоміка. 16. Ласт. 17. Урад. 18. Даянка. 20. Лыч. 23. Астан. 24. Казфіцыент. 26. Ша. 27. Гвалт. 29. Аз. 31. Ія. 32. Таемнік. 35. Ківі. 37. Яшчарка. 38. Жах. 40. Лея. 41. Ашчадак. 44. Аул. 46. «Энрон». 47. Ра. 49. Хна. 50. Лук. 52. Сьсун. 54. Стымул. 56. Дача. 57. Вік. 59. Капіляр. 62. Аладаў. 63. Мі. 64. Уланы.
 Па вэртыкалі: 1. Ідэалёгія. 2. Жыгучка. 3. Нана-мэтар. 4. Анод. 5. «Уліс». 6. Кук. 7. Апад. 8. Пялёстак. 9. Ахант. 10. Роскаш. 11. Эўтаназія. 15. Ар. 19. Алі. 21. Кімаш. 22. Дыліжанс. 25. Альтар. 28. Вяшчун. 30. ЗІЛ. 33. Экзэкумаў. 34. Кадрыля. 36. Вепр. 39. Хаос. 42. Ча. 43. Кнуд. 44. Ахова. 45. Ласка. 48. Апачы. 50. Лыка. 51. КУП. 53. Нара. 55. «ЛіМ». 58. Іл. 60. Лі. 61. Ру.